

**«Заман-Банк» Ислам банкі»
акционерлік қоғамы**

Қаржылық есептілік

*2022 жыл үшін,
тәуелсіз аудитордың есебімен қоса*

МАЗМҰНЫ

ТӘУЕЛСІЗ АУДИТОРДЫҢ ЕСЕБІ

ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІК

Қаржылық жағдай туралы есеп.....	1
Жиынтық кіріс туралы есеп.....	2
Меншікті капиталдағы өзгерістер туралы есеп	3
Ақша қаражатының қозғалысы туралы есеп.....	4

ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІККЕ ЕСКЕРТПЕЛЕР

1. Қызметтің сипаттамасы	5
2. Қаржылық есептілікті дайындау негізі.....	5
3. Маңызды терминдер анықтамасы.....	6
4. Есеп саясатының негізгі ережелері.....	7
5. Маңызды есептік пайымдаулар мен бағалаулар	21
6. Ақша қаражаты мен оның баламалары	23
7. Исламдық қаржыландыру бойынша дебиторлық берешек.....	23
8. Клиенттерге берілген қарыздар	29
9. Уакала және Мұдараба пулдарына инвестициялар	30
10. Негізгі құралдар	31
11. Пайдалану құқығы және жалдау бойынша міндеттеме нысанындағы активтер	32
12. Материалдық емес активтер	32
13. Қорлар	32
14. Салық салу.....	33
15. Басқа да активтер мен міндеттемелер.....	34
16. Кредиттік ұйымдардың қаражаты	34
17. Клиенттердің қаражаты.....	35
18. Меншікті капитал	35
19. Шарттық және шартты міндеттемелер	35
20. Тауарлық Мұрабаға шарттары бойынша кірістер	38
21. Несиелік шығындар бойынша шығыстар және құнсызданудан болған өзге шығыстар	38
22. Таза комиссиялық кіріс.....	39
23. Персонал шығыстары және басқа да операциялық шығыстар.....	39
24. Тәуекелдерді басқару.....	39
25. Өділ құнды бағалау.....	52
26. Активтер мен міндеттемелерді өтеу мерзімін сараптау.....	55
27. Байланысты тараптармен операциялар	55
28. Капитал жеткіліктігі	56
29. Зәкят	57

Тәуелсіз аудитордың есебі

«Заман-Банк» Ислам банкі» акционерлік қоғамының Акционерлері мен Директорлар кеңесіне

Пікір

Біз «Заман-Банк» Ислам банкі» акционерлік қоғамының (бұдан әрі - «Банк») қаржылық есептілігіне аудит жүргіздік, әрі оған 2022 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша қаржылық жағдай туралы есеп, жиынтық кіріс туралы есеп, көрсетілген күнге аяқталған жыл үшін меншікті капиталдағы өзгерістер туралы есеп және ақша қаражатының қозғалысы туралы есеп, сондай-ақ есеп саясатының негізгі ережелеріне қысқаша шолуды қоса алғанда, қаржылық есептілікке жасалған ескертпелер жатады.

Біздің пікірімізше, қоса беріліп отырған қаржылық есептілік барлық елеулі қатынастарда Банктің 2022 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша қаржылық жағдайын, сондай-ақ көрсетілген күнге аяқталған жыл ішіндегі ақша қаражатының қозғалысы мен қаржылық нәтижелерін Халықаралық қаржылық есептілік стандарттарына (ХҚЕС) сәйкес дұрыс бейнелейді.

Пікірді білдіру негізі

Біз аудитті Халықаралық аудит стандарттарына (ХАС) сәйкес жүргіздік. Осы стандарттарға сәйкес біздің міндеттеріміз одан әрі біздің есебіміздің «Аудитордың қаржылық есептіліктің аудиті үшін жауапкершілігі» бөлігінде сипатталған. Біз Бухгалтерлерге арналған халықаралық этика стандарттары жөніндегі кеңес (БХЭСК) қабылдаған Кәсіпқой бухгалтерлер этикасының халықаралық кодексіне (БХЭСК Кодексі) (халықаралық тәуелсіздік стандарттарын қоса алғанда) және біздің қаржылық есептіліктің аудитіне Қазақстан Республикасында қолданылатын этикалық талаптарға сәйкес Банкке қатысты біз тәуелсізбіз және біз осы талаптар мен БХЭСК Кодексіне сәйкес басқа да этикалық міндеттерді орындадық.

Біз алынған аудиторлық дәлелдер өз пікірімізді білдіру үшін негіздеме ретінде болуы үшін жеткілікті әрі лайықты болып табылады деп пайымдаймыз.

Маңызды жағдайлар

Біз қаржылық есептіліктің 17-ескертпесіне назарыңызды аудартамыз, онда Банк клиенттерінің ағымдағы шоттарының айтарлықтай шоғырлануы сипатталған. Біз осы мәселеге орай түрлендірілген пікірімізді білдіріп отырған жоқпыз.

Басшылықтың және Директорлар кеңесінің қаржылық есептілік үшін жауапкершілігі

Басшылық қаржылық есептіліктің ХҚЕС-ке сәйкес жасалуы және шынайы ұсынылуы үшін әрі басшылық шынайы емес әрекеттердің немесе қатенің салдарынан маңызды бұрмалануы жоқ қаржылық есептілікті дайындау үшін қажет деп санайтын ішкі бақылау жүйесі үшін жауапкершілік көтереді.

Қаржылық есептілікті дайындау кезінде басшылық Банктің өз қызметін үздіксіз жалғастыра алу қабілетін бағалау үшін, тиісті жағдайларда қызметтің үздіксіздігіне қатысты мәліметтердің ашылып көрсетілуі үшін және басшылық Банкті таратқысы келген, оның қызметін тоқтатқысы келген жағдайларды немесе басшылықтың мұндай әрекеттерге іс жүзіндегі баламасы болмай қалған жағдайларды қоспағанда, есептіліктің қызметтің үздіксіздігі туралы жорамалдың негізінде жасалуы үшін жауапкершілік көтереді.

Директорлар кеңесі Банктің қаржылық есептілігінің дайындалу процесін қадағалау үшін жауапкершілік көтереді.

Аудитордың қаржылық есептіліктің аудиті үшін жауапкершілігі

Біздің мақсатымыз қаржылық есептілік бүтіндей адал емес әрекеттердің немесе қателердің салдарынан және біздің пікірімізді қамтитын аудиторлық есепті шығаруда елеулі бұрмалануларды қамтымайды деген ақылға қонымды сенімдікке қол жеткізу болып табылады. Ақылға қонымды сенімділік сенімділіктің жоғары дәрежесін білдіреді, бірақ Халықаралық аудит стандарттарына сәйкес жүргізілген аудит елеулі бұрмалану бола қалғанда оны әрдайым анықтайтындығының кепілдігі болып табылады. Бұрмаланулар адал емес әрекеттердің немесе қателердің нәтижесі болуы мүмкін және егер олар жеке-жеке немесе жиынтығында осы қаржылық есептіліктің негізінде қолданылатын пайдаланушылардың экономикалық шешімдеріне әсер етуі мүмкін деп негізделген күйде пайымдауға болса, елеулі болып есептеледі.

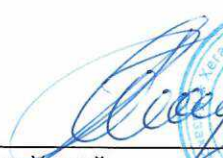
Халықаралық аудит стандарттарына сәйкес жүргізілетін аудиттің шеңберінде біз кәсіпқой пайымдауды қолданып, бүкіл аудиттің бойына кәсіптік скептицизмді сақтап қаламыз. Сонымен бірге, біз келесіні орындаймыз:

- ▶ адал емес әрекеттердің немесе қателердің салдарынан болған қаржылық есептіліктің елеулі бұрмалану тәуекелдерін анықтап, бағалаймыз; осы тәуекелдерге жауап ретінде аудиторлық процедураларды жасаймыз; өз пікірімізді білдіру үшін негіздеме ретінде болуы үшін жеткілікті әрі лайықты болып табылатын аудиторлық дәлелдерді аламыз. Қателердің нәтижесінде елеулі бұрмаланудың анықталмауы тәуекеліне қарағанда, жоғарыдағы адал емес әрекеттердің нәтижесінде елеулі бұрмаланудың анықталмай қалу тәуекелі, өйткені адал емес әрекеттерге сөз байласу, алдау, қасақана жіберіп қою, ақпараттың дұрыс ұсынылмауы немесе ішкі бақылау жүйесін айнала жасалған амалдар кіруі мүмкін;
- ▶ Банктің ішкі бақылау жүйесінің тиімділігі туралы пікірді білдіру мақсатында емес, жағдайларға сәйкес келетін аудиторлық процедураларды әзірлеу мақсатында, аудит үшін маңызы бар ішкі бақылау жүйесін түсінеміз;
- ▶ қолданылатын есеп саясатының лайықты сипатын және басшылық есептеген бағалау мәндерінің және тиісті ақпараттың ашылып көрсетілу негізділігін бағалаймыз;

- ▶ басшылықтың қызметтің үздіксіздігі туралы жорамалды қолдану заңдылығы туралы тұжырым жасаймыз және түскен аудиторлық дәлелдердің негізінде Банктің өз қызметін үздіксіз жалғастыру қабілетінде айтарлықтай күмән туғыза алатын оқиғаларға немесе талаптарға орай елеулі белгісіздіктің бар екендігі туралы тұжырым жасаймыз. Егер де біз елеулі белгісіздіктің болуы туралы тұжырымға келетін болсақ, біз өзіміздің аудиторлық есебімізде қаржылық есептілікте ақпараттың тиісінше ашылып көрсетілуіне назар аудартуымыз керек немесе егер ақпараттың осылайша ашылып көрсетілуі лайықты болып табылмаса, пікірімізді түрлендіру керек. Біздің тұжырымдар аудиторлық есебіміз жасалған күнге дейін түскен аудиторлық дәлелдерге негізделген. Дегенмен келешек оқиғалар немесе талаптар Банктің өз қызметін үздіксіз жалғастыру қабілетінен айырылып қалуына әкеп соқтыра алады;
- ▶ қаржылық есептіліктің бүтіндей ұсынылуын, оның құрылымы мен мазмұнын бағалаймыз, оған қоса ақпаратты ашып көрсету, сондай-ақ қаржылық есептіліктің оның негізінде болған операциялар мен оқиғаларды олардың шынайы ұсынылуын қамтамасыз ететіндей етіп ұсынылатындығын бағалаймыз.

Біз Директорлар кеңесінің назарына, өзгесінен басқа, аудиттің жоспарланған көлемі мен мерзімдері туралы, сондай-ақ аудит нәтижелері бойынша елеулі ескертулер туралы, оның ішінде егер біз аудит процесінде ондайларды анықтасақ, ішкі бақылау жүйесінің едәуір кемшіліктері туралы ақпаратты жеткізе отырып, онымен ақпараттық өзара әрекеттесуді жүзеге асырамыз.

„Эрнст энд Янг“ ЖШС

Ольга Хегай
Аудитор

Аудитордың 2015 жылғы 25 қыркүйектегі
№ МФ-0000286 біліктілік куәлігі

Рустамжан Саттаров
«Эрнст энд Янг» ЖШС-тің
Бас директоры

Қазақстан Республикасының аумағында
аудиторлық қызметпен айналысуға
арналған мемлекеттік лицензия сериясы
МФЮ - 2, № 0000003, Қазақстан
Республикасы Қаржы Министрлігімен
2005 жылы 15 шілдеде берілді

050060, Қазақстан Республикасы, Алматы қ.,
Әл-Фараби даңғылы, 77/7, «Есентай Тауэр» ғимараты

2023 жылғы 3 шілде

ҚАРЖЫЛЫҚ ЖАҒДАЙ ТУРАЛЫ ЕСЕП**2022 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша***(Мың теңгеммен)*

	<i>Ескерт.</i>	2022 жылғы 31 желтоқсан	2021 жылғы 31 желтоқсан
Активтер			
Ақша қаражаты мен оның баламалары	6	16.915.962	6.309.846
Исламдық қаржыландыру бойынша дебиторлық берешек	7	14.297.125	14.724.953
Клиенттерге берілген қарыздар	8	—	11.779
Уакала және Мұдараба пулдарына инвестициялар	9	238.894	818.108
Негізгі құралдар	10	74.229	88.703
Пайдалану құқығы нысанындағы активтер	11	285.773	237.447
Материалдық емес активтер	12	258.966	339.770
Қорлар	13	191.229	190.565
Ағымдағы корпоративтік табыс салығы бойынша активтер	14	65.375	42.363
Кейінге қалдырылған корпоративтік табыс салығы бойынша активтер	14	98.808	—
Өзге де активтер	15	307.710	887.324
Активтердің жиыны		32.734.071	23.650.858
Міндеттемелер			
Кредиттік ұйымдардың қаражаты	16	724.993	780.866
Клиенттердің қаражаты	17	18.464.756	8.592.757
Уакала және Мұдараба пулдарының салымшылары алдында міндеттемелер	19	328.054	73.366
Шартты міндеттемелер бойынша резервтер	19	647.101	629.588
Жалдау бойынша міндеттемелер	11	296.239	261.684
Кейінге қалдырылған корпоративтік табыс салығы бойынша міндеттемелер	14	—	10.063
Басқа да міндеттемелер	15	197.477	284.694
Міндеттемелер жиыны		20.658.620	10.633.018
Меншікті капитал			
Жарғылық капитал	18	10.050.000	10.050.000
Қосымша төленген капитал		122.037	122.037
Бөлінбеген пайда		1.903.414	2.845.803
Меншікті капитал жиыны		12.075.451	13.017.840
Міндеттемелер мен меншікті капитал жиыны		32.734.071	23.650.858

Банк Басқармасы атынан шығаруға қол қойылды және бекітілді:

Гульрайруз Ерлановна Асаева

Басқарма Төрағасы

Гаухар Конарбаевна Шатанова

Бас бухгалтер

2023 жылғы 3 шілде

ЖИЫНТЫҚ КІРІС ТУРАЛЫ ЕСЕП**2022 жылғы 31 желтоқсанда аяқталған жыл үшін***(Мың теңгемен)*

	<i>Ескер.</i>	<i>2022 жыл</i>	<i>2021 жыл</i>
Исламдық қаржыландыру қызметінен түскен кірістер			
Тауарлық Мұрабаха шарттары бойынша кірістер	20	1.386.932	1.219.992
Таваррук шарттары бойынша кірістер		75.651	114.480
		<u>1.462.583</u>	<u>1.334.472</u>
Басқа да қаржылық шығыстар			
Жалдау бойынша міндеттемелер	11	(29.113)	(26.050)
		<u>(29.113)</u>	<u>(26.050)</u>
Таза қаржылық кіріс		<u>1.433.470</u>	<u>1.308.422</u>
Несиелік зиян бойынша шығыстар	21	(1.469.005)	(905.198)
Несиелік шығындар бойынша шығыстардан кейінгі таза қаржылық (зиян)/кіріс		<u>(35.535)</u>	<u>403.224</u>
Таза комиссиялық кіріс	22	635.065	439.179
Пайда немесе зиян арқылы Әділ құны бойынша бағаланатын қаржы құралдарымен операциялар бойынша таза кірістер		—	17.606
Шетел валютасымен операциялар бойынша таза кірістер			
- сауда операциялары		28.531	289.117
- валюталық баптарды қайта бағалау		199.338	35.593
Басқа да кірістер		43.259	19.808
Қаржылық емес кіріс		<u>906.193</u>	<u>801.303</u>
Персонал шығыстары	23	(448.161)	(396.484)
Басқа да операциялық шығыстар	23	(581.464)	(545.880)
Исламдық қаржыландыру бойынша дебиторлық берешекті бастапқыда мойындау кезіндегі залал	7	(593.640)	—
Құнсыздандырудан болған басқа да шығыстар	21	(298.653)	—
Қаржылық емес шығыстар		<u>(1.921.918)</u>	<u>(942.364)</u>
Корпоративтік табыс салығы бойынша шығыстарға дейінгі (зиян)/пайда		<u>(1.051.260)</u>	<u>262.163</u>
Корпоративтік табыс салығы бойынша үнемділік/(шығыстар)	14	108.871	(102.399)
Бір жылғы (зиян)/пайда		<u>(942.389)</u>	<u>159.764</u>
Басқа да жиынтық кіріс		—	—
Бір жылғы жиынтық (зиян)/кіріс жиыны		<u>(942.389)</u>	<u>159.764</u>

МЕНШІКТІ КАПИТАЛДАҒЫ ӨЗГЕРІСТЕР ТУРАЛЫ ЕСЕП**2022 жылғы 31 желтоқсанда аяқталған жыл үшін***(Мың теңгемен)*

	<i>Жарғылық капитал</i>	<i>Қосымша төленген капитал</i>	<i>Бөлінбеген пайда</i>	<i>Меншікті капитал жиыны</i>
2021 жылғы 1 қаңтарға	10.050.000	122.037	2.686.039	12.858.076
Бір жылғы жиынтық кіріс жиыны	—	—	159.764	159.764
2021 жылғы 31 желтоқсанға	10.050.000	122.037	2.845.803	13.017.840
Бір жылғы жиынтық зиян жиыны	—	—	(942.389)	(942.389)
2022 жылғы 31 желтоқсанға	10.050.000	122.037	1.903.414	12.075.451

АҚША ҚАРАЖАТЫНЫҢ ҚОЗҒАЛЫСЫ ТУРАЛЫ ЕСЕП**2022 жылғы 31 желтоқсанда аяқталған жыл үшін***(Мың теңгемен)*

	<i>Ескер.</i>	<i>2022 жыл</i>	<i>2021 жыл</i>
Операциялық қызметтен болған ақша ағындары			
Исламдық қаржыландыру қызметінен алынған кірістер		1.191.728	864.952
Алынған комиссиялар		637.504	610.598
Төленген комиссиялар		(86.473)	(117.040)
Туынды қаржы құралдары бойынша таза жұмсалған кірістер		–	17.606
Шетел валютасымен операциялар бойынша шығыстарды шегере отырып, жұмсалған кірістер		28.531	289.117
Басқа да түскен кірістер		9.100	3.023
Төленген персонал шығыстары		(444.826)	(391.080)
Төленген басқа да операциялық шығыстар		(328.288)	(291.635)
Операциялық активтер мен міндеттемелердегі өзгерістер енгізілгенге дейінгі операциялық қызметтен болған ақша ағындары		1.007.276	985.541
<i>Операциялық активтердің таза (көбеюі) / азаюы</i>			
Исламдық қаржыландыру бойынша дебиторлық берешек		(780.481)	(2.224.185)
Клиенттерге берілген қарыздар		6.500	6.000
Уакала және Мұдараба пулдарына инвестициялар		133.379	733.367
Басқа да активтер		234.954	(245.787)
<i>Операциялық міндеттемелердің таза (азаяуы) / көбеюі</i>			
Кредиттік ұйымдардың қаражаты		(47.081)	(97.213)
Клиенттердің қаражаты		9.929.854	1.148.662
Уакала және Мұдараба пулдарының салымшылары алдында міндеттемелер		253.934	(59.179)
Басқа да міндеттемелер		(34.574)	(14.468)
Корпоративтік табыс салығына дейінгі операциялық қызметтен болған таза ақша қаражаты		10.703.761	232.738
Төленген корпоративтік табыс салығы		(27.049)	(69.533)
Операциялық қызметтен ақша қаражатының таза түсімі		10.676.712	163.205
Инвестициялық қызметтен болатын ақша ағындары			
Негізгі құралдарды сатып алу	10	(18.643)	(62.645)
Материалдық емес активтерді сатып алу		(1.633)	(236.159)
Инвестициялық қызметте ақша қаражатының таза жұмсалыуы		(20.276)	(298.804)
Қаржылық қызметтен болған ақша ағындары			
Жалдау бойынша міндеттемелерді өтеу	11	(165.693)	(127.314)
Қаржылық қызметте ақша қаражатының таза жұмсалыуы		(165.693)	(127.314)
Күтілетін несиелік зиянның ақша қаражаты мен оның баламаларына әсері	6	(10.786)	(24.168)
Айырбастау бағамдары өзгерістерінің ақша қаражаты мен оның баламаларына әсері		126.159	25.007
Ақша қаражаты мен оның баламаларының таза көбеюі/(азаяуы)		10.606.116	(262.074)
1 қаңтарға ақша қаражаты мен оның баламалары		6.309.846	6.571.920
31 желтоқсанға ақша қаражаты мен оның баламалары	6	16.915.962	6.309.846

5 - 57 бет аралығындағы қоса беріліп отырған ескертпелер осы қаржылық есептіліктің ажыратылмас бөлігі болып табылады.

(Мың теңгемен, егер өзгесі көрсетілмесе)

1. Қызметтің сипаттамасы

«Заман-Банк» Ислам банкі» акционерлік қоғамы (бұдан әрі – «Банк») Қазақстан Республикасында өз қызметін 1991 жылдан бері Қазақстан Республикасының заңнамасына сәйкес жүзеге асырып келеді. 2017 жылы Банк Ислам банкі болып қайта құрылып, «Заман-Банк» Ислам банкі» акционерлік қоғамы болып атауын өзгертті және ресми түрде тіркелді.

Банк өз қызметін Қазақстан Республикасы Ұлттық Банкі (бұдан әрі – «ҚРҰБ») 2017 жылғы 17 тамызда берген № 1.3.51 бас банктік лицензияға сәйкес жүзеге асырады, әрі ол алдыңғы лицензияларды ауыстырады. Банктің қызметін Қазақстан Республикасының Қаржы нарығын реттеу және дамыту агенттігі (бұдан әрі – «ҚРА») реттейді.

Банк исламдық банк қызметімен айналысады және өзінің операцияларын Астана қаласындағы бас офисі және Алматы мен Екібастұз қалаларындағы филиалдар арқылы жүзеге асырады. Банк халықтың салымдарын қабылдап, Шариғат нормалары мен ережелері қағидаттарының негізінде қаржы операцияларын жасайды, Қазақстан аумағында, сол сияқты одан тыс жерлерге ақша қаражатын аударады, валюталарды айырбастау операцияларын жүргізеді, сондай-ақ заңды және жеке тұлғаларға басқа да банк қызметтерін көрсетеді.

Банктің басты кеңсежайының заңды мекенжайы: Қазақстан Республикасы, 141206, Астана қ., Есіл ауданы, Дінмұхамед Қонаев көш., 14/3-үй, «Нұрсая» БО.

2022 және 2021 жылдардың 31 желтоқсанындағы жағдай бойынша Банк акционерлері келесі заңды және жеке тұлғалар болды:

Акционер	2022 жыл, (%)	2021 жыл, (%)
А.Т.Абғужин	70,0	61,9
Ш.Д. Сваров	9,6	8,3
С.Е. Бейсембаева	7,3	8,3
Жеке Секторды Дамыту жөніндегі Исламдық Корпорация	5,0	5,0
Т.С.Абғужин	4,0	4,0
Д.С. Черубаев	—	8,4
Басқа да акционерлер, жеке 3% кем иелік ететіндер	4,1	4,1
Жиыны	100,0	100,0

2022 және 2021 жылдардың 31 желтоқсанындағы жағдай бойынша Директорлар кеңесінің мүшелері мен Басқарма мүшелерінің бақылауымен Банктің 491.000 жай акцияласы немесе 4,91% болды.

2. Қаржылық есептілікті дайындау негізі

Жалпы ақпарат

Бұл қаржылық есептілік Халықаралық қаржылық есептілік стандарттарына (бұдан әрі – «ХҚЕС») сәйкес әзірленді.

Қаржылық есептілік «Есеп саясатының негізгі ережелері» бөлімінде аталып өткенді қоспағанда, нақты шығындар бойынша есепке алу қағидатына сәйкес дайындалды. Бұл қаржылық есептілік акция сомаларын қоспағанда және егер өзгесі көрсетілмесе, мың теңгемен көрсетілген.

COVID-19 пандемиясының әсері

2020 жылғы 11 наурызда Дүниежүзілік денсаулық сақтау ұйымы COVID-19 пандемияның таралуын жариялады. Соңғы айларда COVID-19 пандемиясы әлсіреудің едәуір белгілерін көрсетті, өйткені жалпы сапарларға тыйым салулар алынып тасталды, оқшаулаулар алынып тасталды және карантин шаралары жұмсарды. Көптеген үкіметтер зардап шеккен ұйымдарға қаржылық және қаржылық емес көмекті қамтамасыз ету шараларын алып тастады немесе қысқарту туралы жариялады. Дегенмен, COVID-19 компаниялар мен экономикаларға әлі де әсер етуі мүмкін, ал кәсіпорындар әлі де кірістердің төмендеуіне, жеткізу тізбегінің бұзылуына және жұмыс орындарының жоғалуына тап болуы мүмкін.

Геосаяси жағдай

Ресей Федерациясы мен Украина арасындағы қақтығыстың нәтижесінде көптеген елдер жекелеген ресейлік заңды тұлғалар мен Ресей азаматтарына қарсы жаңа санкциялар енгізді және енгізуді жалғастыруда. Беларусь Республикасына қатысты санкциялар да енгізілді.

(Мың теңгемен, егер өзгесі көрсетілмесе)

2. Қаржылық есептілікті дайындау негізі (жалғасы)

Геосаяси жағдай (жағдай)

Қор және валюта нарықтарындағы құбылмалылық, импорт пен экспорттың шектеулері, жергілікті ресурстардың, материалдар мен қызметтердің қол жетімділігі белсенді қызметті жүргізетін немесе Ресей Федерациясымен, Беларусь Республикасымен немесе Украинамен айтарлықтай байланысы бар компанияларға тікелей әсер етеді. Алайда, қалыптасқан жағдайдың салдары жанжалға қатысушы елдерге тікелей қатысы бар компанияларға ғана емес, тікелей немесе жанама әсер етуі мүмкін.

Елдік тәуекелді басқару мақсатында Банк өзінің алқалы органы белгілеген лимиттер шеңберінде контрагенттермен операцияларды бақылайды, олар үнемі қайта қаралып отырады.

2022 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша ақша қаражаты мен оның баламаларымен білдірілген ресейлік контрагенттерге қойылатын талаптардың шоғырлануы 758.135 мың теңге (2021 жылғы 31 желтоқсанға: 3.258.427 мың теңге) болды. 2022 жылы кейбір ресейлік контрагенттер АҚШ-тың санкциялық тізімдеріне енгізілді, олар бойынша ақша қаражаты мен оның баламаларымен білдірілген талаптар 2022 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша 16.206 мың теңгені құрады (2021 жылғы 31 желтоқсанға: 3.259.011 мың теңге).

Инфляция және ағымдағы экономикалық жағдайлар

Макроэкономикалық және геосаяси ортаның әсері бүкіл әлемдегі барлық дерлік экономикалардағы инфляциялық қысымды күшейтті. Жоғары және өсіп келе жатқан энергия бағалары басқа тауарлар мен қызметтердің құнына теріс әсер етеді, бұл көптеген елдерде тұтыну бағасының айтарлықтай өсуіне әкеледі.

Көптеген тауарлардың, соның ішінде азық-түлік өнімдерінің бағасы жоғары болып қала береді. 2022 жылы Қазақстандағы инфляция 20,3% болды.

2022 жылы геосаяси шиеленістің өсуіне байланысты Қор және валюта нарықтарында құбылмалылықтың айтарлықтай өсуі байқалады, осыған қарамастан, 2022 жылдың аяғындағы теңге құны еуроға қатысты іс жүзінде өзгерген жоқ және АҚШ долларына қатысты құнынан 6%-ға ғана төмен болды. 2022 жылғы 6 желтоқсанда ҚРҰБ Ақша-несие саясаты жөніндегі комитеті базалық мөлшерлемені +/- 1% пайыздық тармақ пайыздық дәлізімен жылдық 16,75%-ға дейін көтеру туралы шешімді қабылдады.

Банк бұл оқиғалардың әсерін және экономикалық жағдайлардың өз қызметіне, қаржылық жай-күйі мен қаржылық нәтижелеріне әсерін бағалауды жалғастыруда.

Ағымдағы инфляциялық қысым, макроэкономикалық және геосаяси белгісіздік, соның ішінде Украинадағы қақтығыстың салдары және COVID-19 пандемиясының қалдық салдары активтер мен міндеттемелерді бағалауға байланысты болжамдар мен белгісіздіктерге әсер етеді.

3. Маңызды терминдер анықтамасы

Шариғат

Шариғат – бұл мұсылмандық құқық жинағы және Қасиетті Құран мен Пайғамбардың Сүннетінен (салаалаху ғалейхи уәсәлләм) туындайды. Банк, исламдық қаржы мекемесі бола отырып, өз қызметіне Исламдық қаржыландыру қағидаттары жөніндегі кеңес талқылайтын Шариғат қағидаттары мен нормаларын қосады.

Тауар Мұрабахасы мен Тауаррук

Мұрабаха – Банк / контрагент-банк тауарды брокерден немесе өнім жеткізуніден сатып алатын және бұл тауарға нақты немесе конструктивті иелік студі иеленетін қаржыландыру әдісі, ал содан кейін оны клиентке/Банкке үстем ақымен мерзімі ұзартылған төлем негізінде сатады. Тауарлық Мұрабаха / Тауаррук иарттарына сәйкес клиент/Банк дәл сол активті үнініні тарапқа дереу жеткізу және ақы төлеу талаптарында сатады және түбінде клиент/Банк екінші сатудан түскен кірістен қолма-қол ақша сомасын алады. Негізінен базалық актив платина немесе палладий сияқты өтімділігі жоғары тауар болып табылады. Шариғат қағидаттарына сәйкес алтын мен күміс ақша қаражаты болып саналады және осы мақсаттарда пайдаланыла алмайды.

Иджара

Меншік құқығын жалдау мерзімінің соңында бере отырып, белгілі бір активті жалдау (сондай-ақ Иджара Мунгтахия Битамлсек деп мәлім) – бұл Банк активті инет білдіру туралы өтініште көрсетілген клиенттің инетіне сай сатып алатын, ал содан кейін жалға беруін ретінде бола отырып, оны нақты кезеңнің ішінде көрсетілген жалдау ақысына жалға алушы ретінде болатын клиентке жалға тапсыратын келісім.

(Мың теңгемен, егер өзгесі көрсетілмесе)

3. Маңызды терминдер анықтамасы (жалғасы)

Иджара (жалғасы)

Жалдау мерзімінің ұзақтығы, сондай-ақ жалдау негізі жалдау шартында баяндалып, келісілген. Банк активке меншік құқығына барлық жалдау мерзімінің ішінде иелік етеді. Келісімнің қолданылуы жалға алушы жалдау мерзімінің ішінде немесе соңында міндеттемені орындағаннан кейін жалға алушыға активке меншік құқығын беру арқылы аяқталуы мүмкін.

Мұдараба

Мұдараба шарттық келісім болып табылады, сол бойынша екі немесе одан да көп тарап шаруашылық қызмет бойынша міндеттемені өз мойнына алады. Мұдараба капиталды ұсынған тарап пен өзінің кәсіпкерлік қабілеттерін ұсынған тарап арасында пайдада қатысу үлесі болып табылады. Ол қаражат көзі ретінде инвестициялық шот ұстаушылары мен Мұдариб ретінде Банк арасында жасалуы мүмкін. Банк пайда қос тараптың уағдаластығының негізінде бөлінеді, шығындар лауазымдық теріс қылық, салақтық немесе Банктің келісілген талаптарды бұзуы нәтижесінде пайда болған жағдайларды қоспағанда, шығындарды қаржыландырушы тарап көтереді деген талаппен инвестициялық қаражатты қабылдауға әзірлігі туралы жариялайды, бұл жағдайда мұндай шығындарды Банк көтереді.

Салымшылар пулы

Пулдар (қорлар) – қатысушылардың пайдасы пулға түсетін және алдын ала келісімдер бойынша бөлінетін валюталық бірлескен инвестициялау мақсаттары үшін салымдарды біріктіру нысаны. Банктің ішкі саясаты Мұдараба мен Уакала салымшылары үшін валюта бойынша салымшылар пулын (доллар және теңге пулдары), қаржыландыру көздеріне байланысты Сукук пулын және акционерлер пулын, сондай-ақ бірнеше пулдарды бірлесіп қаржыландыруды көздейді.

Тиісті депозиттердің мерзімінен бұрын бұзылуының немесе өтелуінің салдарынан активтер мен салымшылардың инвестициялық депозиттерінің арасындағы ықтимал сәйкессіздікті ескере отырып, пулда туындайтын мұндай дефицит басқа пулдардың есебінен қаржыландырыла алады. Пулдар арасындағы қаржыландыру пулды қаржыландырудың шариғат нысанында болады және пулды бөлу әрі қаржыландыру ережелерімен реттеледі.

Уакала

Сол бойынша инвестор белгілі бір сыйақыға айырбастай отырып нақты талаптарға сәйкес инвестициялайтын агентке белгілі бір ақша сомасын (паушалды сома немесе инвестициялық сомадан болған пайда) беретін шарт. Агентке қызметтер үшін сыйақы ретінде алдын ала келісілген пайда нормасынан артық өсім берілуі мүмкін. Агент Уакала талаптарын бұзған немесе салақтық танытқан жағдайда инвестицияланған соманы қайтарып беруге міндетті.

Кард Хассан

«Кард Хассан» қысқа мерзімді дебиторлық берешек пайда әкелмейтін қаржылық дебиторлық берешек болып табылады, бұл ретте клиент дәл сол сома келісілген мерзімнің соңында қайтарылуы тиіс екендігін түсіне отырып, белгілі бір мерзімге қаражатты қарызға алады.

Зәкят

Бұл орындау мерзімі материалдық құндылықтардың белгілі бір деңгейіне жеткенде орын алатын құқық жәе алушылардың белгілі бір санаттарына төленуге жатады. Бұл осы талаптар сақталғанда абсолютті міндеттеме болып табылады.

4. Есеп саясатының негізгі ережелері

Есеп саясатындағы өзгерістер

Банк 2022 жылғы 1 қаңтардан немесе осы күннен кейін басталатын жылдық есепті кезеңдерге қатысты күшіне енген стандарттарға кейбір түзетулерді алғаш рет қолданды (егер өзгесі көрсетілмесе). Банк шығарылған, бірақ күшіне енген стандарттарды, түсіндірмелерді немесе түзетулерді мерзімінен бұрын қолданған жоқ.

(Мың теңгемен, егер өзгесі көрсетілмесе)

4. Есеп саясатының негізгі ережелері (жалғасы)

Есеп саясатындағы өзгерістер (жалғасы)

«Ауыртпалық түсіретін шарттар: шартты орындау шығындары» 37 ХҚЕС-ке (IAS) түзетулер

Ауыртпалық түсіретін шарт - бұл міндеттемелерді орындаудың сөзсіз шығындары (яғни, Банк шартпен байланысты болғандықтан оны болдырмауға болмайтын шығындар) оның орындалуынан күтілетін экономикалық пайдадан асатын шарт.

Түзетулер шарттың ауыртпалық түсіретін немесе шығын әкелетінін бағалау кезінде ұйымға осындай шарт бойынша тауарларды немесе қызметтерді өндірумен тікелей байланысты шығындарды, оның ішінде қосымша шығындарды (мысалы, тікелей еңбек шығындары мен материалдардың құнын) және шарт бойынша қызметпен тікелей байланысты шығындарды бөлуді (мысалы, шартты орындау үшін пайдаланылатын жабдықтар амортизациясы және шарттың орындалуын басқару және қадағалау құны) қосу қажет екенін көрсетеді. Жалпы және әкімшілік шығындар шартқа тікелей байланысты емес және егер олар шарт бойынша контрагентке нақты түрде жүктелмесе, бағалаудан шығарылады.

Бұл түзетулер Банктің қаржылық есептілігіне әсерін тигізбеді, өйткені кезең ішінде бұл түзетулердің қолданылу аясына жататын ауыртпалық түсіретін шарттар болмады.

3 ХҚЕС-ке (IFRS) түзетулер - Концептуалдық негіздерге сілтемелер

Түзетулер ХҚЕС-тің «Концептуалдық негіздердің» алдыңғы нұсқасына сілтемені стандарт талаптарына елеулі өзгерістер енгізбестен, 2018 жылғы наурызда шығарылған ағымдағы нұсқаға сілтеменен ауыстырады.

Түзетулер «Бағалау міндеттемелері, шартты міндеттемелер мен шартты активтер» 37 ХҚЕС-тің (IAS) қолданылу аясына жататын міндеттемелер мен шартты міндеттемелер үшін «2 күннің» әлеуетті табысының немесе шығындарының пайда болуын болдырмас үшін «Бизнестерді біріктіру» 3 ХҚЕС-те (IFRS) мойындау қағидатынан ерекшелікті немесе егер олар жеке операциялардың шеңберінде туындаған болса, «Міндетті төлемдер» 21 КРМФО (IFRIC) Түсіндірмелерін қосты. Ерекшелік ұйымдардан 37 ХҚЕС (IAS) критерийлерін немесе 21 КРМФО (IFRIC) түсіндірмелерін қолдана отырып, сатып алу күніндегі жағдай бойынша ағымдағы міндеттеменің бар-жоғын анықтауды талап етеді, сәйкесінше, Концептуалдық негіздер ережелерін қолданудың орнына.

Түзетулер сондай-ақ шартты активтер сатып алынған күні танымайтынын түсіндіретін 3 ХҚЕС-ке (IFRS) жаңа абзацты қосады.

Бұл түзетулер Банктің қаржылық есептілігіне әсерін тигізбеді, өйткені Банкте есепті кезең ішінде бұл түзетулердің қолданылу аясына жататын шартты активтер, міндеттемелер және шартты міндеттемелер туындамады.

«Жалдау» 16 ХҚЕС-ке (IAS) түзетулер - «Негізгі құралдар: мақсатына лайық пайдаланғанға дейінгі түсімдер»

Түзетулер ұйымдарға негізгі құрал объектісінің бастапқы құнынан бұл объектіні орналасқан жеріне дейін жеткізу және оны басшылықтың ниетіне сәйкес пайдалану үшін талап етілетін жай-күйге келтіру процесінде жасалған бұйымдарды сатудан түскен қандай да бір түсімдерді есептен шығаруға тыйым салады. Осының орнына ұйым мұндай бұйымдарды сатудан түсетін түсімдерді, сондай-ақ бұл бұйымдарды шығару құнын пайданың немесе зиянның құрамында мойындайды.

Бұл түзетулер Банктің қаржылық есептілігіне әсерін тигізбеді, өйткені Банк негізгі құралдарды ең ерте көрсетілген кезеңнің басынан бастап пайдалануға жарамды күйге келтіру процесінде өндірілген мұндай өнімдерді сатпады.

«Халықаралық қаржылық есептілік стандарттарын алғаш рет қолдану» 1 ХҚЕС-ке (IFRS) - «Халықаралық қаржылық есептілік стандарттарын алғаш рет қолданатын еншілес ұйым»

Түзету 1 ХҚЕС(IFRS) D16 (а) тармағының ережелерін қолдануды шешетін еншілес компанияға, егер бизнесті шоғырландыру және біріктіру рәсімдеріне байланысты ХҚЕС бойынша есепке бас ұйымның шоғырландырылған қаржылық есептілігінде көрсетілген сомаларды негізге ала отырып, валютаны қайта есептеуден жинақталған бағамдық айырмаларды бағалауға мүмкіндік береді, оның аясында бас ұйым еншілес компанияны сатып алды, ешқандай түзетулер болған жоқ. Бұл түзету 1 ХҚЕС-тің (IFRS) D16(а) тармағының ережелерін қолдануды шешкен қауымдасқан ұйымдарға немесе бірлескен кәсіпорындарға қолданылады.

Бұл түзетулер Банктің қаржылық есептілігіне әсерін тигізбеді, өйткені Банк халықаралық қаржылық есептілік стандарттарын бірінші рет қолданып отырған жоқ.

(Мың теңгемен, егер өзгесі көрсетілмесе)

4. Есеп саясатының негізгі ережелері (жалғасы)

Есеп саясатындағы өзгерістер (жалғасы)

«Қаржы құралдары» 9 ХҚЕС (IFRS) – «Қаржылық міндеттемелердің мойындалуы тоқтаған жағдайда «10% тестісін» жүргізу кезіндегі комиссиялық сыйақы»

Түзету ұйым жаңа немесе түрлендірілген қаржылық міндеттеменің талаптары бастапқы қаржылық міндеттеменің талаптарынан айтарлықтай ерекшеленетіндігін бағалау кезінде ескеретін комиссиялық сыйақы сомаларын нақтылайды. Мұндай сомаларға тек, кредитор немесе қарыз алушы басқа тараптың атынан төлеген немесе алған комиссиялық сыйақыны қоса алғанда, белгілі бір кредитор мен қарыз алушының арасында төленген немесе алынған сомалар ғана жатады. *«Қаржы құралдары: Тану және бағалау» 39 ХҚЕС-ке (IAS) ұқсас түзетулер ұсынылмады.*

Бұл түзетулер Банктің қаржылық есептілігіне әсерін тигізбеді, өйткені Банкте есепті кезең ішінде қаржылық міндеттемелердің түрлендірілуі болмады.

«Ауыл шаруашылығы» 41 ХҚЕС (IAS) - Әділ құнды бағалау кезіндегі салық салу

Түзету ұйымдардың есепке 41 ХҚЕС-тің (IAS) қолданылу аясына жататын активтердің әділ құнын бағалау кезіндегі салық салумен байланысты ақша ағындарын есепке алмайтындығы туралы 41 ХҚЕС-тің (IAS) 22-тармағындағы талапты алып тастайды.

Бұл түзетулер Банктің қаржылық есептілігіне әсерін тигізбеді, өйткені есепті күнге Банкте 41 ХҚЕС-ті (IAS) қолдану аясына жататын активтері болмады.

Әділ құнды бағалау

Банк пайда немесе зиян арқылы әділ құны (ПЗӘҚ) бойынша және басқа да жиынтық кіріс арқылы әділ құны (БЖКӘҚ) бойынша бағаланатын мұндай қаржы құралдарын және инвестициялық жылжымайтын мүлік сияқты қаржылық емес активтерді әрбір есепті күнге әділ құны бойынша бағалайды.

Активтің сатылғаны үшін түскен немесе бағалау күніне нарық қатысушыларының арасындағы әдеттегі мәміленің барысында міндеттемелердің берілгені үшін төленген баға әділ құн болып табылады. Әділ құнды бағалау активті сату немесе міндеттемені беру мақсатындағы мәміле:

- Бұл актив немесе міндеттеме үшін негізгі болып табылатын нарықта; немесе
- Негізгі нарық болмай қалғанда, бұл активке немесе міндеттемеге қатысты барынша тиімді болатын нарықта жүзеге асырылады.

Банк негізгі немесе барынша қолайлы нарыққа қол жеткізе алуы тиіс. Активтің немесе міндеттеменің әділ құны нарық қатысушылары активтің немесе міндеттеменің бағасын белгілеу кезінде пайдаланатын жорамалдарды қолдана отырып бағаланады, бұл ретте нарық қатысушылары өздерінің ең үздік экономикалық мүдделерінде әрекет етеді деп болжануда. Қаржылық емес активтің әділ құнын бағалау нарыққа қатысушының экономикалық пайда әкелу не болмаса активті ең үздік және барынша тиімді тәсілмен пайдалану арқылы не болмаса оны бұл активті барынша жақсы және барынша тиімді тәсілмен пайдаланатын нарыққа басқа қатысушыға сату арқылы пайда әкелу қабілетін назарға алады.

Банк мұндай бағалау модельдерін пайдаланады, әрі олар қалыптасқан жағдайларда қолайлы болып табылады және солар үшін әділ құнды бағалау үшін жеткілікті болып табылады, бұл ретте тиісті қадағаланатын бастапқы деректерді пайдалана отырып, қадағаланбайтын бастапқы деректерді мейлінше аз пайдаланады.

Әділ құны бағаланатын немесе қаржылық есептілікте ашылып көрсетілетін барлық активтер мен міндеттемелер жалпы әділ құнды бағалау үшін елеулі болып табылатын ең төменгі деңгейдегі бастапқы деректердің негізінде әділ құн көздерінің төменде сипатталған иерархиясының шеңберінде жіктеледі:

- 1-деңгей – бірдей активтерге немесе міндеттемелерге арналған белсенді нарықтардағы баға белгілеулері (түзетілмеген).
- 2-деңгей – әділ құнды бағалау үшін маңызды болатын иерархияның ең төменгі деңгейіне жататын бастапқы деректер нарықта тікелей немесе жанама байқалатын болып табылатын бағалау үлгілері.
- 3-деңгей - иерархияның ең төмен деңгейіне жататын бастапқы деректердің әділ құны бойынша бағалау үшін елеулі болатын бағалау модельдері нарықта қадағаланбайтын болып табылады.

(Мың теңгемен, егер өзгесі көрсетілмесе)

4. Есеп саясатының негізгі ережелері (жалғасы)

Әділ құнды бағалау (жалғасы)

Қаржылық есептілікте қайталанатын негізде танылатын активтер мен міндеттемелер болған жағдайда, Банк оларды әрбір есепті кезеңнің соңына жіктеуді қайталап талдай отырып (жалпы әділ құны бойынша бағалау үшін едәуір болып табылатын ең төмен деңгейдегі бастапқы деректердің негізінде) иерархияның деңгейлері арасында аудару қажеттілігін айқындайды.

Қаржы активтері мен міндеттемелер

Бастапқы тану

Мойындау күні

Қаржы активтері мен міндеттемелерін стандартты талаптарда сатып алу немесе сату амалы мәміленің жасалу күніне, яғни Банк активті немесе міндеттемені сатып алу міндеттемесін өз мойнына алатын күнге көрсетіледі. Стандартты талаптарда сатып алуға немесе сатуға Қаржы активтері мен міндеттемелерді шарт шеңберінде сатып алу немесе сату жатады, соның талаптары бойынша активтер мен міндеттемелерді нарықта қабылданған қағидалармен немесе келісімдермен белгіленген мерзімнің шегінде жеткізу талап етіледі.

Бастапқы бағалау

Қаржы құралдарын бастапқы тану кезінде жіктеу шарттық талаптардан және құралдарды басқару үшін қолданылатын бизнес-модельден тәуелді болады. Қаржы құралдары бастапқыда әділ құны бойынша бағаланады, оған Қаржы активтері мен қаржылық міндеттемелер ПЗӘҚ бойынша бағаланатын жағдайлардан басқа, мәміле бойынша шығындар қосылады.

Қаржы активтері мен міндеттемелерді бағалау санаттары

Банк өзінің барлық Қаржы активтерін активтерді басқару үшін қолданылатын бизнес-модельдің және мыналар бойынша бағаланатын активтердің шартты талаптарының негізінде жіктейді:

- Амортизацияланған құны;
- БЖКӘҚ;
- ПЗӘҚ.

Банк туынды құралдар мен саудаға арналған құралдарды ПЗӘҚ бойынша жіктейді және бағалайды. Банк өз қарауына қарай қаржы құралдарын ПЗӘҚ бойынша бағаланатын ретінде жіктей алады, егер мұндай жіктеу амалы бағалау немесе мойындау қағидаларын қолданудың бірізді болмауын жоюға немесе едәуір азайтуға мүмкіндік берсе.

Қаржылық міндеттемелер, қаржыландыру мен қаржылық кепілдіктерді беру міндеттемелерінен басқа, амортизацияланған құны бойынша немесе ПЗӘҚ бойынша бағаланды, егер олар саудаға арналған немесе Исламдық туынды құралдар болса, не болмаса ұйымның қарауына қарай әділ құны бойынша бағаланатын деп жіктелсе.

Кредиттік ұйымдардағы қаражат, Исламдық қаржыландыру бойынша дебиторлық берешек және амортизацияланған құны бойынша бағаланатын клиенттерге берілген қарыздар

Банк кредиттік ұйымдардағы қаражатты, Исламдық қаржыландыру бойынша дебиторлық берешекті және амортизацияланған құны бойынша, клиенттерге берілген қарыздарды, тек егер келесі қос талап орындалатын болса ғана, бағалайды:

- Қаржы активі бизнес-модельдің шеңберінде ұсталады, оның мақсаты Қаржы активтерін шартта көзделген ақша ағындарын алу үшін ұстау болып табылады;
- Қаржы активінің шарттық талаптары көрсетілген күндерге борыштың негізгі сомасының өтелмеген бөлігіне (SPPI) борыштың негізгі сомасы мен пайданың есебінен төлемдер ғана болып табылатын ақша ағындарын алуды негіздейді.

Бұл талаптар барынша толығырақ төменде қарастырылады.

(Мың теңгемен, егер өзгесі көрсетілмесе)

4. Есеп саясатының негізгі ережелері (жалғасы)

Бастапқы бағалау (жалғасы)

Бизнес-модельді бағалау

Банк бизнес-модельді бизнестің белгілі бір мақсаттарына қол жеткізу үшін топтарға біріктірілген қаржы активтері қалайша басқарылатындығын барынша жақсы көрсететін деңгейде айқындайды.

Банктің бизнес-модель бөлек құралдар деңгейінде емес, портфельдерді агрегациялаудың барынша жоғары деңгейінде бағаланады және мынадай бақыланатын факторларға негізделген:

- Бизнес-модельдің нәтижелілігі мен осы бизнес-модельдің шеңберінде ұсталатын қаржы активтерінің кірістілігі қалайша бағаланады, және бұл ақпарат ұйымның негізгі басқарушы персоналына қалайша хабарланады;
- Бизнес-модельдің нәтижелілігіне (және осы бизнес-модельдің шеңберінде ұсталатын қаржы активтерінің кірістілігіне) әсер ететін тәуекелдер, және атап айтқанда, бұл тәуекелдерді басқару тәсілі;
- Бизнесті басқаратын менеджерлерге сыйақы қалайша беріледі (мысалы, сыйақының берілуі басқарылатын активтердің әділ құнына немесе шартта көзделген ақша ағындарына негізделген бе);
- Сатудың күтілетін жиілігі, көлемі мен мерзімдері Банктің бизнес-модельін бағалау кезінде маңызды аспектілер болып табылады.

Бизнес-модельдің бағалануы солардың туындауы «ең нашар» немесе «стрессті» сценарийлерді ескерместен, негізделіп күтілетін сценарийлерге негізделген. Егер ақша ағындары бастапқы мойындалғаннан кейін Банк үміттерінен басқа тәсілмен іске асырылса, Банк бұл бизнес-модельдің шеңберінде ұсталатын қалған қаржы активтерінің жіктелуін өзгертпейді, бірақ келешекте мұндай ақпаратты жуырда құрылған немесе жуырда сатып алынған қаржы активтерін бағалау кезінде назарға алады.

«Борыштың негізгі сомасының және борыштың негізгі сомасының өтелмеген бөлігіне пайда есебінен ғана төлемдер» тестісі (SPPI тестісі)

Жіктеу процесінің екінші сатысының шеңберінде Банк шартта көзделген актив бойынша ақша ағындары борыштың негізгі сомасының және борыштың негізгі сомасының өтелмеген бөлігіне пайда есебінен ғана төлемдер (яғни SPPI тестісі) болып табылатындығын анықтау үшін қаржы активінің шартты талаптарын бағалайды.

Бұл тесттің мақсаттары үшін «негізгі борыш сомасы» бастапқы мойындау кезінде қаржы активінің әділ құнын білдіреді, және ол бұл қаржы активі қолданылуының барлық мерзімінің бойына өзгере алады (мысалы, егер борыштың негізгі сомасын өтеу есебінен төлемдер жасалса немесе сыйлықақы/дисконт амортизациясы болса).

Несие шартының шеңберінде пайданың барынша едәуір элементтері әдетте ақшаның уақытша құны үшін өтемақы және несиелік тәуекел үшін өтемақы болып табылады. SPPI тестісін өткізу үшін Банк пайымдауды қолданып, орынды факторларды, мысалға, қаржы активінің қай валютада білдірілгенін және пайда мөлшерлемесі белгіленген кезеңді саралайды.

Сол уақытта тәуекелдерге ұшырағыштыққа немесе шартта көзделген, базалық несие келісімімен байланысты емес ақша ағындарының волатильділігіне аз ғана әсер ететін шарттық талаптар, борыштың негізгі сомасының және борыштың негізгі сомасының өтелмеген бөлігіне пайданың есебіне төлемдер болып табылатын шартта көзделген ақша ағындарының пайда болуын негіздемейді. Мұндай жағдайда қаржы активін ПЗӘҚ бойынша бағалау қажет.

Қаржылық кепілдіктер және Исламдық қаржыландыруды ұсыну міндеттемелері

Банк қаржылық кепілдіктер мен міндеттемелерді Исламдық қаржыландыру бойынша шығарады.

Қаржылық кепілдіктер бастапқыда қаржылық есептілікте алынған сыйлықақы сомасында әділ құны бойынша танылады. Бастапқы танудан кейін Банк әрбір кепілдік бойынша өз міндеттемесін пайда немесе зиян туралы есепте танылған жинақталған амортизацияны және күтілетін несиелік зиянды (КНЗ) бағалау резервін шегере отырып бастапқыда танылған сомадан ең үлкен өлшем бойынша бағалайды.

Исламдық қаржыландыруды ұсыну міндеттемелері шарттық міндеттемелер болып табылады, солардың талаптары бойынша міндеттеменің қолданылу мерзімінің ішінде Банк клиентке күні бұрын аталған талаптарда қаржыландыруды беруге міндетті. Қаржылық кепілдік шарттарымен болған жағдайлардағыдай, мұндай міндеттемелерге қатысты КНЗ-ны бағалауға қойылатын талаптар қолданылады.

(Мың теңгемен, егер өзгесі көрсетілмесе)

4. Есеп саясатының негізгі ережелері (жалғасы)

Бастапқы бағалау (жалғасы)

Орындау кепілдіктері

Орындау кепілдіктері - егер басқа тарап шартта көзделген міндеттемені орындамаса, өтемақыны ұсынатын шарттар. Орындау кепілдігі несиелік тәуекелді бермейді. Кепілдікпен шарт бойынша тәуекел басқа тараптың шартта көзделген міндеттемені орындамау мүмкіндігі болып табылады. Тиісінше, орындау кепілдігі қаржы құралдары болып табылмайды және сондықтан 9 ХҚЕС-тің (IFRS) қолданылу аясына жатпайды.

Исламдық қаржыландыру бойынша дебиторлық берешек және клиенттерге қарыздар

Клиенттерге қарыздар мен Исламдық қаржыландыру қызметі бойынша дебиторлық берешекке Мұрабаха шарттары бойынша дебиторлық берешек кіреді, - бұл тіркелген төлемдері бар, белсенді нарықта айналыста жүрмейтін туынды емес қаржы активтері. Ол дереу сатуға немесе жақын болашақта сатуға арналмаған, ал шарттық ақша ағындарын алу үшін арналған. Активтер пайданың тиімді мөлшерлемесі әдісі пайдаланыла отырып, амортизацияланған құны бойынша көрсетіледі. Мұндай активтер бойынша кірістер мен шығыстар мұндай активтер есептен шығарылған немесе құнсызданған кезде, сондай-ақ амортизация процесінде пайдада немесе залалда көрсетіледі. Исламдық қаржыландыру қызметі бойынша дебиторлық берешек Мұрабаха шарттары бойынша түсімдерден тұрады. Мұрабаха шарттары бойынша дебиторлық берешек, құнсыздану резервін шегере отырып, амортизацияланған құны бойынша ескеріледі.

Исламдық қаржыландыру қызметі екі кіріс көзінен қаржыландырылады: 1) Банктің баланста ескерілетін өз қаражаты; 2) Уакала және Мұдараба шарттары бойынша алынған қаражат. Уакала мен Мұдараба шарттарының талаптарына сай Банк тәуекел көтермейді және мұндай қаражат баланстан тыс баптар ретінде ескеріледі. Уакала мен Мұдараба шарттары мерзімінен бұрын бұзылған немесе олардың қолданылу мерзімі аяқталған жағдайда, бұл активтерді өтеу мерзімдерінің ықтимал сәйкессіздігіне әкеп соқтыра алады, туындайтын дефицитті Банк өз қаражатының есебінен қаржыландыра алады және актив ретінде қаржылық жағдай туралы есепте ескеріле алады.

Қаржы активтері мен міндеттемелерді қайта жіктеу

Банк қаржы активтерін басқарудың бизнес-моделін өзгертетін айрықша жағдайлардан басқа, қаржы активтері бастапқыда танылғаннан кейін қайта жіктемейді. Қаржылық міндеттемелер ешқашан қайта жіктелмейді. 2022 жылы Банк қаржы активтері мен міндеттемелерін қайта жіктемеді.

Ақша қаражаты мен оның баламалары

Ақша қаражаты мен оның баламаларына қандай да бір шарттық міндеттемелер жүктелмеген қолма-қол ақша қаражаты, міндетті резервтер және пайда болған күннен бастап тоқсан күннің ішінде өтеу мерзімі бар ҚРҰБ-дағы және басқа да банктердегі қаражат жатады.

Қарыз қаражаты

Шығарылған қаржы құралдары немесе олардың құрамдас бөліктері, егер шарттық келісімнің нәтижесінде Банктің не ақша қаражатын немесе өзге де қаржы активтерін қою, не міндеттемені ақша қаражатының немесе басқа да қаржы активтерінің тіркелген сомасын меншікті үлестік құралдардың тіркелген санына айырбастау арқылы өзге түрде орындау міндеттемесі болады. Мұндай құралдарға кредиттік ұйымдардағы қаражат пен клиенттердің қаражаты кіреді. Бастапқыда мойындалғаннан кейін қарыз қаражаты пайданың тиімді мөлшерлеме әдісін пайдалана отырып, амортизацияланған құны бойынша көрсетіледі. Кірістер мен шығыстар міндеттемелердің мойындалуы тоқтаған кезде, сондай-ақ амортизация процесінде пайда мен зиян құрамында бейнеленеді.

Жалдау

і. Банк жалға алушы ретінде

Банк, қысқа мерзімді жалдауды және төмен құны бар активтерді жалдаудан басқа, барлық жалдау шарттарын мойындауға және бағалауға бірыңғай тәсілді қолданады. Банк жалдау төлемдерінің жасалуына қатысты жалдау міндеттемелерін және пайдалану құқығы нысанындағы активтерді мойындайды, олар базалық активтерді пайдалану құқығын білдіреді.

(Мың теңгемен, егер өзгесі көрсетілмесе)

4. Есеп саясатының негізгі ережелері (жалғасы)

Жалдау (жалғасы)

i. Банк жалға алушы ретінде (жалғасы)

Пайдалану құқығы нысанындағы активтер

Банк жалдаудың басталу күніне (яғни базалық актив пайдалану үшін қолжетімді болатын күнге) пайдалану құқығы нысанындағы активтерді мойындайды. Пайдалану құқығы нысанындағы активтер, жалдау бойынша міндеттемелерді қайта бағалауға түзете отырып жинақталған амортизация мен құнсызданудан жинақталған залалды шегере отырып, бастапқы құны бойынша бағаланады.

Пайдалану құқығы нысанындағы активтердің бастапқы құнына жалдау бойынша мойындалған міндеттемелердің көлемі, болған бастапқы тікелей шығындар және жалдаудың басталу күніне немесе жалдау бойынша алынған ынталандырушы төлемдерді шегере отырып жасалған жалдау төлемдері жатады. Егер Банктің ол жалдау мерзімінің соңында жалға алынған активке меншік құқығын алатындығына жеткілікті сенімділігі болмаса, пайдалану құқығы нысанындағы танылған актив келесі кезеңдердің ең қысқасының бойына желілік әдіспен амортизацияланады: активтің пайдалы қызмет етуінің болжамды мерзімі немесе жалдау мерзімі. Пайдалану құқығы нысанындағы активтер құнсыздану мәніне тексеріледі.

Жалдау бойынша міндеттемелер

Жалдаудың басталу күніне Банк жалдау мерзімінің ішінде жүзеге асырылатын жалдау төлемдерінің келтірілген құны бойынша бағаланатын жалдау міндеттемелерін мойындайды. Жалдау төлемдеріне алынуға жататын жалдау бойынша кез келген ынталандыратын төлемдерді, индекске немесе мөлшерлемеге тәуелді болатын құбылмалы жалдау төлемдерін және тарату құнының кепілдіктері бойынша төленетін сомаларды шегере отырып белгіленген төлемдер (оның ішінде іс мәні бойынша белгіленген төлемдер) жатады. Жалдау төлемдеріне, егер Банктің бұл опционды орындайтындығына жеткілікті сенімділік болса, сатып алу опционын орындау бағасы және егер жалдау мерзімі Банктің жалдауды тоқтату опционын әлеуетті орындауын көрсететін болса, жалдауды тоқтату үшін айыппұлдарды төлеу жатады. Индекске немесе мөлшерлемеге тәуелді болмайтын құбылмалы жалдау төлемдері мұндай төлемдердің жүзеге асырылуына әкеп соқтыратын оқиға немесе талап орын алатын кезеңде шығыстар ретінде танылады.

Жалдау төлемдерінің келтірілген құнын есептеу үшін Банк, егер жалдау шартында көзделген пайда мөлшерлемесі оңай айқындала алмаса, жалдаудың басталу күніне қосымша қарыз қаражатын тарту мөлшерлемесін пайдаланады. Жалдаудың басталу күнінен кейін жалдау бойынша міндеттемелер көлемі пайда мөлшерлемесінің есептелуін көрсету үшін ұлғайтылады және жүзеге асырылған жалдау төлемдерін көрсету үшін азайтылады. Сонымен бірге, жалдау мерзімі түрлендірілген, өзгертілген, іс мәні бойынша белгіленген жалдау төлемдері өзгертілген немесе базалық активті сатып алу опционын бағалау амалы өзгертілген жағдайда жалдау бойынша міндеттемелердің баланстық құны қайта бағаланады.

Қысқа мерзімді жалдау және төмен құны бар активтерді жалдау

Банк қысқа мерзімді жалдауға қатысты мойындаудан босатуды қысқа мерзімді жалдау шарттарына (яғни жалдаудың басталу күніне көзделген жалдау мерзімі 12 айдан аспайтын мерзімді құрайтын және сатып алу опционын қамтымайтын шарттарға) қолданады. Сондай-ақ Банк төмен құны бар офистік жабдықты жалдауға қатысты мойындаудан босатуды құны төмен деп есептелетін активтерді жалдау шарттарына қолданады (яғни 2.400 мың теңгеге дейін). Қысқа мерзімді жалдау мен төмен құны бар активтерді жалдау бойынша жалдау төлемдері жалдау мерзімінің бойына желілік әдіспен жалдау бойынша шығыс ретінде танылады.

ii. Операциялық жалдау - Банк жалға беруші ретінде

Сол бойынша Банк активті иелік етумен байланысты барлық тәуекелдер және пайда іс жүзінде бермейтін жалдау операциялық жалдау ретінде жіктеледі. Туындайтын жалдаудан түсетін кіріс жалдау мерзімінің бойына тікелейлік әдіспен ескеріледі және өзінің операциялық сипатына орай пайда немесе зиян туралы есепте түсімнің құрамына қосылады. Операциялық жалдау шарттарын келісу және жасау процесінде кезінде болатын бастапқы тікелей шығындар жалға берілген активтің баланстық құнына қосылады және жалдау кірісі сияқты дәл сондай негізде жалдау мерзімінің ішінде танылады. Шартты жалдау төлемдері олар орын алған кезеңде түсім ретінде танылады.

(Мың теңгемен, егер өзгесі көрсетілмесе)

4. Есеп саясатының негізгі ережелері (жалғасы)

Жалдау (жалғасы)

iii. Қаржылық жалдау - Банк жалға беруші ретінде

Банк жалдау төлемдері бойынша дебиторлық берешекті жалдау мерзімінің басталу күнінен бастап жалға жасалған таза инвестицияларға тең болатын сомада көрсетеді. Қаржылық кіріс таза инвестициялардың баланстық құнына кірістіліктің тұрақты кезеңді нормасын көрсететін нобай бойынша есептеледі. Бастапқы тікелей шығындар жалдау төлемдері бойынша дебиторлық берешектің бастапқы сомасының құрамында ескеріледі.

Қаржы активтерін өзара есепке алу

Қаржы активі және қаржылық міндеттеме танылған сомаларды есепке алуға заң тұрғысынан қорғалған құқық болғанда және есеп айырысуды нетто-негізде жүзеге асыруға не болмаса бір мезгілде активті өткізуге және міндеттемені орындауға ниет болғанда, қаржылық жағдай туралы есепте нетто-көлемді көрсете отырып өзара есепке алынуы тиіс. Есепке алу құқығы келешектегі оқиғамен негізделмеуі тиіс және барлық келесі жағдайларда заңмен қорғалуы тиіс:

- Әдеттегі қызметтің барысында;
- Дефолт болған жағдайда; және
- Ұйым немесе контрагенттердің біреуі дәрменсіз немесе банкрот болып қалған жағдайда.

Бұл шарттар, әдетте, өзара есепке алу туралы бас келісімдерге қатысты орындамайды және тиісті активтер мен міндеттемелер қаржылық жағдай туралы есепте толық сомада көрсетіледі.

Қаржы құралдарын қайта құрылымдау

Кепіл затын өндіріп алудың орнына, мүмкіндігіне қарай, Банк қаржы құралдары бойынша талаптарды қайта қарастыруға тырысады, мысалы, төлемдердің шарттық мерзімдерін ұзартып, қаржыландырудың жаңа талаптарын келіседі.

Банк қаржы активін, мысалы, клиентке берілген қаржы құралын мойындауды тоқтатады, егер шарт талаптары ол шын мәнінде жаңа қаржыландыруға айналатындай етіп қайта қаралады, ал айырма құнсызданудан болған залал танылғанға дейін мойындауды тоқтатудан болған пайда немесе зиян ретінде танылады. Бастапқыда танылған кезде қаржы құралы, құрылған қаржы құралы сатып алынған немесе құрылған несиелік-құнсызданған (СҚНҚ) активі болып саналған жағдайлардан басқа, КНЗ бағалау мақсатында 1-кезеңге жатады. Клиентке берілген қаржыландыруды мойындауды тоқтату қажеттілігін бағалау кезінде Банк, өзгесінен басқа, келесі факторларды қарастырады:

- Қаржыландыру валютасының өзгеруі;
- Контрагенттің өзгеруі;
- Түрлендіру құралдың SPPI тестісінің критерийлеріне жауап бермейтіндігіне әкеп соқтыруы.

Егер түрлендіру ақша ағындарының едәуір өзгеруіне әкеп соқтырмаса, түрлендіру тануды тоқтатуға әкеп соқтырмайды. Пайданың бастапқы тиімді мөлшерлемесі бойынша дисконтталған ақша ағындарының өзгеруі негізінде, Банк түрлендіруден болған пайданы немесе зиянды мойындайды, олар құнсызданудан болған залал танылғанға дейін пайда немесе зиян туралы есепте түрлендіруден болған шығыстарды шегере отырып кірістердің құрамында білдіріледі.

Мойындалудың тоқтатылуына әкеп соқтырмайтын түрлендіру амалы жасалған жағдайда, Банк несиелік тәуекелдің айтарлықтай артуын немесе активтерді несиелік-құнсызданған ретінде жіктеу қажеттілігін қайталап бағалайды. Актив түрлендірудің нәтижесінде несиелік-құнсызданған деп жіктелгеннен кейін ол 3-кезең құрамында кем дегенде 12 айлық сынақ кезеңінің бойына қалады. Қайта құрылымдалған қаржыландыруды 3-кезеңнен аудару үшін төлемдердің түрлендірілген кестесіне сәйкес барлық сынақ кезеңінің ішінде негізгі борыштың немесе пайданың елеусіз сомаларынан артық тұрақты төлемдер қажет.

(Мың теңгемен, егер өзгесі көрсетілмесе)

4. Есеп саясатының негізгі ережелері (жалғасы)

Қаржы активтері мен міндеттемелерді тануды тоқтату

Қаржы активтері

Қаржы активінің (немесе қолданылуына қарай – қаржы активінің бір бөлігінің немесе топтың ұқсас қаржы активтерінің бір бөлігінің), егер:

- Активтен ақша ағындарын алу құқығының қолданылу мерзімі аяқталса;
- Банк активтен келетін ақша ағындарын алу құқығын берсе немесе алған ақша ағындарын толығымен елеулі кешіктіріусіз «транзиттік» келісім талаптарында үшінші тарапқа аудару міндеттемесін қабылдаса; сондай-ақ
- Банк (а) не активтен түсетін бүкіл пайда мен тәуекелді түгелімен дерлік берсе, (б) не бермесе, алайда активтен түсетін пайда мен тәуекелді өзінде де сақтамайтын болса, бірақ осы активтің бақылануын берсе.

Егер Банк активтен келетін ақша ағымдарын алу құқығын оған байланысты бүкіл пайда мен тәуекелді бермей де, өзінде сақтамай да, сондай-ақ активтің бақылануын бермей де берсе, мұндай актив есепке алуда Банктің бұл активтегі қатысуын жалғастыратын шекте бейнеленеді. Берілген актив бойынша кепілдеме нысанындағы активке қатысуды жалғастыру Банкке төлемге берілуі мүмкін өтемнің ең жоғарғы мөлшері мен активтің бастапқы баланстық құны мәндерінің ең азы бойынша бағаланады.

Есептен шығару

Қаржы активтері есептен ішінара не болмаса Банк олардың құнының өтелуін бұдан былай күтпеген жағдайда бүтіндей есептен шығарылады. Егер есептен шығарылуға жататын сома құнсыздануға жиналған резервтің көлемінен жоғары болса, оның айырмасы ел алдымен резервтің ұлғаюы ретінде ескеріледі, әрі ол кейіннен жалпы баланстық құнға қолданылады. Кез келген кейінгі қалпына келтіру амалдары несиелік зиян бойынша шығыстарға жатқызылады. Есептен шығару танудың тоқтатылуына жатады.

Қаржылық міндеттемелер

Қаржылық міндеттеме тиісті міндеттеме орындалған, күппі жойылған немесе қолданылу мерзімі аяқталған жағдайда оның танылуы тоқтатылады.

Қолданыстағы бір қаржылық міндеттемені сол кредитордың алдындағы басқа міндеттемеге елеулі ерекшеленетін талаптарда ауыстырған кезде немесе қолданыстағы міндеттеме талаптары айтарлықтай түрлендірілген жағдайда, бастапқы міндеттеменің танылуы тоқтатылады, ал жаңа міндеттеме пайда немесе зиян құрамында міндеттемелердің баланстық құнындағы айырма таныла отырып, есепке алуда бейнеленеді.

Салық салу

Кейінге қалдырылған корпоративтік табыс салығы бойынша ағымдағы шығыстар Қазақстан Республикасының заңнамасына сәйкес есептеледі.

Кейінге қалдырылған корпоративтік табыс салығы бойынша активтер мен міндеттемелер баланстық міндеттемелер әдісін пайдалана отырып, барлық уақыт айырмаларына қатысты есептеледі. Кейінге қалдырылған корпоративтік табыс салығы жүзеге асырылу сәтінде бухгалтерлік пайдаға да, салық салынатын пайда мен шығынға да әсер етпейтін операция бойынша активтің немесе міндеттеменің бастапқы бейнеленуі нәтижесінде туындайтын жағдайлардан басқа кезде кейінге қалдырылған корпоративтік табыс салығы қаржылық есептілік мақсаттары үшін активтер мен міндеттемелердің салықтық базасы мен олардың баланстық құны арасында туындайтын барлық уақытша айырмашылықтары бойынша бейнеленеді.

Кейінге қалдырылған корпоративтік табыс салығы бойынша активтер салықтық базаны азайтатын осы уақытша айырмашылықтар қарсы есепке алынуы мүмкін болашақта салық салынатын пайда алу ықтималдылығы бар дәрежеде ғана көрсетіледі. Кейінге қалдырылған корпоративтік табыс салығы бойынша активтер мен міндеттемелер активті өткізу немесе күшіне енген немесе есепті күнге нақты күшіне енген заңнамаға сүйене отырып міндеттемені реттеу кезеңінің ішінде қолданылатын салық салу мөлшерлемелері бойынша бағаланады.

Сонымен қатар Қазақстан Республикасында Банктің қызметіне қатысты пайдаланылатын түрлі операциялық салықтар қолданылады. Бұл салықтар басқа операциялық шығыстардың құрамында жиынтық кіріс туралы есепте көрсетіледі.

(Мың теңгемен, егер өзгесі көрсетілмесе)

4. Есеп саясатының негізгі ережелері (жалғасы)

Негізгі құралдар

Негізгі құралдар жинақталған құнсыздану шығындары мен жинақталған амортизация шегерілген, күнделікті қызмет көрсету шығыстары ескерілмеген бастапқы құны бойынша бейнеленеді. Мұндай құнға, егер олар мойындау критерийлеріне жауап берсе, пайда болу сәтіне танылатын құрал-жабдықты ауыстыруға байланысты шығындар кіреді.

Бұл активтің баланстық құнын өтеудің мүмкін еместігін көрсететін оқиғалар мен жағдайлардағы өзгерістер туындаған жағдайда, негізгі құралдардың баланстық құнының құнсыздануы бағаланады.

Актив амортизациясы оны пайдалану мүмкін болған кезде басталады. Амортизация активтердің пайдалы қызметін келесі есепті мерзімдерінің ішінде желілік әдіспен есептеледі:

	<i>Амортизация мөлшерлемелері</i>
Компьютерлер және офистік жабдықтар	20-50%
Көлік құралдары	15-20%
Басқалары	15-30%

Қалдық құны, пайдалы қызмет мерзімі және активтердің амортизациясын есептеу әдістемелері әрбір есепті жыл соңында сарапталады және қажет болған жағдайда түзетіледі.

Жөндеу және қайта салу шығыстары олардың туындауына қарай шығыстарға жатқызылады және капиталдандырылуы тиіс жағдайларды қоспағанда, жиынтық кіріс туралы есепте басқа операциялық шығыстар құрамына енгізіледі.

Материалдық емес активтер

Материалдық емес активтерге бағдарламалық жасақтама мен лицензиялар кіреді.

Жеке сатып алынған материалдық емес активтер бастапқыда нақты құны бойынша бағаланады. Бизнесі біріктіру бойынша операциялар шеңберінде сатып алынған материалдық емес активтердің нақты құны сатып алу күні әділ құнды білдіреді. Бастапқы танудан кейін материалдық емес активтер жинақталған құнсыздану шығындары мен жинақталған амортизация шегерілген нақты құны бойынша көрсетіледі. Материалдық емес активтердің шектелген немесе белгісіз тиімді пайдалану мерзімі бар. Шектелген пайдалы пайдалану мерзімі бар материалдық емес активтер 1-ден 7-ге дейінгі жылды құрайтын пайдалы қызмет мерзімі ішінде амортизацияланады, мүмкін құнсыздану белгілері болған жағдайда, құнсыздану мәніне сарапталады. Белгісіз тиімді пайдалану мерзімі бар материалдық емес активтер амортизациясының мерзімі мен тәртібі кем дегенде әрбір есепті жылдың соңында сараланады.

Бағалау міндеттемелері

Банктің өткеніндегі белгілі бір оқиғаның салдарынан реттелуі ықтималдылықтың үлкен дәрежесіндегі болашақ экономикалық пайданы қамтитын ресурстар шығысын талап ететін және сенімділіктің жеткілікті дәрежесінде бағалауға болатын заңды немесе практикамен негізделген міндеттемелері болса, бағалау міндеттемелері танылады.

Жұмыскерлерді зейнетақымен қамсыздандыру және басқа да жеңілдіктер бойынша міндеттемелер

Банктің қызметкерлерге ағымдағы жалпы төлемдерден пайыз ретіндегі жұмыс берушінің ағымдық жарналарының есебі көзделетін Қазақстан Республикасының мемлекеттік зейнетақы жүйесіне қатысудан басқа зейнетақылық қамсыздандырудың қосымша схемалары жоқ. Бұл шығыстар тиісті жалақы қатысты болатын есепті кезеңде көрсетіледі. Осыдан басқа, Банк еңбек қызметі аяқталғаннан кейін қызметкерлерге елеулі сыйақыларды төлемейді.

(Мың теңгемен, егер өзгесі көрсетілмесе)

4. Есеп саясатының негізгі ережелері (жалғасы)

Жарғылық капитал

Жарғылық капитал

Жай акциялар капитал құрамында бейнеленеді. Бизнесі біріктіру жағдайларын қоспағанда, жаңа акцияларды шығаруға тікелей байланысты үшінші тараптардың қызметіне ақы төлеу шығыстары осы эмиссиялар нәтижесінде алынған соманың кемітуі ретінде капитал құрамында бейнеленеді. Алынған қаражаттың әділ құнының шығарылған акциялардың атаулы құнынан асып кету сомасы қосымша төленген капитал ретінде бейнеленеді.

Дивидендтер

Дивидендтер міндеттемелер ретінде мойындалады және есепті күнді қоса алғанға дейін жарияланған жағдайда ғана есепті күнгі меншікті капитал сомасынан шегеріледі. Дивидендтер туралы ақпарат, егер олар есепті күнге дейін ұсынылса, сондай-ақ есепті күннен кейін, бірақ қаржылық есептіліктің шығарылуы бекітілген күнге дейін ұсынылса немесе жарияланса, есептілікте ашып көрсетіледі.

Шартты активтер мен міндеттемелер

Шартты міндеттемелер қаржылық жағдай туралы есепте бейнеленбейді, мұндайда оларды өтеуге байланысты ресурстардың шығарылуы күмәнді болып табылатын жағдайларды қоспағанда олар туралы ақпарат қаржылық есептілікте ашылады. Шартты активтер қаржылық жағдай туралы есепте бейнеленбейді, мұндайда оларға байланысты экономикалық пайданы алу мүмкін болып табылатын жағдайларда олар туралы ақпарат қаржылық есептілікте ашылады.

Кірістер мен шығыстарды тану

Егер Банк экономикалық пайда алады деген жоғары ықтималдылық болса, және егер түсімнің сенімді бағалануы мүмкін болса, түсім танылады. Қаржылық есептілікте түсімді мойындау үшін келесі критерийлер орындалуы тиіс:

Қаржылық және дәл сондай кірістер мен шығыстар

Банк амортизацияланған құн бойынша немесе неселік-құнсызданған қаржы активтерінен басқа қаржы активтерінің жалпы баланстық құнына тиімді пайда мөлшерлемесін қолдана отырып, БЖКӘҚ бойынша бағаланатын борыштық қаржы активтері бойынша пайыздық түсімді есептейді. Пайданың тиімді мөлшерлемесі - осы мөлшерлеме бойынша дисконттау кезінде күтілетін болашақтағы ақшалай төлемдер немесе қаржы құралын пайдаланудың болашақты мерзімі ішіндегі немесе өте қысқа уақыт кезеңі ішіндегі түсімдер, олар қолданылатын жерде бұл қаржы активінің немесе қаржылық міндеттеменің таза баланстық құнына дәлме-дәл келтіріледі. Есептеу кезінде қаржы құралы бойынша барлық шарттық талаптар (мысалы, мерзімінен бұрын өтеу құқығы) және пайданың тиімді мөлшерлемесінің ажырамас бөлігі болып табылатын құралға тікелей байланысты комиссиялық немесе қосымша шығыстар ескеріледі, бірақ келешек неселік шығындар ескерілмейді. Банк төлемдердің немесе түсімдердің бағаларын қайта қарастырған жағдайда, қаржы активінің немесе қаржылық міндеттеменің баланстық құны түзетіледі. Түзетілген баланстық құн бастапқы пайыздың тиімді мөлшерлемесінің негізінде есептеледі, ал баланстық құнның өзгеруі түсім немесе шығыстар ретінде көрсетіледі.

Неселік-құнсызданғанға айналатын қаржы активі болған жағдайда Банк пайданың тиімді мөлшерлемесін бұл қаржы активінің таза амортизацияланған құнына қолдана отырып түсімді есептейді. Егер қаржы активі бойынша дефолт жойылатын болса және ол бұдан былай неселік-құнсызданған болып табылмаса, Банк жалпы құнның негізінде түсімнің есептелуіне оралады.

СҚНҚ қаржы активтері болған жағдайда Банк пайыздық түсімді неселік тәуекелді ескере отырып түзетілген пайданың тиімді мөлшерлемесін қаржы активінің амортизацияланған құнына қолдана отырып есептейді. Неселік тәуекелді ескере отырып түзетілген пайданың тиімді мөлшерлемесі - бұл бастапқы мойындау кезінде есепті келешек ақша ағындарын (неселік зиянды қоса) СҚНҚ активтерінің амортизацияланған құнына дейін дисконттайтын мөлшерлеме.

ПЗӘҚ бойынша бағаланатын барлық қаржы активтері бойынша кірістер шарттық пайда мөлшерлемесін пайдалана отырып пайда немесе зиян туралы есепте «Пайда бойынша басқа да түсім» бабының құрамында танылады.

(Мың теңгемен, егер өзгесі көрсетілмесе)

4. Есеп саясатының негізгі ережелері (жалғасы)

Кірістер мен шығыстарды тану (жалғасы)

Комиссиялық кірістер

Банк клиенттерге көрсететін әр түрлі қызметтерден комиссиялық кірістер алады. Комиссиялық кірістер мынадай екі санатқа бөлінуі мүмкін:

Белгілі бір уақыт кезеңінің ішінде қызмет көрсеткені үшін алынған комиссиялық кірістер

Белгілі бір уақыт кезеңінің ішінде қызмет көрсеткені үшін алынған комиссиялық кірістер сол кезеңнің ішінде есептеледі. Мұндай баптарға комиссиялық кірістер және кепілдіктің берілгені үшін сыйақы кіреді. Қаржы құралын пайдалану ықтималдылығы үлкен болса, Исламдық қаржыландыруды ұсыну бойынша міндеттемелер үшін комиссиялар және қаржы құралын беруге байланысты өзге комиссиялар алдағы кезеңдерге жатқызылып (қаржы құралын беруге тікелей байланысты шығыстармен қатар), қаржы құралы бойынша пайданың тиімді мөлшерлемесінің түзетуі ретінде танылады.

Операцияларды жасау бойынша қызмет көрсетуден түскен комиссиялық кірістер

Үшінші тараптың атынан операциялар жасау бойынша келіссөздер жүргізу немесе қатысу, мысалы Банктің орындалуға жататын міндеті акцияларды немесе басқа бағалы қағаздарды сатып алу не бизнестерді сатып алу немесе сату кезінде келісім жасау үшін алынған комиссия, мұндай операция аяқталған соң танылады. Орындалуға жататын белгілі бір міндеттермен байланысты комиссиялық ақы (немесе комиссиялық ақының бір бөлігі) тиісті критерийлер орындалғаннан кейін танылады. Егер шартта ауыспалы өтемақы көзделген болса, комиссиялық кірістер ауыспалы өтемақыға тән болатын белгісіздікті кейіннен шешу кезінде түсімнің мойындалған жинақталған қорытынды сомасы айтарлықтай азаюы болатын деген жоғары дәрежеде ғана танылады.

Шетел валюталарын қайта есептеу

Қаржылық есептілік Банктің функционалдық валютасы мен есептілікті ұсыну валютасы болып табылатын теңгемен берілді. Шетел валюталарындағы операциялар алдымен операция мерзімінде әрекет ететін Қазақстан Қор Биржасы (бұдан әрі – «ҚҚБ») белгілеген және ҚРҰБ жариялаған айырбастау бағамы бойынша функционалдық валютаға қайта есептеледі. Шетел валюталарында көрсетілген монетарлық активтер мен міндеттемелер есепті күнге қолданылатын айырбас бағамы бойынша функционалдық валютаға қайта есептеледі. Шетел валюталарындағы операцияларды қайта есептеу кезінде туындайтын кірістер мен шығыстар жиынтық кіріс туралы есепте «Шетел валюталарындағы операциялар бойынша таза кірістер/(зиян) – валюталық баптарды қайта бағалау» бабы бойынша бейнеленеді. Шетел валютасында нақты құны бойынша көрсетілетін монетарлық емес баптар операцияны жасау күніне қолданылатын айырбас бағамы бойынша қайта есептеледі. Шетел валютасында әділ құны бойынша көрсетілетін монетарлық емес баптар әділ құнды айқындау күніне қолданылатын айырбас бағамы бойынша қайта есептеледі.

Шетел валютасындағы операциялар бойынша шарттық айырбастау бағамы мен мұндай операция мерзіміндегі ҚҚБ ресми бағамы арасындағы айырма шетел валютасындағы операциялар бойынша таза кірістердің құрамына енгізіледі. 2022 және 2021 жылдардың 31 желтоқсанындағы жағдай бойынша ҚҚБ-да белгіленген ресми айырбастау бағамы 1 АҚШ доллары үшін 462,65 теңгені және тиісінше 431,80 теңгені құрады.

Шығарылған, бірақ әлі күшіне енбеген стандарттар

Төменде Банктің қаржылық есептілігін жария ету күніне шығарылған, бірақ күшіне енбеген жаңа стандарттар, түзетулер мен түсіндірмелер келтіріледі. Банк осы жаңа стандарттарды, түзетулер мен түсіндірмелерді, егер қолданылатын болса, олар күшіне енген күннен кейін қолдануға ниет білдіріп отыр.

(Мың теңгемен, егер өзгесі көрсетілмесе)

4. Есеп саясатының негізгі ережелері (жалғасы)

Шығарылған, бірақ әлі күшіне енген стандарттар (жалғасы)

17 ХҚЕС (IFRS) «Сақтандыру шарттары»

2017 жылғы мамырда ХҚЕС жөніндегі Кеңес ақпаратты ашып көрсету мен бағалау, ұсыну және ашып көрсету мәселелерін қарастыратын сақтандыру шарттары үшін қаржылық есептіліктің жаңа ауқымды стандарты 17 ХҚЕС (IFRS) «Сақтандыру шарттары» шығарды. 17 ХҚЕС (IFRS) күшіне енгенде, ол 2005 жылы шығарылған 4 ХҚЕС (IFRS) «Сақтандыру шарттары» ауыстырады. 17 ХҚЕС (IFRS) оларды шығаратын ұйымның түріне қарамастан сақтандыру шарттардың барлық түрлеріне (яғни өмірді сақтандыру және өмірді сақтандырудан ерекшеленетін сақтандыру, тікелей сақтандыру және қайта сақтандыру), сондай-ақ дискрециялық қатысу талаптарымен белгілі бір кепілдіктер мен қаржы құралдарына қолданылады. Стандартты қолдану аясынан бірнеше ерекшелік бар. 17 ХҚЕС (IFRS) сақтандыру шарттарының сипаттамалары бар банк өнімдері үшін жаңа есептік талаптарды енгізеді, бұл құралдардың немесе олардың құрамдастарының қайсысы 9 ХҚЕС-ті (IFRS) немесе 17 ХҚЕС-ті (IFRS) қолданылу аясына жататындығын анықтауға әсер ете алады. Сақтандыру өтемін ұсынатын несиелік карталар мен сол сияқты өнімдер: мұндай өнімдер эмитенттерінің көпшілігі есепке алудың қолданыстағы тәртібін қолдануды және оларды 9 ХҚЕС-ке (IFRS) сай қаржы құралдары ретінде ескеруді жалғастыра алады. 17 ХҚЕС (IFRS) өзінің қолданылу аясынан сақтандыру шартының анықтамасына жауап беретін несиелік карталар шарттарын (немесе несиелік келісімдерді не төлемдерге қызмет көрсету келісімдерін бекітетін сол сияқты шарттарды), және тек егер ұйым мұндай клиентпен шарт бағасын айқындау кезінде бөлек клиентпен байланысты сақтандыру тәуекелінің бағасын көрсетпеген жағдайда ғана, алып тастайды.

Сақтандыру өтемақысы несиелік картаның шарттық талаптарының шеңберінде ұсынылған, эмитент:

- Сақтандыру өтемақысының компонентін бөлуі және оған 17 ХҚЕС-ті (IFRS) қолдануы;
- Өзге компоненттерге басқа стандарттарды қолдануы тиіс (мысалы 9 ХҚЕС (IFRS), «Сатып алушылармен жасалған шарттар бойынша түсім» 15 ХҚЕС (IFRS) немесе «Бағалау міндеттемелері, шартты міндеттемелер мен шартты активтер» 37 ХҚЕС (IAS)).

Сақтандыру шартының анықтамасына жауап беретін, бірақ сақтандыру жағдайлары бойынша өтемақы сомасын осы шартпен жасалған полисті ұстаушының міндеттерін реттеу үшін қажет болып қалатын сомамен шектейтін қарыз шарттары: мұндай қарыздар эмитенттерінің (мысалы, қарыз алушы қайтыс болған жағдайда оларды өтеуден босатуды көздейтін қарыздар) 9 ХҚЕС-ті (IFRS) немесе 17 ХҚЕС-ті (IFRS) қолдануды таңдауға құқығы бар. Мұндай шешім портфель деңгейінде қабылданады және қайта қаралмайды.

17 ХҚЕС (IFRS) 2023 жылғы 1 қаңтардан немесе осы күннен кейін басталатын есепті кезеңдерге қатысты күшіне енеді, бұл ретте салыстырмалы ақпаратты ұсыну қажет. Ұйым алғаш рет қолданылу күніне 9 ХҚЕС (IFRS) пен 15 ХҚЕС (IFRS) қолданады деген талаппен мерзімінен бұрын қолдануға жол беріледі.

Банк 17 ХҚЕС (IFRS) қолдану салдарын бағалауды аяқтады, сонымен қатар 17 ХҚЕС (IFRS) несиелік карталар сияқты белгілі бір банктік өнімдерге қатысты ерекшеліктерді ескере отырып, 2023 жылы өзінің қаржылық есептілігіне ешқандай маңызды әсер күтпейді деген қорытындыға келді.

«Міндеттемелерді қысқа мерзімді және ұзақ мерзімді ретінде жіктеу» 1 ХҚЕС-ке (IAS) түзетулер

2020 жылғы қаңтарда ХҚЕС жөніндегі Кеңес 1 ХҚЕС-тің (IAS) 69-76 тармақтарына түзетулерді шығарды, оларда міндеттемелерді қысқа мерзімді немесе ұзақ мерзімді етіп жіктеуге қатысты талаптар түсіндіріледі. Түзетулерде мыналар түсіндіріледі:

- Міндеттемелерді реттеу мерзімін кейінге қалдыру құқығы деп пені түсіпте болады;
- Міндеттемелерді реттеу мерзімін кейінге қалдыру құқығы есепті кезеңнің соңына болуы тиіс;
- Міндеттемелердің жіктелуіне ұйымның міндеттемелерді реттеу мерзімін кейінге қалдыру құқығын орындау ықтималдылығы да ықпалын тигізбейді;
- Міндеттеменің талаптары оның жіктелуіне ықпалын тигізбейді, тек егер айырбасталатын міндеттемеге ендірілген туынды құрал өз бетімен үлестік құрал болып табылмаса ғана;
- Ақпаратты ашып көрсету.

Мұндай түзетулер 2023 жылғы 1 қаңтардан немесе осы мерзімнен кейін басталатын жылдық есепті кезеңдерге қатысты күшіне енеді және ретроспективті түрде қолданылады. Қазіргі уақытта Банк бұл түзетулердің міндеттемелердің ағымады жіктелуіне ықтимал ықпалын және қолданыстағы қаржыландыру шарттары бойынша талаптарды қайта қарау қажеттілігін саралайды.

(Мың теңгемен, егер өзгесі көрсетілмесе)

4. Есеп саясатының негізгі ережелері (жалғасы)

Шығарылған, бірақ әлі күшіне енбеген стандарттар (жалғасы)

«Бухгалтерлік бағалауды айқындау» 8 ХҚЕС-ке (IAS) түзетулер

2021 жылғы ақпанда ХҚЕС жөніндегі Кеңес 8 ХҚЕС-ке (IAS) түзетулерді шығарды, оларда «бухгалтерлік бағалар» анықтамасы енгізіледі. Түзетулерде бухгалтерлік бағалардағы өзгерістер мен есеп саясатындағы өзгерістер және қателерді түзету арасындағы айырмашылық түсіндіріледі. Сонымен бірге, құжатта ұйымдардың бухгалтерлік бағаларды әзірлеу үшін өлшеу әдістерін және бастапқы деректерді қалайша пайдаланатындығы түсіндіріледі.

Түзетулер 2023 жылғы 1 қаңтардан немесе осы күннен кейін басталатын жылдық есепті кезеңдерге қатысты күшіне енеді және аталған кезеңнің басталу күніне немесе содан кейін орын алатын есеп саясатындағы өзгерістер мен бухгалтерлік бағалардағы өзгерістерге қолданылады. Бұл фактінің ашылып көрсетілу талабымен мерзімінен бұрын қолдануға жол беріледі.

Бұл түзетулер Банктің қаржылық есептілігіне айтарлықтай әсерін тигізбейді деп күтілуде.

1 ХҚЕС-ке (IAS) және «Есеп саясаты туралы ақпаратты ашып көрсету» ХҚЕС-ті қолдану жөніндегі №2 іс жүзіндегі ұсынымдарға түзетулер

2021 жылғы ақпанда ХҚЕС жөніндегі Кеңес 1 ХҚЕС-ке (IAS) және «Маңыздылық туралы пайымдауларды қалыптастыру» ХҚЕС-ті қолдану жөніндегі №2 іс жүзіндегі ұсынымдарға түзетулерді шығарды, олар ұйымдарға есеп саясаты туралы ақпаратты ашып көрсету кезінде маңыздылық туралы пайымдауды қолдануға көмектесетін нұсқаулық пен мысалдарды қамтиды. Түзетулер ұйымдарға ұйымдардың есеп саясатының «елеулі ережелерін» ашып көрсетуі туралы талапты есеп саясаты туралы «маңызды ақпаратты» ашып көрсету туралы талапқа ауыстыру есебінен, сондай-ақ ұйымдардың есеп саясаты туралы ақпаратты ашып көрсетуі туралы шешімдерді қабылдауы кезінде маңыздылық ұғымын қалайша қолдануы тиіс екендігіне қатысты нұсқаулықты қосу есебінен есеп саясаты туралы барынша пайдалы ақпаратты ашып көрсетуге көмектесуі тиіс.

1 ХҚЕС-ке (IAS) түзетулер мерзімінен бұрын қолдану мүмкіндігімен 2023 жылғы 1 қаңтардан немесе осы күннен кейін басталатын жылдық кезеңдерге қатысты қолданылады. ХҚЕС-ті қолдану жөніндегі №2 іс жүзіндегі ұсынымдарға түзетулер есеп саясаты туралы ақпаратқа маңыздылықты айқындауды пайдалануға қатысты міндетті емес нұсқаулықты қамтитындықтан, бұл түзетулердің міндетті күшіне ену күні жоқ.

Қазіргі уақытта Банк болашақта өзгертілген талаптарға сәйкестігін қамтамасыз ету үшін есеп саясатындағы ақпараттың ашылып көрсетілуін қайта қарастыруда.

12 ХҚЕС-ке (IAS) түзетулер - «Бір операцияның нәтижесінде туындайтын активтер мен міндеттемелерге қатысты кейінге қалдырылған салық»

2021 жылғы мамырда Кеңес 12 ХҚЕС-ке (IAS) түзетулер енгізді, бұл 12 ХҚЕС-ке (IAS) сәйкес бастапқы тануға қатысты алып тастау аясын тарылтады, осылайша ол бұдан былай тең салық салынатын және шегерілетін уақыт айырмашылықтарына әкелетін операцияларға қолданылмайды.

Түзетулер ұсынылған салыстырмалы кезеңдердің ең ерте кезеңінде немесе басталғаннан кейін болатын операцияларға қолданылуы керек. Бұдан басқа, ұсынылған салыстырмалы кезеңдердің ең ерте кезеңінің басында кейінге қалдырылған салық активі (жеткілікті салық салынатын пайда болған жағдайда) және активтерді пайдаланудан шығару жөніндегі жалдау мен міндеттемелерге байланысты барлық шегерілетін және салық салынатын уақытша айырмашылықтарға қатысты кейінге қалдырылған салық міндеттемесі танылуы тиіс.

Қазіргі уақытта Банк түзетулердің әсерін бағалауда.

(Мың теңгемен, егер өзгесі көрсетілмесе)

4. Есеп саясатының негізгі ережелері (жалғасы)

Шығарылған, бірақ әлі күшіне енбеген стандарттар (жалғасы)

16 ХҚЕС-ке (IFRS) түзетулер - Кері жалдау арқылы сату кезіндегі жалдау міндеттемелері

2022 жылғы қыркүйекте ХҚЕС жөніндегі Кеңес «Кері жалдау арқылы сату кезінде жалдау міндеттемелері» 16 ХҚЕС (IFRS) түзетуін жариялады. 16 ХҚЕС-ке түзету (IFRS) сатушы-жалға алушы сатушы-жалға алушы сақтаған құқыққа қатысты қандай да бір пайда немесе зиян сомасын мойындауға әкелмейтіндей кері жалға беруден туындайтын жалдау міндеттемесін бағалайтын кері жалдау операциялары бойынша активтер мен міндеттемелерді кейінгі бағалау талаптарын анықтайды.

Кері жалдау арқылы сату мәмілесі жасалған күннен кейін сатушы-жалға алушы 16 ХҚЕС (IFRS) 29-35-тармақтарын пайдалану құқығы нысанындағы активке және 16 ХҚЕС (IFRS) 36-46-тармақтарын кері жалдау нәтижесінде туындайтын жалдау міндеттемесіне қолданады. 36-46-тармақтарды қолдану кезінде: жалға алушы «жалдау төлемдерін» немесе «қайта қаралған жалдау төлемдерін» сатушы-жалға алушы сатушы-жалға алушыда қалған пайдалану құқығына қатысты қандай да бір пайданы немесе зиянды мойындамайтындай етіп айқындайды. Осы талаптарды қолдану сатушы-жалға алушыға 16 ХҚЕС (IFRS) 46 (а)-тармағы талап еткендей, жалға алу амалын ішінара немесе толық тоқтатуға байланысты кез келген пайданы немесе зиянды пайданың немесе зиянның құрамында тануға кедергі келтірмейді. Түзету кері жалдаудан туындайтын жалдау міндеттемелерін бағалауға нақты талаптарды қамтымайды.

Кері жалдаудан туындайтын жалдау міндеттемелерін бастапқы бағалау 16 ХҚЕС-ке (IFRS) А қосымшасындағы жалдау төлемдерінің жалпы анықтамасынан ерекшеленетін «жалдау төлемдерін» сатушы-жалға алушыға әкелуі мүмкін. Сатушы-жалға алушыға 8 ХҚЕС-ке (IAS) сәйкес өзекті және шынайы болып табылатын ақпаратқа әкелетін, есеп саясатын әзірлеу және қолдану қажет болады.

1 ХҚЕС-ке (IFRS) түзетулер мерзімінен бұрын қолдану мүмкіндігімен 2024 жылғы 1 қаңтардан немесе осы күннен кейін басталатын жылдық кезеңдерге қатысты қолданылады. Сатушы-жалға алушы түзетуді ретроспективті түрде 8 ХҚЕС-ке (IAS) сәйкес стандартты бастапқы қолдану күнінен кейін жасалған кері жалдау арқылы сатып алу-сату мәмілелері үшін қолданады (яғни, түзету стандартты қолдану күніне дейін жасалған сату және кері жалдау мәмілелеріне қолданылмайды). Түзетулерді алғаш рет қолдану күні ұйым алғаш рет 16 ХҚЕС (IFRS) қолданған жылдық есепті кезеңнің басы болып табылады.

Бұл түзетулер Банктің қаржылық есептілігіне айтарлықтай әсерін тигізбейді деп күтілуде.

5. Маңызды есептік пайымдаулар мен бағалаулар

Пайымдаулар

Банк басшылығы есепке алу саясатын қолдану барысында, есепті бағалаудан басқа, қаржылық есептілікте бейнеленген сомаға барынша едәуір әсер ететін мынадай пайымдаулар жасады:

Ұзарту опционымен жасалған шарттарда жалдау мерзімін айқындау

Банк жалдау мерзімін соларға қатысты жалдауды ұзарту опционы көзделген кезеңдермен бірге, егер ол орындалады деген жеткілікті сенімділік болса, немесе егер ол орындалмайды деген жеткілікті сенімділік болса, соған қатысты жалдауды тоқтату опционы көзделген кезеңдермен бірге жалдау кезеңі мерзімінен бұрын тоқтатылуға жатпайтын ретінде айқындайды.

Кейбір жалдау шарттары бойынша Банктің активтерді жалдау мерзімін үш жылдан бес жылға дейінгі қосымша мерзімге ұзарту опционы бар. Банк осы пайымдауды ол ұзартуға арналған бұл опционды орындайтындығына жеткілікті сенімділіктің болуын айқындау үшін қолданады. Бұл ретте Банк жалдауды ұзарту опционын орындау үшін экономикалық ынтаның пайда болуына әкеп соқтыратын барлық орынды факторларды ескереді. Жалдаудың басталу күнінен кейін Банк маңызды оқиға туындаған кезде не болмаса Банкке бағынышты болатын және оның жалдауды ұзарту опционын орындау (немесе орындай алмау) қабілетіне әсер ететін жағдайлар өзгерген кезде (мысалы, бизнес-стратегияның өзгеруі) жалдау мерзімін қайталап бағалайды.

(Мың теңгемен, егер өзгесі көрсетілмесе)

5. Маңызды есептік пайымдаулар мен бағалаулар (жалғасы)

Бағалаудың белгісіздігі

Банктің есепке алу саясатын қолдану процесінде басшылық өзінің пікірлерін пайдаланды және қаржылық есептілікте танылған соманы анықтауға қатысты бағалау жасады. Төменде пайымдаулар мен бағалауды пайдаланудың барынша елеулі жағдайлары көрсетілген:

Күтілетін несиелік зиян

Қаржы активтерінің барлық санаттары бойынша құнсыздану зиянын бағалау пайымдауды қолдануды қажет етеді, атап айтқанда, КНЗ айқындау және несие тәуекелінің едәуір ұлғаюын бағалау кезінде келешек ақша ағындарының көлемі мен пайда болу мерзімдерін және қамтамасыз ету құнын бағалау қажет. Мұндай есепті бағалаулар бірқатар факторларға байланысты болады, солардағы өзгерістер құнсызданудың бағалау резервтерінің түрлі сомаларына әкеп соқтыра алады. Банктің КНЗ есептеулері ауыспалы бастапқы деректер мен олардың өзара тәуелділіктерін таңдауға қатысты бірқатар базалық жорамалдар кіретін күрделі модельдердің нәтижесі болып табылады. Пайымдаулар мен есепті бағалаулар болып есептелетін КНЗ есептеу модельдерінің элементтеріне келесілер жатады:

- Банк дефолт ықтималдылығын (PD) айқындау үшін пайдаланатын ішкі несиелік рейтингті тағайындау жүйесі;
- Банк несиелік тәуекелдің айтарлықтай ұлғаюы болғанын бағалау үшін пайдаланатын критерийлер, соның нәтижесінде қаржы активтері бойынша құнсызданудың бағалау резерві бүкіл мерзім үшін КНЗ-ға тең болатын сомада бағалануы тиіс және сапалы бағалау;
- Солар бойынша КНЗ тоиіншілік негізде бағаланғанда қаржы активтерін топтарға біріктіру;
- КНЗ-ны есептеу модельдерін әзірлеу, оған қоса түрлі формулалар және бастапқы деректерді таңдау;
- Макроэкономикалық көрсеткіштер мен экономикалық деректер, мысалға, ЖІӨ өсу деңгейі мен клиенттің қаржылық жағдайы, арасындағы өзара байланыстарды айқындау, сондай-ақ дефолт ықтималдылығының (PD) көрсеткіштеріне, дефолт тәуекеліне ұшырайтын көлемге (EAD) және дефолт кезінде шығындар деңгейіне (LGD) әсері.

Салық салу

Қазіргі уақытта Қазақстан Республикасында негізгі салық мәселелерін реттейтін бірыңғай Салық кодексі қолданылады. Қолданылатын салықтарға қосылған құнға салынатын салық, корпоративтік табыс салығы, әлеуметтік және басқа да салықтар кіреді. Көбінесе нормативтік-құқықтық актілерді қолдану бойынша атқарушылық өкімдер түсініксіз болып келеді немесе мүлде болмайды және прецеденттердің саны шамалы анықталған. Ведомстволар арасында да, бір ведомство ішінде де ережелерді құқықтық түсіндіруге қатысты әртүрлі пікірлер жиі кездеседі, бұл кейбір белгісіздік пен жанжалды жағдайларды тудырады. Салық декларациялары, сондай-ақ заңи реттеудің басқа да салалары (мысалы, кеден және валюталық бақылау мәселелері) заң бойынша елеулі айыппұлдарды, өсімпұлды және тұрақсыздық айыбын есептеуге құқылы бірнеше ведомство бақылауында. Мұндай жағдай, мысалы, салықтық заңнама жүйелері анағұрлым дамыған басқа елдерге қарағанда Қазақстан Республикасында салықтық тәуекелдер ықтималдылығының үлкен дәрежесін қалыптастырады.

Басшылық Банк оның қызметін реттейтін Қазақстан Республикасының салық заңнамасының ережелерін ұстанады деп есептейді. Дегенмен, тиісті органдар даулы салық мәселелеріне қатысты өзге ұстанымды ұстанады деген тәуекел бар.

Жалдау – қосымша қарыз қаражатын тарту мөлшерлемесін бағалау

Банк жалдау шартында белгіленген пайда мөлшерлемесін оңайлықпен айқындай алмайды, өйткені ол жалдау міндеттемелерін бағалау үшін қосымша қарыз қаражатын тарту мөлшерлемесін пайдаланады. Қосымша қарыз қаражатын тарту мөлшерлемесі – бұл сол бойынша Банк дәл сондай мерзімге және дәл сондай қамтамасыз етумен дәл сондай экономикалық жағдайларда пайдалану құқығы нысанындағы активтің құнына ұқсас келетін құныммен активті алуға қажетті қарыз қаражатын тарта алатын пайда мөлшерлемесі. Осылайша, қосымша қарыз қаражатын тарту мөлшерлемесі Банк «төлеуі тиіс» пайызды көрсетеді және оның анықтамасы, егер қадағаланатын мөлшерлемелер жоқ болып шықса не болмаса қадағаланатын мөлшерлемелерді жалдау талаптарын көрсету үшін түзету қажет болып шықса, есепті бағалауларды пайдалануды қажет етеді.

Банк қосымша қарыз қаражатын тарту мөлшерлемесін қадағаланатын бастапқы деректерді (нарықтық пайда мөлшерлемелері сияқты) пайдалана отырып, олар болғанда, айқындайды және ұйымға тән болатын белгілі бір есепті бағалауларды пайдаланады.

(Мың теңгемен, егер өзгесі көрсетілмесе)

6. Ақша қаражаты мен оның баламалары

31 желтоқсандағы жағдай бойынша ақша қаражаты мен оның баламаларына келесі позициялар кіреді:

	2022 жыл	2021 жыл
Қолма-қол қаражат	1.605.360	430.699
ҚРҰБ-ның ағымдағы шоттарындағы қаражат	11.426.810	630.989
Келісімшарттық мерзім 90 күнге дейін болатын ҚРҰБ-дағы Мұрабаха Таваррук	2.001.750	2.000.486
Басқа банктердің ағымдағы шоттарындағы қаражат	1.916.996	3.271.840
	16.950.916	6.334.014
КНЗ бағалау резервін істеген отырып	(34.954)	(24.168)
Ақша қаражаты мен оның баламалары	16.915.962	6.309.846

Қазақстандық заңнамаға сәйкес Банк өзінің белгілі бір міндеттемелерінің пайызы ретінде есептелген міндетті резервтердің белгілі бір мөлшерін ұстап отыруға міндетті. Мұндай резервтер ҚРҰБ-дің ағымдағы шоттарында немесе ҚРҰБ-дің ағымдағы шоттарындағы ақша қаражатының жиынтық сомасының орташа айлық қалдықтары мөлшерінде қолма-қол ақша массасында немесе резервтерді қалыптастыру кезеңінде ұлттық немесе шетелдік валюталарда қолма-қол ақша қаражатында болуы тиіс. Бұған қарамастан, Банк өзінің күнделікті қызметі үшін бұл қаражатты пайдалануда шектелмеген.

2022 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша міндетті резервтер 133.786 мың теңге (2021 жылғы 31 желтоқсанға: 158.038 мың теңге) болды.

Төменде 2022 жылғы 31 желтоқсанда аяқталған жылғы ақша қаражатының КНЗ бағалау резервтерінің талдауы келтірілген:

	1-кезең	2-кезең	3-кезең	Жиыны
2022 жылғы 1 қаңтарға КНЗ резерві	(24.168)	–	–	(24.168)
Жаңадан құрылған активтер немесе сатып алынған активтер	–	(6.671)	–	(6.671)
Өтелген активтер	22.868	–	–	22.868
3-кезеңге аулау	64	–	(64)	–
КНЗ-ның таза өзгеруі	(452)	(13.630)	(12.901)	(26.983)
2022 жылғы 31 желтоқсанға КНЗ резерві	(1.688)	(20.301)	(12.965)	(34.954)

Төменде 2021 жылғы 31 желтоқсанда аяқталған жылғы ақша қаражатының КНЗ бағалау резервтерінің талдауы келтірілген:

	1-кезең	2-кезең	3-кезең	Жиыны
2021 жылғы 1 қаңтарға КНЗ резерві	–	–	–	–
КНЗ-ның таза өзгеруі	(24.168)	–	–	(24.168)
2021 жылғы 31 желтоқсанға КНЗ резерві	(24.168)	–	–	(24.168)

7. Исламдық қаржыландыру бойынша дебиторлық берешек

31 желтоқсандағы жағдай бойынша Исламдық қаржыландыру бойынша дебиторлық берешекке келесі позициялар кіреді:

	2022 жыл	2021 жыл
Тауарлық Мұрабаха – корпоративтік бөлік	18.210.769	17.572.693
Кард Хассан	20.389	38.369
Тауарлық Мұрабаха – бөлшек бөлік	17.259	26.543
Исламдық қаржыландыру бойынша дебиторлық берешек жиыны	18.248.417	17.637.605
КНЗ бағалау резервін істеген отырып	(3.951.292)	(2.912.652)
Исламдық қаржыландыру бойынша дебиторлық берешек	14.297.125	14.724.953

2022 жылы Банк нарықтық мөлшерлемелерден төмен мөлшерлемелер бойынша берілген Исламдық қаржыландыру бойынша дебиторлық берешекті бастапқы тану кезінде 479.826 мың теңге сомасында залалды және СҚНҚ активтерді бастапқы тану кезінде жиынтық кіріс туралы есепте 113.814 мың теңге сомасында залалды мойындады.

2022 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша, Исламдық қаржыландыру бойынша дебиторлық берешектің пайда нормасы жылдық 8%-19% болды (2021 жылғы 31 желтоқсанға: жылдық 8%-22%), және дебиторлық берешекті өтеу мерзімі 2023-2028 жылдары орын алады (2021 жылғы 31 желтоқсанға: 2022-2028 жылдары).

(Мың теңгемен, егер өзгесі көрсетілмесе)

7. Исламдық қаржыландыру бойынша дебиторлық берешек (жалғасы)**КНЗ бағалау резерві**

Төменде жалпы баланстық құнының өзгерістерін және 2022 жылғы 31 желтоқсанда аяқталған жыл үшін Тауарлық Мұрабаха – корпоративтік бөлік бойынша КНЗ тиісті резервінің талдауы келтірілген:

Тауарлық Мұрабаха – корпоративтік

бөлік	1-кезең	2-кезең	3-кезең	СҚНҚ	Жиыны
2 жылғы 1 қаңтарға					
жаалпы баланстық құн	1.027.778	10.860.002	5.262.357	422.556	17.572.693
Жаңадан құрылған активтер немесе сатып алынған активтер	9.940.000	–	–	1.120.000	11.060.000
Өтелген активтер	(1.733.554)	(6.456.849)	(1.372.071)	(695.611)	(10.258.085)
1-кезеңге аудару	614.388	(521.119)	(93.269)	–	–
2-кезеңге аудару	(7.990.596)	11.488.883	(3.498.287)	–	–
3-кезеңге аудару	(1.825.369)	(4.092.778)	5.918.147	–	–
Танудың тоқтатылуына әкеп соқтырмайтын түрлендірумен байланысты шартта көзделген ақша ағындарының өзгеруі	–	–	(310.714)	–	(310.714)
Дисконт амортизациясы	–	–	146.875	–	146.875
2022 жылғы 31 желтоқсанға	32.647	11.278.139	6.053.038	846.945	18.210.769

Тауарлық Мұрабаха – корпоративтік

бөлік	1-кезең	2-кезең	3-кезең	СҚНҚ	Жиыны
2022 жылғы 1 қаңтарға КНЗ резерві	(37.243)	(1.325.852)	(1.481.854)	(65.426)	(2.910.375)
Жаңадан құрылған активтер немесе сатып алынған активтер	(504.715)	–	–	–	(504.715)
Өтелген активтер	57.860	693.279	655.806	270.858	1.677.803
1-кезеңге аудару	(74.366)	58.323	16.043	–	–
2-кезеңге аудару	573.153	(1.345.393)	772.240	–	–
3-кезеңге аудару	62.561	467.906	(530.467)	–	–
Бір Кезеңнен басқасына аудару нәтижесінде КНЗ-ға әсері және КНЗ бағалау үшін пайдаланылған модельдер мен бастапқы деректердің өзгеруі	(78.390)	618.023	(2.140.319)	(604.707)	(2.205.393)
Танудың тоқтатылуына әкеп соқтырмайтын түрлендірумен байланысты шартта көзделген ақша ағындарының өзгеруі	–	–	141.374	–	141.374
Дисконт амортизациясы	–	–	(146.875)	–	(146.875)
2022 жылғы 31 желтоқсанға	(1.140)	(833.714)	(2.714.052)	(399.275)	(3.948.181)

(Мың теңгемен, егер өзгесі көрсетілмесе)

7. Исламдық қаржыландыру бойынша дебиторлық берешек (жалғасы)**КНЗ бағалау резерві (жалғасы)**

Төменде жалпы баланстық құнының өзгерістерін және 2021 жылғы 31 желтоқсанда аяқталған жыл үшін Тауарлық Мұрабаха - корпоративтік бөлік бойынша КНЗ тиісті резервінің талдауы келтірілген:

Тауарлық Мұрабаха – корпоративтік

бөлік	1-кезең	2-кезең	3-кезең	СҚНҚ	Жиыны
2021 жылғы 1 қаңтарға жалпы баланстық құн	316.844	4.848.941	9.622.718	—	14.788.503
Жаңадан құрылған активтер немесе сатып алынған активтер	10.292.909	—	—	757.597	11.050.506
Өтелген активтер	(288.443)	(2.811.452)	(4.794.508)	(340.262)	(8.234.665)
1-кезеңге аудару	1.362.862	(1.362.862)	—	—	—
2-кезеңге аудару	(9.891.377)	14.295.711	(4.404.334)	—	—
3-кезеңге аудару	(765.017)	(4.110.336)	4.875.353	—	—
Танудың тоқтатылуына әкеп соқтырмайтын түрлендірумен байланысты шартта көзделген ақша ағындарының өзгеруі	—	—	(147.900)	—	(147.900)
Дисконт амортизациясы	—	—	111.028	5.221	116.249
2021 жылғы 31 желтоқсанға	1.027.778	10.860.002	5.262.357	422.556	17.572.693

Тауарлық Мұрабаха – корпоративтік

бөлік	1-кезең	2-кезең	3-кезең	СҚНҚ	Жиыны
2021 жылғы 1 қаңтарға КНЗ резерві	(8.199)	(538.434)	(1.750.786)	—	(2.297.419)
Жаңадан құрылған активтер немесе сатып алынған активтер	(432.086)	—	—	—	(432.086)
Өтелген активтер	9.748	333.665	993.093	74.401	1.410.907
1-кезеңге аудару	(32.211)	32.211	—	—	—
2-кезеңге аудару	482.697	(1.225.927)	743.230	—	—
3-кезеңге аудару	40.444	479.696	(520.140)	—	—
Бір Кезеңнен басқасына аудару нәтижесінде КНЗ-ға әсері және КНЗ бағалау үшін пайдаланылған модельдер мен бастапқы деректердің өзгеруі	(97.636)	(407.063)	(881.272)	(134.606)	(1.520.577)
Танудың тоқтатылуына әкеп соқтырмайтын түрлендірумен байланысты шартта көзделген ақша ағындарының өзгеруі	—	—	45.049	—	45.049
Дисконт амортизациясы	—	—	(111.028)	(5.221)	(116.249)
2021 жылғы 31 желтоқсанға	(37.243)	(1.325.852)	(1.481.854)	(65.426)	(2.910.375)

(Мың теңгемен, егер өзгесі көрсетілмесе)

7. Исламдық қаржыландыру бойынша дебиторлық берешек (жалғасы)**КНЗ бағалау резерві (жалғасы)**

Төменде жалпы баланстық құнының өзгерістерін және 2022 жылғы 31 желтоқсанда аяқталған жыл үшін Кард Хассан бойынша КНЗ тиісті резервінің талдауы келтірілген:

<i>Кард Хассан</i>	<i>1-кезең</i>	<i>2-кезең</i>	<i>3-кезең</i>	<i>Жиыны</i>
2022 жылғы 1 қаңтарға				
жаалпы баланстық құн	38.369	—	—	38.369
Жаңадан құрылған активтер	2.000	—	—	2.000
Өтелген активтер	(19.980)	—	—	(19.980)
2022 жылғы 31 желтоқсанға	20.389	—	—	20.389

<i>Кард Хассан</i>	<i>1-кезең</i>	<i>2-кезең</i>	<i>3-кезең</i>	<i>Жиыны</i>
2022 жылғы 1 қаңтарға КНЗ резерві	(152)	—	—	(152)
Жаңадан құрылған активтер	(31)	—	—	(31)
Өтелген активтер	137	—	—	137
2022 жылғы 31 желтоқсанға	(46)	—	—	(46)

Төменде жалпы баланстық құнының өзгерістерін және 2021 жылғы 31 желтоқсанда аяқталған жыл үшін Кард Хассан бойынша КНЗ тиісті резервінің талдауы келтірілген:

<i>Кард Хассан</i>	<i>1-кезең</i>	<i>2-кезең</i>	<i>3-кезең</i>	<i>Жиыны</i>
2021 жылғы 1 қаңтарға жалпы баланстық құн	32.602	—	—	32.602
Жаңадан құрылған активтер	34.800	—	—	34.800
Өтелген активтер	(27.233)	(1.800)	—	(29.033)
2-кезеңге аудару	(1.800)	1.800	—	—
2021 жылғы 31 желтоқсанға	38.369	—	—	38.369

<i>Кард Хассан</i>	<i>1-кезең</i>	<i>2-кезең</i>	<i>3-кезең</i>	<i>Жиыны</i>
2021 жылғы 1 қаңтарға КНЗ резерві	(73)	—	—	(73)
Жаңадан құрылған активтер	(549)	—	—	(549)
Өтелген активтер	86	476	—	562
2-кезеңге аудару	476	(476)	—	—
Бір кезеңнен басқасына аудару нәтижесінде				
КНЗ-ға әсері және КНЗ бағалау үшін				
пайдаланылған бастапқы деректердің өзгеруі	(92)	—	—	(92)
2021 жылғы 31 желтоқсанға	(152)	—	—	(152)

(Мың теңгемен, егер өзгесі көрсетілмесе)

7. Исламдық қаржыландыру бойынша дебиторлық берешек (жалғасы)**КНЗ бағалау резерві (жалғасы)**

Төменде жалпы баланстық құнының өзгерістерін және 2022 жылғы 31 желтоқсанда аяқталған жыл үшін Тауарлық Мұрабаха - бөлшек бөлік бойынша КНЗ тиісті резервінің талдауы келтірілген:

<i>Тауарлық Мұрабаха – бөлшек бөлік</i>	<i>1-кезең</i>	<i>2-кезең</i>	<i>3-кезең</i>	<i>Жиыны</i>
2022 жылғы 1 қаңтарға				
жалпы баланстық құн	20.562	5.981	–	26.543
Жаңадан құрылған активтер	2.500	–	–	2.500
Өтелген активтер	(11.218)	(566)	–	(11.784)
2-кезеңге аудару	(2.500)	2.500	–	–
3-кезеңге аудару	–	(2.658)	2.658	–
2022 жылғы 31 желтоқсанға	9.344	5.257	2.658	17.259

<i>Тауарлық Мұрабаха – бөлшек бөлік</i>	<i>1-кезең</i>	<i>2-кезең</i>	<i>3-кезең</i>	<i>Жиыны</i>
2022 жылғы 1 қаңтарға КНЗ резерві	(405)	(1.720)	–	(2.125)
Жаңадан құрылған активтер	(49)	–	–	(49)
Өтелген активтер	343	77	–	420
2-кезеңге аудару	49	(49)	–	–
3-кезеңге аудару	–	719	(719)	–
Бір кезеңнен басқасына аудару нәтижесінде КНЗ-ға әсері және КНЗ бағалау үшін пайдаланылған бастапқы деректердің өзгеруі	–	(194)	(1.117)	(1.311)
2022 жылғы 31 желтоқсанға	(62)	(1.167)	(1.836)	(3.065)

Төменде жалпы баланстық құнының өзгерістерін және 2021 жылғы 31 желтоқсанда аяқталған жыл үшін Тауарлық Мұрабаха - бөлшек бөлік бойынша КНЗ тиісті резервінің талдауы келтірілген:

<i>Тауарлық Мұрабаха – бөлшек бөлік</i>	<i>1-кезең</i>	<i>2-кезең</i>	<i>3-кезең</i>	<i>Жиыны</i>
2021 жылғы 1 қаңтарға жалпы баланстық құн	–	7.025	–	7.025
Жаңадан құрылған активтер	22.500	–	–	22.500
Өтелген активтер	(1.938)	(1.044)	–	(2.982)
2021 жылғы 31 желтоқсанға	20.562	5.981	–	26.543

<i>Тауарлық Мұрабаха – бөлшек бөлік</i>	<i>1-кезең</i>	<i>2-кезең</i>	<i>3-кезең</i>	<i>Жиыны</i>
2021 жылғы 1 қаңтарға КНЗ резерві	–	(2.505)	–	(2.505)
Жаңадан құрылған активтер	(437)	–	–	(437)
Өтелген активтер	38	339	–	377
Бір кезеңнен басқасына аудару нәтижесінде КНЗ-ға әсері және КНЗ бағалау үшін пайдаланылған бастапқы деректердің өзгеруі	(6)	446	–	440
2021 жылғы 31 желтоқсанға	(405)	(1.720)	–	(2.125)

Исламдық қаржыландыру бойынша түрлендірілген және қайта құрылымдалған дебиторлық берешек

Банк қаржы активін, мысалы, Исламдық қаржыландыру бойынша дебиторлық берешекті мойындауды тоқтатады, егер шарт талаптары ол шын мәнінде жаңа қаржы құралына айналатындай етіп қайта қаралады, ал айырма құнсызданудан болған залал танылғанға дейін мойындауды тоқтатудан болған пайда немесе зиян ретінде танылады. Исламдық қаржыландыру бойынша дебиторлық берешек бастапқыда танылған кезде, Исламдық қаржыландыру бойынша құрылған дебиторлық берешек СҚНҚ активі болып саналған жағдайлардан басқа, КНЗ бағалау мақсатында 1-кезеңге жатады.

Егер түрлендіру ақша ағындарының едәуір өзгеруіне әкеп соқтырмаса, түрлендіру тануды тоқтатуға әкеп соқтырмайды. Пайданың бастапқы тиімді мөлшерлемесі бойынша дисконтталған ақша ағындарының өзгеруі негізінде, Банк құнсызданудан болған залал мойындалғанға дейін түрлендіруден болған пайданы немесе зиянды мойындайды.

(Мың теңгемен, егер өзгесі көрсетілмесе)

7. Исламдық қаржыландыру бойынша дебиторлық берешек (жалғасы)**Исламдық қаржыландыру бойынша түрлендірілген және қайта құрылымдалған дебиторлық берешек (жалғасы)**

2022 және 2021 жылдардың ішінде Банк Тауарлық Мұрабаханың кейбір корпоративтік және бөлшек шарттардың талаптарын түрлендірді. Банк бұл түрлендірулерді елеусіз деп бағалады. Осының нәтижесінде 2022 жылы Банк 310.714 мың теңге мөлшерінде (2021 жылы: 147.900 мың теңге) Тауарлық Мұрабаха корпоративтік және бөлшек шарттардың талаптарын түрлендіруден болған залалды таныды, әрі ол тануды тоқтатуға әкеп соқтырмайды.

Төмендегі кестеде активтер көрсетілген, солар бойынша талаптар кезең ішінде қайта қаралып, нәтижесінде Банк түрлендіруден шеккен тиісті залалдарды көрсете отырып қайта құрылымдалған ретінде ескеріледі.

	2022 ЖЫЛ	2021 ЖЫЛ
Кезең ішінде түрлендірілген Исламдық қаржыландыру бойынша дебиторлық берешек		
Түрлендіруге дейінгі амортизацияланған құны	2.949.149	1.979.518
Мойындауды тоқтатуға әкеп соқтырмайтын Исламдық қаржыландыру бойынша дебиторлық берешекті түрлендіруден болған таза залал	(310.714)	(147.900)

Қамтамасыз ету және несие сапасын арттырудың өзге тетіктері

Банк берілуін талап ететін қамтамасыз етудің мөлшері мен түрі контрагенттің несиелік тәуекелді бағалауына тәуелді. Қамтамасыз ету түрлерінің және бағалау өлшемдерінің рұқсат етілуіне қатысты ұстанымдар белгіленген.

2022 және 2021 жылдардың 31 желтоқсанындағы жағдай бойынша Исламдық қаржыландыру шарттары бойынша дебиторлық берешек жылжымайтын мүлікпен, жылжымалы мүлікпен, тауар-материалдық қорлармен, корпоративтік кепілдіктермен қамтамасыз етілген. Басшылық қамсыздандырудың нарықтың құнына мониторинг жүргізеді, негізгі келісімге сәйкес қосымша қамсыздандыруды сұратады, сондай-ақ Исламдық қаржыландыру шарттары бойынша дебиторлық берешектің құнсыздану шығындарына бағалау резервінің жеткіліктілігін тексеру барысында алынған қамсыздандырудың нарықтық құнын қадағалап отырады.

Қамсыздандыру немесе несие сапасын арттырудың өзге тетіктері болмағанда 31 желтоқсанға 3-кезең Исламдық қаржыландыру бойынша дебиторлық берешек бойынша КНЗ мыналардан жоғары болар еді:

	2022 ЖЫЛ	2021 ЖЫЛ
Тауарлық Мұрабаха – корпоративтік бөлік	1.584.056	3.780.503
	1.584.056	3.780.503

Исламдық қаржыландыру бойынша дебиторлық берешектің шоғырлануы

2022 және 2021 жылдардың 31 желтоқсанындағы жағдай бойынша Банктің Исламдық қаржыландыру бойынша дебиторлық берешектің шарттары бойынша екі контрагенті бар, солар бойынша талаптар Банктің меншікті капиталының 10%-нан астамын құрайды. 2022 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша бұл контрагенттерге қойылатын талаптардың жиынтық көлем 1.433.100 мың теңге болды (2021 жылғы 31 желтоқсанға: 2.692.018 мың теңге). Бұл дебиторлық берешек бойынша 19.137 мың теңге (2021 жылғы 31 желтоқсанға: 548.415 мың теңге) мөлшерінде КНЗ бағалау резерві танылды.

Исламдық қаржыландыру бойынша дебиторлық берешек Қазақстан Республикасында мына салаларда шоғырланады:

	2022 ЖЫЛ	2021 ЖЫЛ
Сауда кәсіпорындары	5.224.594	5.753.830
Құрылыс және қызмет көрсету	3.202.215	3.185.966
Машина жасау	1.798.687	2.126.216
Қызметтер	1.752.606	1.572.907
Ауыл шаруашылығы және азық-түлік өнеркәсібі	913.930	745.248
Металл бұйымдарын өндіру	874.896	271.093
Өнеркәсіптік өндіріс	492.549	684.045
Жеке тұлғалар мен кәсіпкерлер	37.648	64.912
Көлік	—	320.736
Исламдық қаржыландыру бойынша дебиторлық берешек	14.297.125	14.724.953

(Мың теңгемен, егер өзгесі көрсетілмесе)

8. Клиенттерге берілген қарыздар

31 желтоқсандағы жағдай бойынша клиенттерге берілетін қарыздарға келесі позициялар кіреді:

	2022 жыл	2021 жыл
Коммерциялық несиелендіру	31.803	38.303
Клиенттерге берілген қарыздар жиыны	31.803	38.303
КНЗ бағалау резервін шегере отырып	(31.803)	(26.524)
Клиенттерге берілген қарыздар	—	11.779

КНЗ бағалау резерві

Төменде жалпы баланстық құнының өзгерістерін және 2022 жылғы 31 желтоқсанда аяқталған жыл үшін коммерциялық несиелендіру бойынша КНЗ тиісті резервінің талдауы келтірілген:

Коммерциялық несиелендіру	3-кезең	Жиыны
2022 жылғы 1 қаңтарға жалпы баланстық құн	38.303	38.303
Өтелген активтер	(6.500)	(6.500)
2022 жылғы 31 желтоқсанға	31.803	31.803

Коммерциялық несиелендіру	3-кезең	Жиыны
2022 жылғы 1 қаңтарға КНЗ резерві	(26.524)	(26.524)
Өтелген активтер	6.500	6.500
КНЗ бағалау үшін пайдаланылған бастапқы деректердің өзгеруі нәтижесінде КНЗ-ға әсері	(11.779)	(11.779)
2022 жылғы 31 желтоқсанға	(31.803)	(31.803)

Төменде жалпы баланстық құнының өзгерістерін және 2021 жылғы 31 желтоқсанда аяқталған жыл үшін коммерциялық несиелендіру бойынша КНЗ тиісті резервінің талдауы келтірілген:

Коммерциялық несиелендіру	3-кезең	Жиыны
2021 жылғы 1 қаңтарға жалпы баланстық құн	44.303	44.303
Өтелген активтер	(6.000)	(6.000)
2021 жылғы 31 желтоқсанға	38.303	38.303

Коммерциялық несиелендіру	3-кезең	Жиыны
2021 жылғы 1 қаңтарға КНЗ резерві	(24.367)	(24.367)
Өтелген активтер	3.697	3.697
КНЗ бағалау үшін пайдаланылған бастапқы деректердің өзгеруі нәтижесінде КНЗ-ға әсері	(5.854)	(5.854)
2021 жылғы 31 желтоқсанға	(26.524)	(26.524)

Қамтамасыз ету және несие сапасын арттырудың өзге тетіктері

Банк берілуін талап ететін қамтамасыз етудің мөлшері мен түрі контрагенттің несиелік тәуекелді бағалауына тәуелді. Қамтамасыз ету түрлерінің және бағалау өлшемдерінің рұқсат етілуіне қатысты ұстанымдар белгіленген.

Төменде алынған қамтамасыз етулердің негізгі түрлері аталған:

- Коммерциялық несиелендіру кезінде - жылжымайтын мүлік, өндірістік жабдық пен тауар-материалдық қорлар және басқа да қамсыздандыру кепілі.

Басшылық қамсыздандырудың нарықтың құнына мониторинг жүргізеді, негізгі келісімге сәйкес қосымша қамсыздандыруды сұратады, сондай-ақ КНЗ резервінің жеткіліктілігін тексеру барысында алынған қамсыздандырудың нарықтық құнын қадағалап отырады.

(Мың теңгемен, егер өзгесі көрсетілмесе)

8. Клиенттерге берілген қарыздар (жалғасы)**Қамтамасыз ету және несие сапасын арттырудың өзге тетіктері (жалғасы)**

Қамсыздандыру немесе несие сапасын арттырудың өзге тетіктері болмағанда 31 желтоқсанға 3-кезең несиелері бойынша КНЗ ретінде мыналардан жоғары болар еді:

	2022 жыл	2021 жыл
Клиенттерге берілген қарыздар	–	11.779
	–	11.779

Клиенттерге берілген қарыздардың шоғырлануы

2022 және 2021 жылдардың 31 желтоқсанындағы жағдай бойынша Банктің солар бойынша қарыздары Банктің меншікті капиталының 10%-нан астамын құрайтын клиенттері жоқ.

Қазақстан Республикасында өз қызметін азық-түлік өнеркәсібінде жүзеге асыратын клиенттерге берілген қарыздар.

9. Уакала және Мұдараба пулдарына инвестициялар

Уакала және Мұдараба пулдарына инвестициялар Банктің Уакала және Мұдараба пулдарының есебінен қаржыландырылатын активтерге инвестицияларын білдіреді және пулды бөлу әрі қаржыландыру ережелерімен реттеледі. Тиісті депозиттердің мерзімінен бұрын бұзылуының немесе өтелуінің салдарынан активтердің құны мен салымшылардың инвестициялық депозиттерінің арасындағы ықтимал сәйкессіздікті ескере отырып, пулда туындайтын мұндай дефицит Банктің өз қаражатының есебінен қаржыландырыла алады. 2022 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша Уакала және Мұдараба пулдарына салынған инвестициялардың баланстық құны 238.894 мың теңге (2021 жылғы 31 желтоқсанға: 818.108 мың теңге) болды.

КНЗ бағалау резерві

Төменде жалпы баланстық құнының өзгерістерін және 2022 жылғы 31 желтоқсанда аяқталған жыл үшін Уакала мен Мұдараба пулдарына инвестициялар бойынша КНЗ тиісті резервінің талдауы келтірілген:

Уакала және Мұдараба пулдарына инвестициялар	3-кезең	Жиыны
2022 жылғы 1 қаңтарға жалпы баланстық құн	1.870.478	1.870.478
Өтелген активтер	(133.379)	(133.379)
2022 жылғы 31 желтоқсанға	1.737.099	1.737.099

Уакала және Мұдараба пулдарына инвестициялар	3-кезең	Жиыны
2022 жылғы 1 қаңтарға КНЗ резерві	(1.052.370)	(1.052.370)
Өтелген активтер	73.455	73.455
КНЗ бағалау үшін пайдаланылған модельдер мен бастапқы деректердің өзгеруі нәтижесінде КНЗ-ға әсері	(519.290)	(519.290)
2022 жылғы 31 желтоқсанға	(1.498.205)	(1.498.205)

Төменде жалпы баланстық құнының өзгерістерін және 2021 жылғы 31 желтоқсанда аяқталған жыл үшін Уакала мен Мұдараба пулдарына инвестициялар бойынша КНЗ тиісті резервінің талдауы келтірілген:

Уакала және Мұдараба пулдарына инвестициялар	3-кезең	Жиыны
2021 жылғы 1 қаңтарға жалпы баланстық құн	2.588.352	2.588.352
Өтелген активтер	(717.874)	(717.874)
2021 жылғы 31 желтоқсанға	1.870.478	1.870.478

Уакала және Мұдараба пулдарына инвестициялар	3-кезең	Жиыны
2021 жылғы 1 қаңтарға КНЗ резерві	(738.018)	(738.018)
Өтелген активтер	282.253	282.253
КНЗ бағалау үшін пайдаланылған модельдер мен бастапқы деректердің өзгеруі нәтижесінде КНЗ-ға әсері	(596.605)	(596.605)
2021 жылғы 31 желтоқсанға	(1.052.370)	(1.052.370)

Жоғарыдағы кестелерде тиісті КНЗ резервінің жалпы баланстық құнының өзгерістерін талдау Банктің Уакала мен Мұдараба пулдарындағы инвестициялардың үлесіне сүйене отырып пропорционалды негізде келтірілген.

(Мың теңгемен, егер өзгесі көрсетілмесе)

10. Негізгі құралдар

Негізгі құралдардың қозғалысы келесі тәсілмен көрсетілген:

	<i>Компьютерлер және офистік</i>			
	<i>жабдық</i>	<i>Көлік құралдары</i>	<i>Басқалары</i>	<i>Жиыны</i>
Бастапқы құн				
2021 жылы 1 қаңтарға	33.137	—	44.737	77.874
Түсімдер	8.663	—	53.982	62.645
Шығулар	(385)	—	(735)	(1.120)
2021 жылы 31 желтоқсанға	41.415	—	97.984	139.399
Түсімдер	1.254	15.940	1.449	18.643
Шығулар	(11.415)	—	(4.868)	(16.283)
2022 жылы 31 желтоқсанға	31.254	15.940	94.565	141.759
Жинақталған тозу				
2021 жылы 1 қаңтарға	(12.981)	—	(15.815)	(28.796)
Бір жылға есептеу	(7.906)	—	(15.002)	(22.908)
Шығулар	385	—	623	1.008
2021 жылы 31 желтоқсанға	(20.502)	—	(30.194)	(50.696)
Бір жылға есептеу	(7.721)	(2.125)	(22.574)	(32.420)
Шығулар	11.329	—	4.257	15.586
2022 жылы 31 желтоқсанға	(16.894)	(2.125)	(48.511)	(67.530)
Қалдық құны				
2021 жылы 1 қаңтарға	20.156	—	28.922	49.078
2021 жылы 31 желтоқсанға	20.913	—	67.790	88.703
2022 жылы 31 желтоқсанға	14.360	13.815	46.054	74.229

(Мың теңгемен, егер өзгесі көрсетілмесе)

11. Пайдалану құқығы және жалдау бойынша міндеттеме нысанындағы активтер

Пайдалану құқығы мен жалдау бойынша міндеттемелер нысанындағы активтердің баптары бойынша қозғалыс былайша берілген:

	<i>Пайдалану құқығы нысанындағы активтер</i>	<i>Жалдау бойынша міндеттемелер</i>
2021 жылы 1 қаңтарға	195.851	200.527
Жаңа түсімдер	181.182	181.182
Шығулар	(18.761)	(18.761)
Амортизацияны есептеу	(120.825)	—
Қаржылық шығыс	—	26.050
Төлемдер	—	(127.314)
2021 жылы 31 желтоқсанға	237.447	261.684
2022 жылы 1 қаңтарға	216.142	216.142
Жаңа түсімдер	216.142	216.142
Шығулар	(29.498)	(45.007)
Амортизацияны есептеу	(138.318)	—
Қаржылық шығыс	—	29.113
Төлемдер	—	(165.693)
2022 жылы 31 желтоқсанға	285.773	296.239

Пайдалану құқығы нысанындағы активтер Банктің жалдау шарттары бойынша үй-жайларды пайдалану құқығымен білдірілген.

12. Материалдық емес активтер

Материалдық емес активтердің қозғалысы былайша көрсетілген:

	<i>Бағдарламалық жасақтама мен лицензиялар</i>
Бастапқы құн	
2021 жылы 1 қаңтарға	30.264
Түсімдер	384.444
Шығулар	(6.532)
2021 жылы 31 желтоқсанға	408.176
2022 жылы 1 қаңтарға	1.633
2022 жылы 31 желтоқсанға	409.809
Жинақталған амортизация	
2021 жылы 1 қаңтарға	(12.302)
Бір жылға есептеу	(62.636)
Шығулар	6.532
2021 жылы 31 желтоқсанға	(68.406)
2022 жылы 1 қаңтарға	(82.437)
2022 жылы 31 желтоқсанға	(150.843)
Қалдық құны	
2021 жылы 1 қаңтарға	17.962
2021 жылы 31 желтоқсанға	339.770
2022 жылы 31 желтоқсанға	258.966

13. Қорлар

2022 және 2021 жылдардың 31 желтоқсанындағы жағдай бойынша қорларға қарыздарды өтеу бойынша Банктің алдында өз міндеттемелерін орындамаған клиенттерден Банк өндіріп алған жылжымайтын мүлік кіреді.

(Мың теңгемен, егер өзгесі көрсетілмесе)

14. Салық салу

Корпоративтік табыс салығы бойынша (үнемділікке)/шығыстарға келесі позициялар кіреді:

	2022 жыл	2021 жыл
Ағымдағы корпоративтік табыс салығы бойынша шығыстар	–	43.949
Кейінге қалдырылған корпоративтік табыс салығы бойынша (үнемділік) /шығыстар – уақыт айырмаларының туындауы және азаюы	(108.871)	58.450
Корпоративтік табыс салығы бойынша (үнемділік)/шығыстар	(108.871)	102.399

Банктің кірісіне Қазақстан Республикасында ғана салық салынады. Салық заңнамасына сәйкес 2022 және 2021 жылдары корпоративтік табыс салығының қолданылатын мөлшерлемесін 20% құрайды.

2022 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша ағымдағы корпоративтік табыс салығы бойынша Банк активтері 65.375 мың теңгені құрайды (2021 жылғы 31 желтоқсанға: 42.363 мың теңге).

Осы қаржылық есептілікте көрсетілген корпоративтік табыс салығы бойынша шығыстар мен 31 желтоқсанда аяқталған жылдар үшін салықтың нормативтік мөлшерлемесіне көбейтілген корпоративтік табыс салығы бойынша шығыстарды есепке алғанға дейінгі (зала) /пайда арасындағы салыстырып тексеру былайша болды:

	2022 жыл	2021 жыл
Корпоративтік табыс салығы бойынша шығыстарға дейінгі (зиян)/пайда	(1.051.260)	262.163
Нормативтік салық мөлшерлемесі	20%	20%
Нормативтік мөлшерлеме бойынша есептелген корпоративтік табыс салығы бойынша теориялық (үнемділік)/шығыстар	(210.252)	52.433
Салық салынбайтын кірістер	(3.692)	–
Есептен шығарылмайтын несисілік зиян бойынша шығыстар	3.142	45.656
Есепке жатқызылмайтын әкімшілік шығыстар	2.291	29
Есепке жатқызылмайтын басқа да шығыстар	15.133	4.281
Тапымаған кейінге қалдырылған салық активтерінің өзгеруі	84.507	–
Корпоративтік табыс салығы бойынша (үнемділік)/шығыстар	(108.871)	102.399

31 желтоқсанға кейінге қалдырылған корпоративтік табыс салығы бойынша активтер мен міндеттемелер, сондай-ақ олардың тиісті жылдардағы қозғалысына келесі позициялар жатады:

	Пайданың немесе зиянның құрамында уақыт айырмаларының пайда болуы және азаюы		Пайданың немесе зиянның құрамында уақыт айырмаларының пайда болуы және азаюы		
	2020 жыл	2021 жыл	2021 жыл	2022 жыл	
Шегерілетін уақыт айырмаларының салық әсері					
Болашақ кезеңдерге ауыстыруға салықтық зала	–	–	84.507	84.507	
Исламдық қаржыландыру бойынша дебиторлық берешек	19.738	(19.738)	–	89.377	89.377
Жалдау бойынша міндеттемелер	40.106	12.231	52.337	6.911	59.248
Дебиторлық берешек	20.117	(3.357)	16.760	(3.140)	13.620
Пайдаланылмаған демалыстар бойынша шығыстарды есептеу	3.461	1.081	4.542	667	5.209
Кәсіби қызметтер бойынша шығыстарды есептеу	1.662	2.640	4.302	492	4.794
Негізгі құралдар мен материалдық емес активтер	696	(696)	–	–	–
Басқа салықтар	1.778	943	2.721	367	3.088
	87.558	(6.896)	80.662	179.181	259.843
Кейінге қалдырылған табыс салығы бойынша мойындалмаған активтер	–	–	–	(84.507)	(84.507)
Кейінге қалдырылған корпоративтік табыс салығы бойынша активтер	87.558	(6.896)	80.662	94.674	175.336
Салық салынатын уақыт айырмаларының салық әсері					
Исламдық қаржыландыру бойынша дебиторлық берешек	–	(24.346)	(24.346)	24.346	–
Негізгі құралдар мен материалдық емес активтер	–	(18.890)	(18.890)	(483)	(19.373)
Пайдалану құқығы нысанындағы активтер	(39.171)	(8.318)	(47.489)	(9.666)	(57.155)
Кейінге қалдырылған корпоративтік табыс салығы бойынша міндеттемелер	(39.171)	(51.554)	(90.725)	14.197	(76.528)
Кейінге қалдырылған корпоративтік табыс салығы бойынша таза актив/ (міндеттеме)	48.387	(58.450)	(10.063)	108.871	98.808

(Мың теңгемен, егер өзгесі көрсетілмесе)

15. Басқа да активтер мен міндеттемелер

31 желтоқсандағы жағдай бойынша басқа активтерге келесі позициялар кіреді:

	2022 жыл	2021 жыл
Басқа да қаржы активтері		
Кепілдіктер бойынша дебиторлар	399.771	404.158
Өткізілген қор бойынша дебиторлық берешек	118.603	125.226
Кепілдік депозиті	25.000	25.000
Алынуға жататын комиссиялар	7.176	15.883
Басқа да қаржы активтері	11.188	230.694
	561.738	800.961
КНЗ бағалау резервін шегере отырып	(317.661)	(219.834)
Басқа да қаржы активтерінің жиыны	244.077	581.127
Басқа да қаржылық емес активтер		
Бағдарламалық жасақтама мен ақпараттық және кеңес беру қызметтері үшін алдын ала төлем	350.264	301.859
Басқа тауарлар мен қызметтер үшін алдын ала төлем	7.445	3.543
Басқасы	4.577	795
	362.286	306.197
Құнсыздану резервін шегере отырып (21-ескертпе)	(298.653)	—
Басқа да қаржылық емес активтердің жиыны	63.633	306.197
Өзге де активтер	307.710	887.324

Төменде 2022 жылғы 31 желтоқсанда аяқталған жыл үшін басқа да қаржы активтері бойынша КНЗ-ға бағалау резервтері өзгерістерінің талдауы келтірілген:

	1-кезең	2-кезең	3-кезең	Жиыны
2022 жылғы 1 қаңтарға КНЗ резерві	(1.797)	(9.444)	(208.593)	(219.834)
Бір жылда резервтің таза өзгеруі (21-ескертпе)	684	1.410	(99.921)	(97.827)
2022 жылғы 31 желтоқсанға	(1.113)	(8.034)	(308.514)	(317.661)

Төменде 2021 жылғы 31 желтоқсанда аяқталған жыл үшін басқа да қаржы активтері бойынша КНЗ-ға бағалау резервтері өзгерістерінің талдауы келтірілген:

	1-кезең	2-кезең	3-кезең	Жиыны
2021 жылғы 1 қаңтарға КНЗ резерві	(1.485)	—	(97.699)	(99.184)
Бір жылда резервтің таза өзгеруі (21-ескертпе)	(312)	(9.444)	(110.894)	(120.650)
2021 жылғы 31 желтоқсанға	(1.797)	(9.444)	(208.593)	(219.834)

31 желтоқсандағы жағдай бойынша басқа міндеттемелерге келесі позициялар кіреді:

	2022 жыл	2021 жыл
Басқа да қаржылық міндеттемелер		
Кәсіби қызметтер үшін кредиторлық берешек	33.600	21.510
Басқа да қаржылық міндеттемелердің жиыны	33.600	21.510
Басқа да қаржылық емес міндеттемелер		
Келешек кезеңдер кірістері	110.817	182.205
Пайдаланылмаған демалыстар бойынша есептелген шығыстар	26.045	22.710
Қайырымдылық төлемдерінің есебінен	719	1.856
Басқасы	26.296	56.413
Басқа да қаржылық емес міндеттемелердің жиыны	163.877	263.184
Басқа да міндеттемелер	197.477	284.694

16. Кредиттік ұйымдардың қаражаты

2022 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша кредиттік ұйымдардың қаражатына 724.993 мың теңге жалпы сомаға (2021 жылғы 31 желтоқсанға: 780.866 мың теңге) шетелдік банктердің ағымдағы шоттарындағы қаражат кірді.

(Мың теңгемен, егер өзгесі көрсетілмесе)

17. Клиенттердің қаражаты

31 желтоқсандағы жағдай бойынша клиенттердің қаражатына келесі позициялар кіреді:

	2022 жыл	2021 жыл
Ағымдағы шоттар	16.684.670	6.321.191
Мерзімді депозиттер	1.780.086	2.271.566
Клиенттердің қаражаты	18.464.756	8.592.757

Кепілдіктер бойынша қамтамасыз ету ретінде ұсталатын (19-ескертілме) 1.780.086 2.271.566

2022 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша 17.180.924 мың теңге (93,05%) мөлшеріндегі клиенттердің қаражаты ірі он клиенттің қаражатын білдіреді (2021 жылғы 31 желтоқсанға: 6.940.534 мың теңге (80,77%)). 2022 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша үш ірі клиенттің шоттарындағы қаражаттың жалпы сомасы 10.916.541 мың теңге (59,12%) сомасында бір клиент орналастырған қаражатты қоса алғанда, 14.945.842 мың теңгені (80,94%) құрады.

2023 жылдың қаңтарында аталған клиенттің қаражатын клиент инвестициялық мақсаттар үшін ағымдағы шоттардан толығымен алды.

2022 жылы шетел валютасымен операциялар (сауда операциялары) бойынша таза кірістер құрамында көрсетілген осы клиенттің операциялары бойынша шетел валютасын айырбастаудан түскен кіріс 243.595 мың теңгені құрады

31 желтоқсандағы жағдай бойынша клиенттердің қаражатына келесі позициялар кіреді.

	2022 жыл	2021 жыл
Ағымдағы шоттар		
Жеке кәсіпорындар	16.501.560	6.289.109
Жеке тұлғалар	183.110	32.082
	16.684.670	6.321.191
Мерзімді депозиттер		
Жеке кәсіпорындар	1.780.086	2.271.566
	1.780.086	2.271.566
Клиенттердің қаражаты	18.464.756	8.592.757

Төменде экономика салалары бойынша клиенттер қаражатының бөлінуі келтірілген:

	2022 жыл	2021 жыл
Көлік және байланыс	11.016.618	19.456
Құрылыс	4.779.436	5.865.900
Өнеркәсіптік өндіріс	1.639.140	1.460.545
Энергетика	263.033	167.998
Сауда	222.893	204.173
Жеке тұлғалар	183.110	32.082
Отын өнеркәсібі	4.022	702.559
Қаржылық жалдау	801	81
Ауыл шаруашылығы	79	55
Басқасы	355.624	139.908
Клиенттердің қаражаты	18.464.756	8.592.757

18. Меншікті капитал

2021 және 2022 жылдардың 31 желтоқсанындағы жағдай бойынша Банктің жарияланған, шығарылған және толығымен төленген жай акцияларының жалпы саны 10.000.000 акция болды. Акцияларды орналастыру құны бір жай акция үшін 1.005 теңге болды.

Банктің жарғылық капиталын акционерлер теңгемен салды әрі олардың дивидендтерге және капиталдағы теңгемен болатын кез келген бөлулерге құқығы бар. Әрбір жай акция бір дауыс беру құқығын береді. 2022 және 2021 жылдары дивидендтер есептелген жоқ және төленген жоқ.

19. Шарттық және шартты міндеттемелер**Саяси және экономикалық жағдайлар**

Қазақстанда экономикалық реформа және құқықтық, салықтық және әкімшілік инфрақұрылым жалғасуда, ол нарықтық экономиканың талаптарына жауап беретін еді. Қазақстандық экономиканың тұрақтылығы көбінесе осы реформалардың барысына, сондай-ақ Үкімет экономика, қаржы және ақша-несие саясаты саласында қолға алатын шаралардың тиімділігіне тәуелді болады.

(Мың теңгемен, егер өзгесі көрсетілмесе)

19. Шарттық және шартты міндеттемелер (жалғасы)**Саяси және экономикалық жағдайлар (жалғасы)**

2022 жылы шикі мұнайдың әлемдік бағасының құбылмалылығы және теңгенің АҚШ доллары мен еуроға бағамның төмендеуі Қазақстан экономикасына кері әсерін тигізді. Тартылатын қаржыландырудың теңгемен пайыздық мөлшерлемелері жоғары болып қалып отыр. Аталған факторлардың жиынтығы капиталдың қолжетімділігінің шектелуіне, капиталдың жоғары құнына, сондай-ақ одан кейінгі экономикалық өсімге қатысты белгісіздіктің артуына әкеп соқтырды, бұл келешекте Банктің қаржылық жағдайына, операциялардың нәтижелеріне және экономикалық перспективаларға теріс әсерін тигізуі мүмкін. Банк басшылығы ағымдағы жағдайларда Банктің экономикалық тұрақтылығын қолдау бойынша лайықты шараларды қолға алып отыр деп санайды.

Сот шағымдары мен талаптары

Банк іскерлік операциялармен байланысты түрлі сот талқылауларының әлеуетті нысанасы болып табылады. Банк жеке немесе жиынтық түрде қанағаттандырылмаған немесе қауіп төндіретін талаптардың мұндай түрлерінің Банктің қаржылық жағдайына немесе қызмет нәтижелеріне елеулі кері әсерін тигізу ықтималдылығы бар деп санамайды.

Банк жекелеген міндеттемелер нәтижесінде туындайтын елеулі міндеттемелер ықтималдылығын бағалап, міндеттеменің туындау себебі болған оқиғалардың орын алу ықтималдылығы болған және міндеттеме сомасы жеткілікті дәрежедегі нақтылықпен есептелуі мүмкін болған кезде ғана қаржылық есептілігінде резервтер құрады. Банк жоғарыда сипатталған қандай да бір шартты міндеттеме бойынша осы қаржылық есептілікте резервті құрмады.

Көзделмеген салық төлемдері

Қазақстан Республикасындағы салық талаптары өзгеруге, тиянақсыз қолдануға және түсіндіруге ұшырағыш. Қазақстандық уәкілетті органдардың қазақстандық заңдар мен Банк ережелерінің түсіндіруіндегі алшақтықтар қосымша салықтардың, айыппұлдар мен өсімпұлдардың есептелуіне әкеп соқтыра алады.

Қазақстандық заңнама және салық салу практикасы үздіксіз даму жағдайында тұр және сондықтан кері күші болуы мүмкін түрлі және талқылауға әрі жиі өзгерістерге ұшырағыш. Кейбір жағдайларда, салық салынатын базаны айқындау үшін, салық заңнамасы ХҚЕС ережелеріне сілтеме жасайды, бұл ретте қазақстандық салық органдарының ХҚЕС-тің тиісті ережелерін талқылауы басшылық бұл қаржылық есептілікті дайындау кезінде қолданған есепті саясаттардан, пайымдаулар мен бағалаудан ерекшелене алады, бұл Банкте қосымша салық міндеттемелерінің пайда болуына әкеп соқтыра алады. Салық органдары салық жылы аяқталғаннан кейін үш жылдың ішінде ретроспективті тексеруді жүргізе алады.

Банк басшылығы оның тиісті заңнаманы түсіндіруі қолайлы болып табылады және Банктің салықтық позициясы негіздемелі болып табылады деп санайды.

Шарттық және шартты міндеттемелер

31 желтоқсандағы жағдай бойынша Банктің қаржылық сипаттағы шарттық және шартты міндеттемелеріне келесі позициялар кірді:

	2022 жыл	2021 жыл
Несиелік сипаттағы міндеттемелер		
Шығарылған кепілдіктер	9.327.559	11.389.019
Исламдық қаржыландыруды ұсыну міндеттемелері	1.033.733	706.342
	10.361.292	12.095.361

Шығарылған кепілдіктер бойынша қамтамасыз ету ретінде ұсталатын клиенттердің қаражаты (17-ескертпе)

(1.780.086) (2.271.566)

Несиелік сипаттағы міндеттемелер бойынша КНЗ бағалау резерві

(647.101) (629.588)

Қаржыландыруды беру бойынша міндеттеме жөніндегі келісімде Банктің, клиенттердің тарапынан келісімді бұзу жағдайларын, қаржылық көрсеткіштердің нашарлауын және басқа да талаптарды қоса алғанда, Банк үшін кез келген қолайсыз жағдайлар туындаған жағдайда келісімнен біржақты тәртіппен шығу құқығы көзделген.

(Мың теңгемен, егер өзгесі көрсетілмесе)

19. Шарттық және шартты міндеттемелер (жалғасы)**Шарттық және шартты міндеттемелер (жалғасы)**

Төменде 2022 жылғы 31 желтоқсанда аяқталған жылғы КНЗ бағалау резервінің талдауы келтірілген:

<i>Шығарылған кепілдіктер</i>	<i>1-кезең</i>	<i>2-кезең</i>	<i>3-кезең</i>	<i>Жиыны</i>
2022 жылғы 1 қаңтарға КНЗ резерві	(362.820)	(33.511)	(177.085)	(573.416)
Жаңадан құрылған активтер немесе сатып алынған активтер	(112.203)	—	—	(112.203)
Өтелген активтер	195.853	33.511	35.467	264.831
2-кезеңге аудару	13.528	(13.528)	—	—
3-кезеңге аудару	6.765	—	(6.765)	—
Бір жылғы КНЗ-ның таза өзгеруі	39.237	(895)	(237.101)	(198.759)
2022 жылғы 31 желтоқсанға	(219.640)	(14.423)	(385.484)	(619.547)

Исламдық қаржыландыруды ұсыну міндеттемелері

<i>міндеттемелері</i>	<i>1-кезең</i>	<i>2-кезең</i>	<i>3-кезең</i>	<i>Жиыны</i>
2022 жылғы 1 қаңтарға КНЗ резерві	(21.477)	—	(34.695)	(56.172)
Жаңадан құрылған активтер немесе сатып алынған активтер	(6.659)	—	—	(6.659)
Өтелген активтер	952	—	34.426	35.378
Бір жылғы КНЗ-ның таза өзгеруі	127	—	(228)	(101)
2022 жылғы 31 желтоқсанға	(27.057)	—	(497)	(27.554)

Төменде 2021 жылғы 31 желтоқсанда аяқталған жылғы КНЗ бағалау резервінің талдауы келтірілген:

<i>Шығарылған кепілдіктер</i>	<i>1-кезең</i>	<i>2-кезең</i>	<i>3-кезең</i>	<i>Жиыны</i>
2021 жылғы 1 қаңтарға КНЗ резерві	(78.676)	(15.930)	(573.760)	(668.366)
Жаңадан құрылған активтер немесе сатып алынған активтер	(440.847)	—	—	(440.847)
Өтелген активтер	65.648	345.697	206.757	618.102
2-кезеңге аудару	—	(361.980)	361.980	—
3-кезеңге аудару	172.062	—	(172.062)	—
Бір жылғы КНЗ-ның таза өзгеруі	(81.007)	(1.298)	—	(82.305)
2021 жылғы 31 желтоқсанға	(362.820)	(33.511)	(177.085)	(573.416)

Исламдық қаржыландыруды ұсыну міндеттемелері

<i>міндеттемелері</i>	<i>1-кезең</i>	<i>2-кезең</i>	<i>3-кезең</i>	<i>Жиыны</i>
2021 жылығы 1 қаңтарға КНЗ резерві	(7.207)	—	(6.550)	(13.757)
Жаңадан құрылған активтер немесе сатып алынған активтер	(33.981)	—	—	(33.981)
Өтелген активтер	2.038	—	—	2.038
3-кезеңге аудару	19.970	—	(19.970)	—
Бір жылғы КНЗ-ның таза өзгеруі	(2.297)	—	(8.175)	(10.472)
2021 жылығы 31 желтоқсанға	(21.477)	—	(34.695)	(56.172)

(Мың теңгемен, егер өзгесі көрсетілмесе)

19. Шарттық және шартты міндеттемелер (жалғасы)**Сенімгерлік басқару операциялары**

Банк Уакала келісімдері бойынша түскен қаражатты инвестициялау кезінде агент ретінде болып, Мұдараба келісімдері бойынша Мұдариб ретінде іс-қимыл жасайды:

	2022 жыл	2021 жыл
Мұдараба		
1 қаңтарға Мұдараба депозиттерінің пайдаланылмаған бөлігі	73.366	132.545
Алынған депозиттер	579.663	846.539
Шоттан алынған депозиттер	(325.730)	(905.718)
Бағамдық айырмалар	755	—
31 желтоқсанға Мұдараба депозиттерінің пайдаланылмаған бөлігі	328.054	73.366
Исламдық Қаржыландыру шарттары бойынша есептелген пайда	—	15.920
Уакала мен Мұдараба депозиті бойынша клиенттерге тиесілі пайда	—	427

Банк, депозиттер заңсыз әрекеттердің, салақтықтың немесе Банкімен келісілген талаптарды бұзудың нәтижесінде жоғалып қалған жағдайларын қоспағанда, Уакала мен Мұдараба депозиттерінің пайдаланылған бөлігі үшін тәуекел көтермейді және мұндай жағдайда осындай шығындарды Банк көтереді.

20. Тауарлық Мұрабаха шарттары бойынша кірістер

2022 жылы Тауарлық Мұрабаха шарттары бойынша кірістер 1.386.932 мың теңгені (2021 жылы: 1.219.992 мың теңге) құрады, оның ішінде тануды тоқтатуға әкелмейтін Тауарлық Мұрабаха шарттары бойынша шартта көзделген ақша ағындарының өзгерістері нәтижесінде түрлендіруден болған 310.714 мың теңге мөлшеріндегі (2021 жылы: 147.900 мың теңге) таза шығын.

21. Несиелік шығындар бойынша шығыстар және құнсызданудан болған өзге шығыстар

Төмендегі кестеде 2022 жылғы 31 желтоқсанда аяқталған жылғы пайда немесе зиян құрамында көрсетілген қаржы құралдары бойынша КНЗ шығыстары көрсетілген:

	Ескер.	1-кезең	2-кезең	3-кезең	СҚНҚ	Жиыны
Ақша қаражаты мен оның баламалары	6	22.416	(20.301)	(12.901)	—	(10.786)
Исламдық Қаржыландыру бойынша дебиторлық берешек	7	(524.845)	1.311.185	(1.344.256)	(333.849)	(891.765)
Клиенттерге берілген қарыздар	8	—	—	(5.279)	—	(5.279)
Уакала және Мұдараба пулдарына инвестициялар	9	—	—	(445.835)	—	(445.835)
Басқа да қаржы активтері	15	684	1.410	(99.921)	—	(97.827)
Несиелік сипаттағы міндеттемелер	19	117.307	32.616	(167.436)	—	(17.513)
		(384.438)	1.324.910	(2.075.628)	(333.849)	(1.469.005)

Төмендегі кестеде 2021 жылғы 31 желтоқсанда аяқталған жылғы пайда немесе зиян құрамында көрсетілген қаржы құралдары бойынша КНЗ шығыстары көрсетілген:

	Ескер.	1-кезең	2-кезең	3-кезең	СҚНҚ	Жиыны
Ақша қаражаты мен оның баламалары	6	(24.168)	—	—	—	(24.168)
Исламдық Қаржыландыру бойынша дебиторлық берешек	7	(520.934)	(72.137)	156.870	(60.205)	(496.406)
Клиенттерге берілген қарыздар	8	—	—	(2.157)	—	(2.157)
Уакала және Мұдараба пулдарына инвестициялар	9	—	—	(314.352)	—	(314.352)
Басқа да қаржы активтері	15	(312)	(9.444)	(110.894)	—	(120.650)
Несиелік сипаттағы міндеттемелер	19	(490.446)	344.399	198.582	—	52.535
		(1.035.860)	262.818	(71.951)	(60.205)	(905.198)

Төменде басқа қаржылық емес активтердің құнсыздануына бағалау резервтерінің қозғалысы келтірілген:

	2022 жыл	2021 жыл
2022 жылғы 1 қаңтарға	—	—
Есептеу	(298.653)	—
2022 жылғы 31 желтоқсанға	(298.653)	—

(Мың теңгемен, егер өзгесі көрсетілмесе)

22. Таза комиссиялық кіріс

Таза комиссиялық кіріске келесі позициялар кіреді:

	2022 жыл	2021 жыл
Шығарылған кепілдіктер	613.924	482.448
Кассалық операциялар	73.899	11.813
Аударым операциялары	23.831	34.851
Клиенттердің шоттарын жүргізу	5.456	3.271
Уакала келісімдері бойынша агенттік комиссия мен сыйақы және Мұдараба шарттары бойынша пайдадағы Мұдараба үлесі (19-ескертпе)	—	15.493
Басқасы	4.428	5.462
Комиссиялық кірістер	721.538	553.338
Аударым операциялары	(10.539)	(9.864)
Басқасы	(75.934)	(104.295)
Комиссиялық шығыстар	(86.473)	(114.159)
Таза комиссиялық кіріс	635.065	439.179

23. Персонал шығыстары және басқа да операциялық шығыстар

Персонал шығыстары мен басқа да операциялық шығыстарға мыналар жатады:

	2022 жыл	2021 жыл
Жалақы және сыйлықақылар	401.383	359.236
Әлеуметтік қамсыздандыруға аударымдар	46.778	37.248
Персонал шығыстары	448.161	396.484
Тозу және амортизация (10, 11 және 12-ескертпелер)	253.175	206.369
Бағдарламалық жасақтамаға техникалық қолдау көрсету	63.417	69.192
Корпоративтік табыс салығынан басқа салықтар	41.269	44.170
Кәсіби қызметтер	33.744	42.967
Байланыс қызметтері	33.328	31.554
Күзету қызметтері	29.321	24.343
Іссапар шығыстары	14.027	11.351
Инкассациялау	11.087	20.464
Коммуналдық қызметтер	8.002	7.697
Мүшелік жарналар	6.187	15.767
Офистік керек-жарақтар	5.236	2.553
Жалдау	4.715	5.803
Жөндеу және техникалық қызмет көрсету	3.893	9.964
Жарнама және маркетинг	2.385	840
Көлік шығыстары	2.172	1.490
Өкілдік шығыстар	248	145
Басқасы	69.258	51.211
Басқа да операциялық шығыстар	581.464	545.880

24. Тәуекелдерді басқару**Кіріспе**

Банк қызметіне тәуекелдер тән. Банк анықтау, бағалау және бақылаудың үздіксіз үрдісі барысында, сондай-ақ тәуекел шектерін және ішкі бақылаудың басқа параларын белгілеу арқылы тәуекелдерді басқаруды жүзеге асырады. Тәуекелдерді басқару үрдісі Банктің тұрақты тиімділігін ұстап тұру үшін шептуні маңызға ие және Банктің әрбір жеке жұмыскері міндеттеріне байланысты тәуекелдер үшін жауап береді. Банк несиелік тәуекелге, өтімділік тәуекеліне, Шариғат қағидаттарына сәйкес келмеу тәуекеліне және нарықтық тәуекелге ұшырағыш. Банк, сондай-ақ операциялық тәуекелдерге де ұшырағыш.

Тәуекелдерді тәуелсіз бақылау үрдісі ортаны, технологияны өзгерту немесе саладағы өзгерістер сияқты қызмет жүргізу тәуекелдерін қозғамайды. Банк мұндай тәуекелдерді стратегиялық жоспарлау үрдісі барысында бақылайды.

(Мың теңгемен, егер өзгесі көрсетілмесе)

24. Тәуекелдерді басқару (жалғасы)

Кіріспе (жалғасы)

Тәуекелдерді басқару процесіне Банк тұрақты негізде жүзеге асыратын тәуекелдерді сәйкестендіру, өлшеу, бақылау және шектеу шаралары жатады.

Тәуекелдерді басқару құрылымы

Тәуекелдерді анықтау мен оларды бақылауға жалпы жауап беретін Директорлар кеңесі, алайда, тәуекелдерді басқару мен бақылауға жауапты жекелеген тәуелсіз органдар да бар.

Директорлар кеңесі

Директорлар кеңесі тәуекелдерді басқарудың жалпы амал-тәсілдеріне, тәуекелдерді басқарудың стратегиялар мен ұстанымдарын бекітуге жауап береді.

Басқарма

Басқарманың міндеті Банктегі тәуекелдерді басқару үрдісін бақылау болып табылады.

Тәуекелдерді басқару

Тәуекелдерді басқару бөлімшесі тәуелсіз бақылау процесін қамтамасыз ету үшін тәуекелдерді басқарумен байланысты процедураларды енгізуге және жүргізуге жауапты.

Бөлімше қызметінің негізгі мақсаты Банк жүргізетін операциялардың түрі мен көлемін ескере отырып Банктің тәуекелдерін тиімді анықтауды, бағалауды және шектеуді қамтамасыз ететін тәуекелдерді анықтау әрі бақылау әдістерін қолдануды көздейтін Банктің тәуекелдерін тиімді басқару жүйесін құру және оның қызмет етуі болып табылады. Бұл бөлімше, сондай-ақ тәуекелді бағалау және тәуекелдер туралы есептілік жүйесінде толық ақпарат жинауды қамтамасыз етеді.

Банк қазынашылығы

Банк қазынашылығы Банктің активтері мен міндеттемелерін, сондай-ақ жалпы қаржылық құрылымын басқару үшін жауап береді. Сондай-ақ Банктің өтімділік тәуекелі мен қаржыландыру тәуекелі үшін негізгі жауапкершілікті қазынашылық көтереді.

Ішкі аудит

Банкте өтетін тәуекелдерді басқару үрдістеріне ішкі аудит бөлімі жыл сайын аудит жүргізеді, ол процедуралардың жеткіліктілігін, сонымен қатар Банктің бұл процедураларды орындауын тексереді. Ішкі аудит бөлімшесі басшылықпен жүргізілген тексерулердің нәтижелерін талқылайды және өзінің қорытындылары мен ұсыныстарын Банктің Директорлар кеңесіне тікелей береді.

Тәуекелдерді бағалау және тәуекелдер туралы ақпарат беру жүйелері

Банк тәуекелдері күнделікті қызмет барысында орын алуы мүмкін күтілетін шығынды да, санақ модельдері негізінде неғұрлым үлкен нақты шығындардың бағасы болып табылатын болжанбаған шығындарды да бейнелейтін әдіс көмегімен бағаланады. Модельдер өткен тәжірибелерден алынған және экономикалық жағдайларды ескере отырып түзетілген ықтималдық мәндерін пайдаланады. Банк, сондай-ақ ықтималдылығы төмен деп саналатын оқиғалар туындаған жағдайда орын алатын «ең жаман сценарийлердің» де моделін жасайды.

Тәуекелдерге мониторинг жүргізу және бақылау, негізінен Банк белгілеген шектерге негізделеді. Мұндай шектер қызмет жүргізу стратегиясы мен Банк қызмет ететін нарықтық жағдайларды, сондай-ақ банк қабылдауға дайын тәуекел деңгейін білдіреді. Мұнымен қоса, Банк тәуекелдер мен операциялардың барлық түрлері бойынша жиынтық бағыттарға қатысты тәуекелдерді көтерудегі өзінің жалпы қабілетін бақылайды және бағалайды.

Қызметтің барлық түрлері бойынша алынған ақпарат тәуекелдерді талдау, бақылау және ерте анықтау мақсатында зерттеледі және өңделеді. Көрсетілген ақпарат Басқармаға және әрбір бөлімшенің басшыларына түсініктемелермен бірге ұсынылады. Есепте несиелік тәуекелдің жиынтық мөлшері, болжамды несиелік көрсеткіштер, белгіленген тәуекел шектерінің шектеулері, өтімділік көрсеткіштері және тәуекел деңгейіндегі өзгерістер туралы ақпарат бар. Ай сайын салалар, клиенттер мен географиялық аймақтар бөлігінде тәуекелдер туралы ақпаратты ұсынады. Ай сайын несиелік комитет несиелік шығындарға резервтерді құру қажеттілігін айқындайды. Тоқсан сайын Директорлар кеңесі тәуекелдер туралы толық есепті алады, әрі онда Банктің тәуекелдерін бағалау және тиісті шешімдерді қабылдау үшін барлық қажетті ақпарат бар.

(Мың теңгемен, егер өзгесі көрсетілмесе)

24. Тәуекелдерді басқару (жалғасы)

Кіріспе (жалғасы)

Тәуекелдерді бағалау және тәуекелдер туралы ақпарат беру жүйелері (жалғасы)

Банктің барлық деңгейлеріне Банктің барлық бөлімшелерін жан-жақты, қажетті және өзекті ақпаратпен қамтамасыз ету үшін таратылатын тәуекелдер туралы түрлі есептер жасалады.

Апта сайын банктің басқа бөлімшелерінің басшыларын немесе қызметкерлерін шақыра отырып, Банк Басқармасының отырысы өткізіледі, онда тәуекелдің рұқсат етілген деңгейін ұстап тұру жөніндегі жұмыс талқыланады. Тәуекел деңгейінің жоғарылауы және/немесе тәуекел лимитінің бұзылуы анықталған жағдайда отырыс жиірек өткізіледі.

Тәуекелді азайту

Тәуекелдерді басқару шеңберінде Банк пайда мөлшерлемелеріндегі, айырбас бағамдарындағы, несиелік тәуекелдегі өзгерістердің салдарынан туындайтын тәуекелдерге, сондай-ақ болжанатын мәмілелер бойынша тәуекелдерге мониторинг жүргізеді.

Банк өзінің несиелік тәуекелін азайту үшін қамтамасыз етуді белсенді түрде қолданады (қосымша ақпарат төменде ашып көрсетілген).

Тәуекелдің аса шоғырлануы

Тәуекелдердің шоғырлануы бірқатар контрагенттер ұқсас қызмет түрлерін жүзеге асырған жағдайда немесе олардың қызметі бір географиялық аймақта жүргізілгенде немесе контрагенттер ұқсас экономикалық сипаттамаларға ие болғанда туындайды және экономикалық, саяси және басқа да факторлардың өзгеруі нәтижесінде осы контрагенттердің шарттық міндеттемелерді орындау қабілетіне сол тәрізді ықпал етеді. Тәуекелдің шоғырлануы Банк қызметі нәтижелерінің белгілі бір салаға немесе географиялық аймаққа әсер ететін шарттардағы өзгерістерге салыстырмалы сезімталдығын көрсетеді.

Тәуекелдің аса шоғырлануын болдырмас үшін Банктің саясаты мен процедураларына әртараптандырылған қоржынды қолдауға бағытталған арнайы қағидаттар кіреді. Несиелік тәуекелдің белгіленген шоғырлануымен басқарылады және бақыланады.

Несиелік тәуекел

Несиелік тәуекел – Банк клиенттерінің немесе контрагенттерінің шарттық міндеттемелерін орындамауы салдарынан шығынға ұшырау тәуекелі. Банк несиелік тәуекелді жекелеген контрагенттер, тәуекелдің географиялық немесе салаалық шоғырлануы бойынша Банк қабылдауға дайын тәуекелдің шекті мөлшерін белгілеу арқылы, сондай-ақ тәуекелдің белгіленген шектерінің сақталуына мониторинг жүргізу көмегімен басқарады.

Контрагенттер бойынша шектер әрбір контрагентке несиелік рейтинг беретін несиелік тәуекелді жіктеу жүйесін пайдалана отырып анықталды. Рейтингітер тұрақты түрде қайта қарастырылып отырады. Несиелік сапаны тексеру процедурасы Банкке өзі бейім тәуекелдер бойынша әлеуетті шығындардың мөлшерін бағалау және қажетті шаралар қабылдау мүмкіндігін береді.

Несиелік сипаттағы міндеттемелермен байланысты тәуекелдер

Банк өз клиенттеріне кепілдіктерді алу мүмкіндігін береді, әрі солар бойынша Банктің клиенттердің алдында төлемдерді жүргізу қажеттілігі туындауы мүмкін. Клиенттер кепілдіктер мен аккредитивтерді ұсыну шарттарына сәйкес Банктің мұндай төлемдерін өтейді. Банк көрсетілген шарттар бойынша қаржыландыру бойынша тәуекелдерге ұқсас болатын және тәуекелдерді бақылау процедуралары мен саясаттарының көмегімен азаятын тәуекелдерді көтереді.

Өзара есептесу туралы бас келісімдерді және қамтамасыз етуді ұсыну туралы келісімдерді пайдаланудың салдарынан тәуекелдің азаюының ықпалын ескерместен қаржылық жағдай туралы есеп баптарының баланстық құны мұндай баптар бойынша несиелік тәуекелдің ең жоғары мөлшерін барынша дәл етіп көрсетеді.

Қаржы құралдарының әрбір класы бойынша несиелік тәуекелдің ең жоғарғы мөлшері туралы толығырақ ақпарат жеке ескертпелерде беріледі. Қамтамасыз етудің және тәуекелді азайтудың өзге әдістерінің әсері «Исламдық қаржыландыру бойынша дебиторлық беріспе» 7-ескертпеді, «Клиенттерге берілген қарыздар» 8-ескертпеді, «Уақала мен Мұдараба пулдарына инвестициялар» 9-ескертпеді және «Шарттық және шартты міндеттемелер» 19-ескертпеді келтірілген.

(Мың теңгемен, егер өзгесі көрсетілмесе)

24. Тәуекелдерді басқару (жалғасы)

Несиелік тәуекел (жалғасы)

Құнсыздануды бағалау

Банк КНЗ-ны тиімді пайда мөлшерлемесін пайдалана отырып дисконтталатын ақша қаражатын жеткіліксіз алуын бағалау үшін ықтималдылықты ескере отырып алынған бірнеше сценарийдің негізінде есептейді. Ақша қаражатын толық алмау – бұл ұйымға шарттарға сәйкес тиесілі болатын ақша ағындары мен ұйым алынуын күтіп отырған ақша ағындары арасындағы айырма. КНЗ-ны есептеу механикасы төменде сипатталған, ал оның негізгі элементтері мыналар болып табылады:

Дефолт ықтималдылығы (PD)	<i>Дефолт ықтималдылығы</i> белгіленген уақыт аралығының бойына дефолттың орын алу ықтималдығын есепті бағалау білдіреді. Егер активтің танылуы тоқтатылмаса және ол бұрынғысынша портфельдің бір бөлігі болып табылса, дефолт қарастырылатын кезең ішінде белгілі бір уақыт сәтінде орын алуы мүмкін.
Дефолт тәуекеліне ұшыраған өлшем (EAD)	<i>Дефолт тәуекеліне ұшыраған өлшем</i> , шартта немесе өзгеше көзделген негізгі борыш сомасы мен пайданың төленуін, төлем жасау мерзімдерінің өтуі нәтижесінде есептелген берілген қарыздар мен пайыздардың өтелуін қоса алғанда, бұл көлемнің есепті күннен кейінгі күтілетін өзгерістерін ескере отырып, келешекте қандай да бір күнге дефолтқа ұшыраған көлемнің есепті бағалануын білдіреді.
Дефолт кезіндегі шығын деңгейі (LGD)	<i>Дефолт кезіндегі шығын деңгейі</i> белгілі бір уақыт сәтінде дефолт орын алған жағдайда туындайтын залалдың есепті бағалануын білдіреді. Бұл көрсеткіш шартта көзделген ақша ағындары мен кредитор, оның ішінде қамтамасыз етуді өткізу нәтижесінде алуды күтіп отырған ақша ағындары арасындағы айырмаға сүйене отырып есептеледі. Әдетте EAD-қа қатысты пайызбен білдіріледі.

КНЗ бағалау резерві пайда болуы активтің қолданылу мерзімінің бойынша күтілетін (бүкіл мерзім үшін күтілетін несиелік зиян немесе бүкіл мерзім үшін КНЗ) несиелік зиянның негізінде есептеледі, егер бастапқы мойындау сәтінен бастап несиелік тәуекел айтарлықтай ұлғайса, өйтпеген жағдайда бағалау резерві 12 айлық күтілетін несиелік зиянға (12 айлық КНЗ) тең болатын сомада есептеледі. 12 айлық КНЗ – есепті күннен кейін 12 айдың ішінде болуы мүмкін қаржы құралы бойынша дефолттардың салдарынан туындайтын КНЗ білдіретін бүкіл мерзім үшін КНЗ-ның бір бөлігі. Бүкіл мерзімдегі КНЗ мен 12 айлық КНЗ дара негізде не қаржы құралдарының базалық портфелінің сипатына қарай топтық негізде есептеледі.

(Мың теңгемен, егер өзгесі көрсетілмесе)

24. Тәуекелдерді басқару (жалғасы)

Несиелік тәуекел (жалғасы)

Құнсыздануды бағалау (жалғасы)

Банк қаржы құралы қолданылуының қалған мерзімінің бойына дефолттың орын алу тәуекелінің өзгеруін есепке алу арқылы, қаржы құралы бастапқы танылған сәттен бастап сол бойынша несиелік тәуекелдің айтарлықтай ұлғаюының болуына қатысты әрбір есепті кезеңнің соңына бағалауды жүзеге асыруға арналған саясатты әзірледі. Жоғарыда сипатталған процестің негізінде Банк оларға Исламдық қаржыландыру бойынша берілгендерді келесі топтарға біріктіреді:

- 1-кезең: Қаржы құралы бастапқыда танылған кезде Банк 12-айлық КНЗ тең болатын сомада бағалау резервін мойындайды. 1-кезеңге қаржы құралдары жатады, солар бойынша несиелік тәуекел олар 2-кезеңнен ауыстырылатындай дәрежеге дейін төмендетілді.
- 2-кезең: Егер қаржы құралы бойынша несиелік тәуекел бастапқыда танылған сәттен бастап айтарлықтай ұлғайса, Банк бүкіл мерзім үшін КНЗ тең болатын сомада бағалау резервін мойындайды. 2-кезеңге қаржы құралдары жатады, солар бойынша несиелік тәуекел олар 3-кезеңнен ауыстырылатындай дәрежеге дейін төмендетілді.
- 3-кезең: Несиелік-құнсызданған болып табылатын қаржы құралдары. Банк бүкіл мерзім үшін КНЗ тең болатын сомада бағалау резервін мойындайды.
- СҚНҚ: Сатып алынған немесе құрылған несиелік-құнсызданған (СҚНҚ) активтер – солар бойынша бастапқы мойындау сәтіне несиелік құнсыздануы болған қаржы активтері. Бастапқы мойындау кезінде СҚНҚ активтері әділ құны бойынша бағаланады және кейіннен несиелік тәуекелді ескере отырып түзетілген тиімді пайда мөлшерлемесін пайдалана отырып есептелген пайыздық түсім танылады. КНЗ бағалау резерві бүкіл мерзім үшін КНЗ сомасының кейіннен өзгеруі болған көлемде танылады немесе танылуы тоқтатылады.

Дефолтты және сауықтыруды анықтау

Банк қаржы құралы бойынша дефолт орын алды деп есептейді және тиісінше, клиент шартта көзделген төлем мерзімін 60 күнге кешіктірген жағдайда КНЗ-ны есептеу мақсатында 3-кезеңге (несиелік-құнсызданған активтер) жатқызады. Банк банктердегі қаражатқа қатысты дефолт болды деп есептейді және егер операциялық күнді жабу сәтіне бөлек келісімдерде көрсетілген қажетті күнішілік төлемдер жасалмаса, оны жою бойынша дереу шараларды қолға алады.

Клиент бойынша дефолттың болуын сапалы бағалау шеңберінде Банк төлем болмай қалуы мүмкін екендігіне нұсқайтын бірқатар оқиғаны қарастырады. Мұндай оқиғалар орын алған жағдайда Банк мұндай оқиғаның дефолтқа әкеп соқтыратындығын және активтерді КНЗ есептеу мақсатында 3-кезеңге жатқызудың қажет екендігін немесе 2-кезең лайықты болатындығын мұқият саралайды. Мұндай жағдайларға мыналар жатады:

- Клиенттің дефолтқа немесе дефолттың жақындығына нұсқайтын ішкі рейтингісі;
- Қаржыландыру берілген сәттен бастап несиелік тәуекелдің айтарлықтай ұлғаюымен туындаған клиент берешегінің бір бөлігін және/немесе барлық сомасын есептен шығару;
- Қаржы құралының өтелуі қамтамасыз етуді сату нәтижесінде күтілгенде қамтамасыз ету құнының едәуір азаюы;
- Клиенттің қаржылық жай-күйінің нашарлауына орай қайта құрылымдау;
- Борышкердің айтарлықтай қаржылық қиындықтары туралы негізделген әрі шынайы ақпараттың болуы; және
- Клиенттің банкроттық туралы өтінішті беруі.

Банктің саясатына сәйкес қаржы құралдары «сауықтырылған» болып есептеледі және, тиісінше, дефолттың орын алу критерийлерінің бірде бірі қатарынан кем дегенде он екі ай бойы байқалмағанда не болмаса қаржы құралының рейтингісі жақсы жаққа қарай өзгергенде 3-кезеңге аударылады. Актив «сауықтырылған» жағдайда оны 2-кезеңге немесе 1-кезеңге ауыстыру қажеттілігіне қатысты шешім қалпына келтіру және бастапқы мойындау сәтінен бастап несиелік тәуекелдің едәуір ұлғаюының болғандығын бағалау сәтіне несиелік рейтингтің қайта қаралған деңгейіне байланысты болады.

(Мың теңгемен, егер өзгесі көрсетілмесе)

24. Тәуекелдерді басқару (жалғасы)

Несиелік тәуекел (жалғасы)

Ішкі рейтингті тағайындау және дефолт ықтималдылығын бағалау процесі

Клиенттер бойынша қаржы құралы ретінде рейтингтік бағалау амалы қаржыландыруды қамтамасыз ету (кепіл) бойынша, ұсынылған бизнес-жоспар бойынша (бөлшек қаржыландырудан басқа) несиеді төлеу алу қабілетінің класына (клиенттің қаржы-экономикалық жай-күйін талдау нәтижелері бойынша тағайындалған) негізделеді. Сонымен қатар қаржыландыру мерзімдері, клиенттің қаржыландырылатын жобадағы өз қаражатының болуы, қызмет аясы, кәсіпорынның қызмет ету мерзімі, басқа кәсіпорындар алдында кредиторлық берешектің болуы, клиенттің несиелік тарихы және ағымдағы міндеттемелер бойынша төлем тәртібі сияқты факторлар ескеріледі.

Тағайындалған ішкі несиелік рейтингтерге қарай ағымдағы мерзімді өткізіп алудың болуы, қайта құрылымдаудың саны, жеңілдік кезеңінің болуы, нысаналы/нысаналы емес пайдалану туралы ақпарат, айтарлықтай қаржылық қиындықтар туралы ақпараттың болуы, қамауға алулар және т.б. факторларды ескере отырып КНЗ одан әрі есептеу үшін қаржы құралын Кезеңдер бойынша бөлу амалы орын алады.

Қазынашылық және банкаралық қатынастар

Брокер-дилерлер, биржалар мен клиринг ұйымдары сияқты контрагенттермен қарым-қатынастарды қамтитын Банктің қазынашылық қарым-қатынастары есепті жылы болмады. Аталған қарым-қатынастар туындаған жағдайда талдауды Банктің қазынашылығы жасайды.

Банктің клиенттерді бағалауы қаржы құралының типіне (корпоративтік/бөлшек) қарай жасалады. Корпоративтік қаржы құралы үшін клиенттің бухгалтерлік есеп деректеріне, келешек ақша ағындарының болжамына, ұсынылған бизнес-жоспарға негізделген бағалау моделі қолданылады. Бөлшек қаржы құралы үшін бағалау үшін клиенттердің несиелік скоринг моделі қолданылады.

Коммерциялық қаржыландыру

Коммерциялық қаржыландыру кезінде клиенттерді Несиелендіру басқармасы, Заң басқармасы және Тәуекелдерді басқару қызметі бірізді етіп бағалайды. Тәуекелдерді бағалау амалы клиенттің қаржылық жай-күйі, қаржыландыру бойынша қамтамасыз ету, қаржыландыру мерзімі, ұсынылған бизнес-жоспарды бағалау, клиенттің қаржыландырылатын жобадағы өз қаражатының болуы, қызмет аясы, кәсіпорынның қызмет ету мерзімі, басқа кәсіпорындар алдында кредиторлық берешектің болуы, клиенттің несиелік тарихы және ағымдағы міндеттемелер бойынша төлем тәртібі сияқты түрлі деректердің негізінде жасалады. Клиенттің қаржылық жай-күйін бағалау амалы ақша ағындары болжамының, тарихи қаржылық ақпараттың, банкрот болу ықтималдылығын бағалау, өтімділік коэффициенттері сияқты ағымдағы қаржы коэффициенттерінің есебіне, қаржылық левиредждің (төлем қабілеттілігінің), рентабельділіктің және борышқа қызмет көрсетудің негізінде жасалады.

Банк ішкі несиелік рейтингтің келесі деңгейлерін пайдаланады:

<i>Ішкі рейтинг деңгейі</i>	<i>Сыртқы халықаралық рейтинг агенттігінің</i>		<i>бүкіл мерзімдегі PD</i>
	<i>рейтингісі</i>	<i>Ішкі рейтинг деңгейінің сипаттамасы</i>	
91-150	сәйкес келмейді	Сенімді клиент	5%-13%
71-90	сәйкес келмейді	Минималды тәуекелі бар клиент	5%-32%
56-70	сәйкес келмейді	Орташа тәуекелі бар клиент	6%-32%
41-55	сәйкес келмейді	Жоғары тәуекелі бар клиент	100%
40 және одан төмен	сәйкес келмейді	Жол берілмейтін тәуекелі бар клиент	100%

Бөлшек қаржыландыру

Бөлшек қаржыландыруға кепілмен қамтамасыз етілген жеке тұлғаларды Исламдық қаржыландыру бойынша дебиторлық берешек жатады. Бұл өнімді бағалау ішкі несиелік рейтингтің деңгейін тағайындай отырып жасалады, ол клиенттің түрлі сапалық әрі сандық сипаттамаларына сүйенетін, сондай-ақ клиенттің қаржы-экономикалық жай-күйі бойынша, қарызды қамтамасыз ету (кепіл), клиенттің қаржыландырылатын жобада өз қаражатының болуы, ағымдағы міндеттемелерде төлем тәртібі бойынша жасалған талдауды ескере отырып, скоринг нәтижелеріне негізделеді. Әрбір қарыз бойынша мерзімі өткен күндер саны құнсыздануды есептеу кезінде шешуші фактор болып табылады.

(Мың теңгемен, егер өзгесі көрсетілмесе)

24. Тәуекелдерді басқару (жалғасы)

Несиелік тәуекел (жалғасы)

Дефолт тәуекеліне ұшырағын өлшем

Дефолт тәуекеліне ұшыраған өлшем (EAD) құнсыздану мәніне бағалануға жататын қаржы құралдарының жалпы баланстық құнын білдіреді және дефолтқа жақындаған кезде клиенттің өз берешегін ұлғайту қабілеттілігін, сол сияқты мерзімінен бұрын өтеу мүмкіндігін көрсетеді. 1-кезеңнің қаржы құралы үшін EAD есептеу үшін Банк 12 айлық КНЗ бағалау үшін 12 айдың ішінде дефолттың орын алу ықтималдылығын бағалайды. 2-кезеңнің, 3-кезеңнің активтері және қаржы активтерінің СҚНҚ үшін EAD көрсеткіші құралдың қолданылуының барлық мерзімінің бойына орын алуы мүмкін оқиғалар үшін қарастырылады.

Банк EAD көрсеткішін дефолт уақыттың түрлі сәттерінде орын алған кезде ықтимал нәтижелердің диапазонын модельдеу арқылы айқындайды, бұл көптеген сценарийлерге сәйкес келеді. Содан кейін Банк модельдерінің нәтижелеріне қарай экономикалық сценарийге 9 ХҚЕС-ке (IFRS) сай PD көрсеткіштері тағайындалады.

Дефолт кезіндегі шығын деңгейі

Коммерциялық қаржыландыру болған жағдайда LGD көрсеткішін ай сайын несиелік және депозиттік операцияларды талдау әрі әкімшілендіру басқармасы бағалап, Банктің Тәуекелдерді басқару қызметімен тексеріледі.

Несиелік тәуекелді бағалау LGD бағалаудың стандартты моделіне негізделеді, соның нәтижесінде белгілі бір LGD деңгейлері орнатылады. Бұл LGD деңгейлері ұсталатын қамтамасыз етуді сату нәтижесінде қалпына келтіріледі немесе өткізіледі деп күтілетін сомалармен салыстырғанда EAD күтілетін көрсеткішін ескереді.

Банк өзінің қаржы өнімдерін келешек ақша ағындарын бағалау үшін орынды болатын негізгі сипаттамаларының негізінде біртекті топтарға біріктіреді. Бұл үшін өткен кезеңдердің залалы туралы ақпарат пайдаланылып, мәмілелерге тән сипаттамалардың кең спектрі (мысалға, өнім түрі, қамтамасыз ету түрлері), сондай-ақ клиенттің сипаттамалары қарастырылады. Бұрынғы кезеңдердің залалдары туралы ақпарат болмаған жағдайда Қазақстанның екінші деңгейдегі банктерінің қаржы құралдарының соған ұқсас топтар бойынша деректерді пайдалануға жол беріледі.

Қажет болғанда, қаржы құралдарының әр тобы үшін 9 ХҚЕС (IFRS) бойынша LGD деңгейін айқындау үшін жаңа деректер мен болжамды экономикалық сценарийлер пайдаланылады. Болжамды ақпаратты бағалау кезінде күтілетін нәтижелер көптеген сценарийлерге негізделеді. Негізгі бастапқы деректердің мысалдарына қамтамасыз ету құнының өзгеруі, төлемдердің мәртебесі немесе құралдардың тобы бойынша залалдарды кудандыратын басқа факторлар жатады.

LGD деңгейлері 1, 2 және 3-кезең активтерінің барлық кластары мен СҚНҚ үшін бағаланады. Мұндай LGD деңгейлеріне арналған бастапқы деректер бағаланады және қажетіне қарай, жақын арада болған қалпына келтіруді ескере отырып, тарихи деректердің негізінде тестілеу арқылы түзетіледі. Қажет болған жағдайда мұндай деректер әрбір экономикалық сценарий үшін айқындалады.

Несиелік тәуекелдің айтарлықтай ұлғаюы

Банк соларға қатысты КНЗ есептелетін барлық активтерді үнемі тексеріп отырады. Құрал немесе құралдар портфелі бойынша құнсызданудың бағалау резервін құрудың қай сомада қажет екендігін анықтау үшін (яғни 12-айлық КНЗ немесе бүкіл мерзім үшін КНЗ), Банк бастапқы танылған сәттен бастап бұл құрал немесе құралдар портфелі бойынша несиелік тәуекелдің айтарлықтай ұлғайғанын саралайды. Банк қаржы құралы бойынша несиелік тәуекел бастапқыда танылған сәттен бастап, егер клиенттің айтарлықтай қаржылық қиындықтарының бір немесе бірнеше белгісі анықталған болса, айтарлықтай ұлғайды деп есептейді:

Заңды тұлғалар үшін:

- Алдыңғы 12 айлық кезеңдегі динамикадағы шығындардың өсуі;
- Төлем қабілеттілігінің төмен деңгейі, қарыз қаражатынан үлкен тәуелділік туралы кудандыратын ішкі нормативтік құжатқа сәйкес есептелген коэффициенттердің қолайсыз мағынасы;
- Теріс меншікті капиталдың болуы;
- Парық үлесінің төмендегенін кудандыратын негізгі қызмет түрінен ақша ағындарының төмендеуі (3 және одан да көп есепті кезеңдер (тоқсандар) ішінде), Клиенттің (борышкердің, қосалқы қарыз алушының) қабылдайтын шаралары қаржылық жағдайды тұрақтандыру үшін тиімді екендігіне Банктің сенімділігінің болмауы;

(Мың теңгемен, егер өзгесі көрсетілмесе)

24. Тәуекелдерді басқару (жалғасы)

Несиелік тәуекел (жалғасы)

Несиелік тәуекелдің айтарлықтай ұлғаюы (жалғасы)

- Клиенттің (борышкердің, қосалқы қарыз алушының) қаржылық жай-күйінің нашарлауына орай бұрын берілген қаржыландыруды өтеу мақсатында клиентке (борышкерге, қосалқы қарыз алушыға) қаржыландыру беру.

«Инвестициялық мақсаттар» қаржы қаражатын нысаналы пайдалана отырып заңды тұлғалар үшін (инвестициялық қаржыландыру):

- Клиенттің (қосалқы қарыз алушының) қаржылық жай-күйінің едәуір нашарлауы;
- Клиент (қосалқы қарыз алушы) қолаға алатын шаралар қаржылық жағдайды тұрақтандыру үшін тиімсіз;
- 1 (бір) жылға дейінгі мерзімге санацияның болуы;
- Форс-мажор жағдайларының, сондай-ақ клиентке (қосалқы қарыз алушыға) материалдық зиян келтірген (клиенттің негізгі қызметінен 6 және одан көп орта айлық түсімдер мөлшерінде), бірақ оның қызметінің тоқтап қалуына әкеп соқтырмаған өзге де жағдайлардың болуы.

Банк сондай-ақ актив бойынша несиелік тәуекелдің айтарлықтай ұлғаюының болғанына нұсқау үшін қосымша сапалы әдісті, мысалы, клиентті/қаржы құралын несиелік оқиғаға орай проблемасы бар немесе қайта құрылымдалатындардың тізіміне аударуды қолданады. Кейбір жағдайларда Банк жоғарыдағы «Дефолтты анықтау» бөлімінде келтірілген оқиғаларды дефолт ретінде емес, несиелік тәуекелдің едәуір ұлғаюына нұсқау ретінде қарастыра алады. Несиелік рейтинг деңгейінің өзгеруіне қарамастан, егер шартта көзделген төлем мерзімдері 30 күннен артық мерзімге өтсе, несиелік тәуекел бастапқыда танылған сәттен бастап едәуір ұлғаяды деп саналады.

КНЗ ұқсас активтер тобы бойынша топтық негізде бағаланған жағдайда Банк несиелік тәуекелдің бастапқыда танылған сәттен бастап едәуір ұлғайғандығын бағалаудың дәл сондай қағидаттарын қолданады.

Бағалануы топтық негізде жүзеге асырылатын қаржы активтерін топтастыру

Төменде көрсетілген факторларға қарай, Банк КНЗ-ны дербес негізде не болмаса топтық негізде есептейді.

Дербес қаржы активі – бұл жалпы бааланстық құны есепті күнге қаржылық есептіліктің деректеріне сай меншікті капиталдың 0,2%-нан асатын, бірақ елу миллион теңгеден кем болмайтын актив немесе өзара байланысты тарапқа талапты білдіретін қаржы активі.

Банк дербес негізде КНЗ есептейтін актив кластарына мыналар жатады:

- Қаржы активтерінің класына қарамастан 3-кезеңнің барлық активтері;
- Қаржыландырудың мойындалуы тоқтаған және борыштың қайта құрылымдалуының нәтижесінде жаңа қаржыландыруды мойындау сәтіне СҚНҚ ретінде жіктелген қаржы активтері.

Банк топтық негізде КНЗ есептейтін актив кластарына мыналар жатады:

- 1 және 2-кезеңдерде бөлшек және корпоративтік портфельдер.

Банк бұл қаржы активтерін қаржы құралдарының ішкі және сыртқы сипаттамаларына қарай біртектес топтарға біріктіреді, мысалы, ішкі несиелік рейтинг, төлем мерзімін өткізу, өнім түрі, клиент өз қызметін жүзеге асыратын кешік немесе сала коэффициенті.

Болжамды ақпарат пен көптеген экономикалық сценарийлер

КНЗ-ны есептеудің өз модельдерінде Банк бастапқы экономикалық деректер ретінде келешек жылғы ЖІӨ өсімінің үрдістері жөнінде болжамды ақпаратты пайдаланады.

КНЗ-ны есептеу кезінде пайдаланылатын бастапқы деректер мен модельдер қаржылық есептілікті ұсыну күніне нарықтың барлық сипаттамаларын әрдайым көрсете бермейді. Осыны көрсету үшін оқта-текте сапалы түзетулер жасалады немесе егер мұндай айырмалар елеулі болып табылса, уақытша түзету шаралары ретінде қолданылады.

(Мың теңгемен, егер өзгесі көрсетілмесе)

24. Тәуекелдерді басқару (жалғасы)**Несиелік тәуекел (жалғасы)***Болжамды ақпарат пен көптеген экономикалық сценарийлер (жалғасы)*

Банк ағымдағы жылдағы ЖІӨ-нің орташа мәні және ЖІӨ-нің тарихи мәнінің стандартты ауытқуы негізінде ЖІӨ өсуінің ағымдағы мәнін нормалау арқылы тарихи толқулардың әсерін тегістеу мақсатында макро көрсеткіштің мәнін түзетеді. 2022 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша КНЗ есептеу кезінде Банк түзетуден кейін -0.063-ке тең 2022 жылға арналған болжамды пайдаланды.

Болжамды ақпаратты алу үшін Банк сыртқы дерек көздерінен (сыртқы рейтинг агенттіктері, мемлекеттік органдар, мысалға, орталық банктер, статистика жөніндегі агенттік, авторитетті талдау агенттіктері) деректерді пайдаланады. Бұл көрсеткішті Банктің Тәуекелдерді басқару қызметі саралайды.

Негізгі факторлар	КНЗ сценарийлері	Мәні	Кезеңі
ЖІӨ өсімі, %	Базалық	4,8	2012
		6,0	2013
		4,2	2014
		1,2	2015
		1,1	2016
		4,1	2017
		4,1	2018
		4,5	2019
		(2,1)	2020
		3,7	2021
		2,5	2022

Қаржы активтерінің кластары бойынша несиелік сапа

Банк қаржы активтерінің несиелік сапасын төменде көрсетілгендей ішкі рейтинг беру жүйесінің көмегімен басқарады. Төмендегі кестеде Банктің 2022 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша несиелік рейтингтер жүйесінің негізінде несиелік сипаттағы қаржы активтері мен шартты міндеттемелердің кластары бөлігіндегі несие сапасының сараптамасы берілді:

	Ескер.		Минималды	Орташа	Жоғары	Жоғ	Жиыны
			тәуекелі бар	тәуекелі бар	тәуекелі бар	берілмейтін	
			клиент	клиент	клиент	клиент	
Қолма-қол қаражатты қоспағанда, ақша қаражаты мен оның баламалары	6	1-кезең	14.585.733	—	—	—	14.585.733
		2-кезең	—	721.628	—	—	721.628
		3-кезең	—	—	—	3.241	3.241
Исламдық қаржыландыру бойынша дебиторлық берешек:	7	1-кезең	31.507	—	—	—	31.507
Тауарлық Мұрабаха — корпоративтік бөлік		2-кезең	—	10.444.425	—	—	10.444.425
		3-кезең	—	—	1.918.353	1.420.633	3.338.986
		СҚІ ІҚ	—	—	447.670	—	447.670
Қард Хассан		1-кезең	20.343	—	—	—	20.343
Тауарлық Мұрабаха — бөлік бөлік		1-кезең	9.282	—	—	—	9.282
		2-кезең	—	4.090	—	—	4.090
		3-кезең	—	—	822	—	822
Клиенттерге берілген қарыздар:	8	3-кезең	—	—	—	—	—
Коммерциялық несиелендіру		3-кезең	—	—	—	—	—
Уакала және Мұдараба пулдарына инвестициялар	9	3-кезең	—	—	—	238.894	238.894
		1-кезең	59.276	—	—	—	59.276
		2-кезең	—	91.462	—	—	91.462
Басқа да қаржы активтері	15	3-кезең	—	—	92.434	905	93.339
Қаржылық кешілімдер		1-кезең	8.181.085	—	—	—	8.181.085
		2-кезең	—	299.734	—	—	299.734
	19	3-кезең	—	—	227.193	—	227.193
Исламдық қаржыландыруды ұсыну міндеттемелері		1-кезең	1.005.687	—	—	—	1.005.687
	19	3-кезең	—	—	—	492	492
Жиыны			23.892.913	11.561.339	2.686.472	1.664.165	39.804.889

(Мың теңгемен, егер өзгесі көрсетілмесе)

24. Тәуекелдерді басқару (жалғасы)**Несиелік тәуекел (жалғасы)****Қаржы активтерінің кластары бойынша несиелік сапа (жалғасы)**

Төмендегі кестеде Банктің 2021 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша несиелік рейтингтер жүйесінің негізінде несиегерге байланысты баланс баптары бойынша активтердің кластары бөлігіндегі несие сапасының сараптамасы берілді:

			Минималды тәуекелі бар клиент	Орташа тәуекелі бар клиент	Жоғары тәуекелі бар клиент	Жол берілмейтін тәуекелі бар клиент	Жиыны
	Ескер.						
Қолма-қол қаражатты қоспағанда, ақша қаражаты мен оның баламалары	6	1-кезең	5.879.147	—	—	—	5.879.147
Исламдық қаржыландыру бойынша дебиторлық берешек:	7	1-кезең	990.535	—	—	—	990.535
Тауарлық Мұрабаха – корпоративтік бөлік		2-кезең	—	5.729.606	3.804.544	—	9.534.150
		3-кезең	—	—	3.508.622	271.881	3.780.503
		СҚІ ІҚ	—	—	357.130	—	357.130
Кард Хассан		1-кезең	38.217	—	—	—	38.217
Тауарлық Мұрабаха – бөлшек бөлік		1-кезең	20.157	—	—	—	20.157
		2-кезең	—	4.261	—	—	4.261
Клиенттерге берілген қарыздар:	8	3-кезең	—	—	—	11.779	11.779
Коммерциялық несиедендіру							
Уакала және Мұдараба пулдарына инвестициялар	9	3-кезең	—	—	298.554	519.554	818.108
Басқа да қаржы активтері		1-кезең	321.681	—	—	—	321.681
		2-кезең	—	63.882	—	—	63.882
	15	3-кезең	—	—	54.382	141.182	195.564
Қаржылық кепілдіктер		1-кезең	10.107.043	—	—	—	10.107.043
		2-кезең	—	277.351	—	—	277.351
	19	3-кезең	—	—	431.209	—	431.209
Исламдық қаржыландыруды ұсыну міндеттемелері		1-кезең	599.777	—	—	—	599.777
	19	3-кезең	—	—	37.435	12.958	50.393
Жиыны			17.956.557	6.075.100	8.491.876	957.354	33.480.887

Өз саясатына сәйкес, Банк өз портфелінің аясында дәл әрі ретті рейтингтер беруді жүзеге асыруы тиіс. Бұл қолданыстағы тәуекелдерді шоғырландыра басқару мүмкіндігін қамтамасыз етеді, сондай-ақ несиелік тәуекел мөлшерін алуан қызмет түрлері, географиялық өңірлер мен өнімдер бойынша салыстыруға мүмкіндік береді. Рейтинг беру жүйесі бірқатар қаржылық-сараптау әдістеріне, сондай-ақ контрагенттер тәуекелін бағалауға арналған негізгі алғашқы ақпарат көзі болып табылатын өңделген нарықтық деректерге сүйенеді. Тәуекелдің бүкіл ішкі санаттары Банктің рейтинг беру саясатына сәйкес анықталған. Берілетін рейтингтер үнемі бағаланып және қайта қарастырылып отырады.

(Мың теңгемен, егер өзгесі көрсетілмесе)

24. Тәуекелдерді басқару (жалғасы)**Несиелік тәуекел (жалғасы)****Қаржы активтерінің кластары бойынша несиелік сапа (жалғасы)**

Төменде Банктің 31 желтоқсандағы жағдай бойынша қаржы активтері мен міндеттемелердің географиялық шоғырлануы көрсетілген:

	2022 жыл			2021 жыл		
	Қазақстан	Басқа елдер	Жиыны	Қазақстан	Басқа елдер	Жиыны
Активтер						
Ақша қаражаты мен оның баламалары	16.179.945	736.017	16.915.962	3.065.254	3.244.592	6.309.846
Исламдық қаржыландыру бойынша дебиторлық берешек	14.297.125	—	14.297.125	14.724.953	—	14.724.953
Клиенттерге берілген қарыздар	—	—	—	11.779	—	11.779
Уакала және Мұдараба пулдарына инвестициялар	238.894	—	238.894	818.108	—	818.108
Басқа да қаржы активтері	244.077	—	244.077	581.127	—	581.127
Қаржылық активтердің жиыны	30.960.041	736.017	31.696.058	19.201.221	3.244.592	22.445.813
Міндеттемелер						
Кредиттік ұйымдардың қаражаты	—	724.993	724.993	—	780.866	780.866
Клиенттердің қаражаты	16.594.882	1.869.874	18.464.756	6.960.147	1.632.610	8.592.757
Уакала және Мұдараба пулдарының салымшылары алдында міндеттемелер	328.054	—	328.054	73.366	—	73.366
Партты міндеттемелер бойынша резервтер	647.101	—	647.101	629.588	—	629.588
Жалдау бойынша міндеттемелер	296.239	—	296.239	261.684	—	261.684
Басқа да қаржылық міндеттемелер	33.600	—	33.600	21.510	—	21.510
Қаржылық міндеттемелердің жиыны	17.899.876	2.594.867	20.494.743	7.946.295	2.413.476	10.359.771
Таза баланстық позиция	13.060.165	(1.858.850)	11.201.315	11.254.926	831.116	12.086.042

Несиелік сипаттағы активтер мен міндеттемелер контрагент болатын елге сай көрсетілді. Қолма-қол ақша қаражаты олар іс жүзінде болған елге сай көрсетілді. Басқа елдерге Ресей Федерациясы, ЕО мен Түркия жатады.

Өтімділік тәуекелі және қаржыландыру көздерін басқару

Өтімділік тәуекелі – Банктің төлемдер бойынша өз міндеттемелерін әдеттегі немесе төтенше жағдайларда өтеу мерзімі келген кезде орындай алмау тәуекелі. Осы тәуекелді шектеу мақсатында, басшылық қолданыстағы ең аз банк салымдарының сомасына қосымша ретінде түрлі қаржыландыру көздерінің қолжетімділігін қамтамасыз етті. Басшылық сонымен қатар өтімділікті ескере отырып, активтерді басқаруды және болашақ ақша ағындары мен өтімділіктің күнделікті мониторингін жүзеге асырады. Бұл үрдіске күтілетін ақша ағымдарын бағалау және қажет болған жағдайда, қосымша қаржыландыруды алу үшін пайдаланылуы мүмкін жоғары сапалы қамтамасыз етудің болуы кіреді.

Қазынашылық Банктің ағымдағы өтімділігін басқарудың, сондай-ақ Банк балансының және оның өзгеру серпінділігінің жай-күйіне тұрақты мониторингтің негізгі органы болып табылады. Қазынашылық ай сайын өтімділікті талдап отырады, әрі оның нәтижелері Активтер мен пассивтерді басқару комитетінің (бұдан әрі - «АПБК») барлық мүшелерінің назарына жеткізіледі.

(Мың теңгемен, егер өзгесі көрсетілмесе)

24. Тәуекелдерді басқару (жалғасы)**Өтімділік тәуекелі және қаржыландыру көздерін басқару (жалғасы)**

Баланс өтімділігін талдау кезінде Банк ішкі қабылданған әдістемелерді пайдаланады.

Апта сайын АПБК күтілетін ақша ағындарының бөлігінде өтімділік талдауын – өтімділіктің айырылу талдауын қарастырып отырады. Өтімділік көрсеткіштері нашарлаған жағдайда себептердің талдауы жасалып, АПБК қарауына оларды жою жөніндегі ұсынымдар беріледі. Тәуекелдерді басқару қызметі лезде өтімділік коэффициенті, ағымдағы өтімділік коэффициенті, қысқа мерзімді өтімділік коэффициенті, жалпы өтімділік коэффициенті және болжанатын өтімділік коэффициенті сияқты өтімділікті басқарудың ішкі саясатымен белгіленген коэффициенттер мен параметрлердің орындалуын үнемі тексеріп отырады.

Директорлар кеңесі мен Банктің Басқармасы АПБК-дан Банк өтімділігінің жай-күйі туралы ақпаратты айына кем дегенде бір рет, ал Банк өтімділігінің ағымдағы немесе болжамды жай-күйі айтарлықтай нашарлаған жағдайда дереу алып отыруы тиіс.

Өтеуге дейін қалған мерзімдер бойынша қаржылық міндеттемелер сапартамасы

Төмендегі кестелерде 31 желтоқсандағы жағдаймен өтеу бойынша шарттық дисконтталмаған міндеттемелер негізінде өтеуге дейін қалған мерзімдер бөлігіндегі Банктің қаржылық міндеттемелері берілді. Алғашқы талап бойынша өтелуі тиіс міндеттемелер барынша ықтимал ерте күнге өтеу туралы талап мәлімделгендей етіп қарастырылады. Алайда, Банк көптеген клиенттер Банк тиісті төлем жүргізуге міндетті болатын ең ерте мерзімде өтеуді талап етпейді деп күтеді және осыған орай кестеде өткен кезеңдердегі салымдарды талап ету туралы ақпарат негізінде Банк есептеген күтілетін ақша ағымдары бейнеленбеген.

Қаржылық міндеттемелер	2022 жыл				Жиыны
	3 айдан кем	3 айдан 12 айға дейін	1 жылдан 5 жылға дейін	5 жылдан астам	
Кредиттік ұйымдардың қаражаты	724.993	–	–	–	724.993
Клиенттердің қаражаты	16.690.670	54.800	1.689.286	30.000	18.464.756
Уакала және Мұдараба пулдарының салымшылары алдында міндеттемелер	328.054	–	–	–	328.054
Жалдау бойынша міндеттемелер	34.793	104.379	218.854	–	358.026
Басқа да қаржылық міндеттемелер	–	33.600	–	–	33.600
Дисконтталмаған қаржылық міндеттемелердің жиыны	17.778.510	192.779	1.908.140	30.000	19.909.429

Қаржылық міндеттемелер	2021 жыл				Жиыны
	3 айдан кем	3 айдан 12 айға дейін	1 жылдан 5 жылға дейін	5 жылдан астам	
Кредиттік ұйымдардың қаражаты	780.866	–	–	–	780.866
Клиенттердің қаражаты	6.607.387	–	1.955.370	30.000	8.592.757
Уакала және Мұдараба пулдарының салымшылары алдында міндеттемелер	73.366	–	–	–	73.366
Жалдау бойынша міндеттемелер	40.643	113.840	135.109	–	289.592
Басқа да қаржылық міндеттемелер	21.510	–	–	–	21.510
Дисконтталмаған қаржылық міндеттемелердің жиыны	7.523.772	113.840	2.090.479	30.000	9.758.091

Клиенттердің қаражаты бірінші талап бойынша талап етілетініне қарамастан, келісімшарттық өтеу мерзімдері бойынша бөлінеді.

Өтеу мерзімдеріндегі талдау ағымдағы шоттардағы тарихи тұрақтылықты көрсетпейді, әрі олардың қайтарылуы жоғарыдағы кестелерде көрсетілгендерге қарағанда ұзақ уақыт бойы болды. Мұндай қалдықтар кестелердегі «3 айдан кем» ішінде өтелуге жататын сомаларға жатқызылған.

(Мың теңгемен, егер өзгесі көрсетілмесе)

24. Тәуекелдерді басқару (жалғасы)**Өтімділік тәуекелі және қаржыландыру көздерін басқару (жалғасы)***Өтеуге дейін қалған мерзімдер бойынша қаржылық міндеттемелер сараптамасы (жалғасы)*

Кестеде Банктің шартты әрі шарттық міндеттемелердің шарттық қолданылу мерзімдері көрсетілген. Исламдық қаржыландыруды беру бойынша барлық орындалмаған міндеттемелер клиент орындалуын талап етуі мүмкін ең ерте күні бар уақыт кезеңіне қосылады. Қаржылық кепілдік шарттары болған жағдайда кепілдіктің ең үлкен сомасы осы кепілдік талап етілуі мүмкін ең ерте кезеңге жатады.

	2022 жыл				Жиыны
	3 айдан кем	3 айдан 12 айға дейін	1 жылдан 5 жылға дейін	5 жылдан астам	
Шығарылған кепілдіктер	9.327.559	–	–	–	9.327.559
Исламдық қаржыландыруды ұсыну міндеттемелері	1.032.750	–	983	–	1.033.733
	10.360.309	–	983	–	10.361.292

	2021 жыл				Жиыны
	3 айдан кем	3 айдан 12 айға дейін	1 жылдан 5 жылға дейін	5 жылдан астам	
Шығарылған кепілдіктер	11.389.019	–	–	–	11.389.019
Исламдық қаржыландыруды ұсыну міндеттемелері	705.359	–	983	–	706.342
	12.094.378	–	983	–	12.095.361

Банк қолданылу мерзімінің аяқталуына дейін шартты немесе шарттық міндеттемелердің барлығын емес орындау талап етіледі деп күтуде.

Нарықтық тәуекел

Нарықтық тәуекел – қаржы құралдары бойынша болашақ ақша ағымдарының әділ құны пайда мөлшерлемелері, валюта бағамдары және үлескерлік құралдар бағасы сияқты нарықтық өлшемдердің өзгеруі салдарынан ауытқитын тәуекелдер. Банктің саудалық емес портфелі бойынша нарықтық тәуекелі бар. Саудалық емес позициялар бойынша тәуекел сезімталдық сараптамасын пайдалана отырып басқарылады және бақыланады. Валюталық позицияларды қоспағанда, Банктің нарықтық тәуекелінің едәуір шоғырлануы жоқ.

Пайда мөлшерлемелерінің өзгеру тәуекелі

Пайда мөлшерлемесінің өзгеру тәуекелі пайда мөлшерлемесіндегі өзгерістердің болашақ ақша ағымдарына немесе қаржы құралдарының әділ құнына әсер ету мүмкіндігі салдарынан туындайды. Банктің пайда мөлшерлемелерінің өзгеруіне ұшырағыштығы айтарлықтай емес, өйткені Банк қаражатты тіркелген мөлшерлемелер бойынша тартып, орналастырады.

Валюталық тәуекел

Валюталық тәуекел – қаржы құралының құны валюта бағамдарының өзгеруі салдарынан құбылып тұрғанының тәуекелі. Басқарма екінші деңгейдегі банктердің қызметін реттеу кезінде ҚРҰБ талаптарына негізделі отырып шетел валютасындағы позициялар бойынша лимиттерді белгіледі.

(Мың теңгемен, егер өзгесі көрсетілмесе)

24. Тәуекелдерді басқару (жалғасы)**Нарықтық тәуекел (жалғасы)***Валюталық тәуекел (жалғасы)*

Келесі кестеде Банктің 31 желтоқсанға саудалық емес монетарлық активтер мен міндеттемелер бойынша, сондай-ақ болжамды ақша ағындары бойынша едәуір позициялары бар валюталар көрсетілген. Жасалған талдау пайдаға немесе зиянға Қазақстандық теңгеге қатысты валюта бағамдарындағы ықтимал өзгерістің әсері есебінен тұрады (кейбір монетарлық активтер мен міндеттемелердің болуы салдарынан олардың әділ құны валюта бағамының өзгеруіне сезімтал келеді). Барлық басқа параметрлер тұрақты өлшемдермен қабылданған. Капиталға әсер пайдаға немесе зиянға әсерінен ерекшеленбейді. Кестедегі теріс сомалар жиынтық кіріс туралы есепте немесе капиталда ықтимал таза азаюды көрсетеді, ал оң сомалар әлеуетті таза ұлғаюды көрсетеді.

<i>Валюта</i>	<i>2022 жыл</i>		<i>2021 жыл</i>	
	<i>Валюта</i>	<i>Салық</i>	<i>Валюта</i>	<i>Салық</i>
	<i>бағамындағы</i>	<i>салынғанға</i>	<i>бағамындағы</i>	<i>салынғанға</i>
	<i>ұлғаю, %-бен</i>	<i>дейін пайдаға</i>	<i>ұлғаю, %-бен</i>	<i>дейін пайдаға</i>
		<i>әсері</i>		<i>әсері</i>
АҚШ доллары	21,00%	84.688	+13%	311.073
Еуро	17,99%	(41.480)	+13%	(6.519)
Ресей рублі	22,05%	25.347	+13%	(189.382)
Қытай юані	22,19%	25.521	+13%	—

<i>Валюта</i>	<i>2022 жыл</i>		<i>2021 жыл</i>	
	<i>Валюта</i>	<i>Салық</i>	<i>Валюта</i>	<i>Салық</i>
	<i>бағамындағы</i>	<i>салынғанға</i>	<i>бағамындағы</i>	<i>салынғанға</i>
	<i>азаяу, %-бен</i>	<i>дейін пайдаға</i>	<i>азаяу, %-бен</i>	<i>дейін пайдаға</i>
		<i>әсері</i>		<i>әсері</i>
АҚШ доллары	-21,00%	(84.688)	-10%	(239.287)
Еуро	-17,99%	41.480	-10%	5.014
Ресей рублі	-22,05%	(25.347)	-13%	189.382
Қытай юані	-22,19%	(25.521)	-10%	—

Операциялық тәуекел

Операциялық тәуекел - бұл жүйелік іркілістің, персонал қателіктерінің, алаяқтықтың немесе сыртқы оқиғалардың салдарынан туындайтын тәуекел. Бақылау жүйесі жұмысын тоқтатқан кезде операциялық тәуекелдер беделге нұқсан келтіруі, құқықтық салдары болуы немесе қаржылық шығындарға әкеп соқтыруы мүмкін. Банк барлық операциялық тәуекелдер жойылды деген болжам жасай алмайды, бірақ бақылау жүйесінің көмегімен және әлеуетті тәуекелдерді қадағалау мен тиісті реакциялар арқылы Банк мұндай тәуекелдерді басқара алады. Бақылау жүйесі міндеттерді, қол жеткізу құқықтарын, бекіту және салыстыру рәсімдерін, персоналды оқытуды, сондай-ақ ішкі аудитті қоса алғанда, бағалау рәсімдерін тиімді бөлуі көздейді.

25. Әділ құнды бағалау**Әділ құны көздерінің иерархиясы**

Әрбір есепті күнге Банк басшылығы активтер мен міндеттемелер құнының өзгеруін саралайды, әрі соларға қатысты Банктің есеп саясатына сай қайта бағалау не болмаса қайта талдау талап етіледі. Бұл талдаудың мақсаттары үшін Банк басшылығы бағалау есептеулеріндегі ақпаратты шарттармен және басқа да маңызды құжаттармен салыстыра отырып, алдыңғы бағалау кезінде пайдаланылған негізгі бастапқы деректерді тексереді. Банктің бөге бағалаушыларымен бірге Банк басшылығы әрбір актив пен міндеттеменің әділ құнындағы әрбір өзгерісті мұндай өзгерістің негізді екенін анықтау үшін тиісті сыртқы дерек көздерімен салыстырады.

(Мың теңгемен, егер өзгесі көрсетілмесе)

25. Әділ құнды бағалау (жалғасы)**Әділ құн көздерінің иерархиясы (жалғасы)**

Әділ құн туралы ақпаратты ашып көрсету мақсаты үшін Банк актив немесе міндеттеме бойынша тәуекелдердің табиғаты мен синаттамаларының негізінде активтер мен міндеттемелердің кластарын, сондай-ақ Әділ құн көздерінің иерархиясын айқындады.

		пайдалана отырып Әділ құнды бағалау			
		Белсенді нарықтарда баға белгілеулер (1-деңгей)	Айтарлықтай бақыланатын бастапқы деректер (2-деңгей)	Айтарлықтай бақыланбайтын бастапқы деректер (3-деңгей)	Жиыны
2022 жыл	Бағалау күні				
Әділ құны ашылып көрсетілетін активтер					
	2022 жылғы				
Ақша қаражаты мен оның баламалары	31 желтоқсан	1.605.360	15.310.602	—	16.915.962
	2022 жылғы				
Исламдық қаржыландыру бойынша дебиторлық берешек	31 желтоқсан	—	—	13.415.214	13.415.214
	2022 жылғы				
Клиенттерге берілген қарыздар	31 желтоқсан	—	—	—	—
	2022 жылғы				
Уакала және Мұдараба пулдарына инвестициялар	31 желтоқсан	—	—	238.894	238.894
	2022 жылғы				
Басқа да қаржы активтері	31 желтоқсан	—	—	216.730	216.730
Әділ құны ашылып көрсетілетін міндеттемелер					
	2022 жылғы				
Кредиттік ұйымдардың қаражаты	31 желтоқсан	—	724.993	—	724.993
	2022 жылғы				
Клиенттердің қаражаты	31 желтоқсан	—	18.464.756	—	18.464.756
	2022 жылғы				
Уакала және Мұдараба пулдарының салымшылары адында міндеттемелер	31 желтоқсан	—	328.054	—	328.054
	2022 жылғы				
Жалдау бойынша міндеттемелер	31 желтоқсан	—	—	279.581	279.581
	2022 жылғы				
Басқа да қаржылық міндеттемелер	31 желтоқсан	—	—	33.600	33.600
Пайдалана отырып Әділ құнды бағалау					
		Белсенді нарықтарда баға белгілеулер (1-деңгей)	Айтарлықтай бақыланатын бастапқы деректер (2-деңгей)	Айтарлықтай бақыланбайтын бастапқы деректер (3- деңгей)	Жиыны
2021 жыл	Бағалау күні				
Әділ құны ашылып көрсетілетін активтер					
	2021 жылғы				
Ақша қаражаты мен оның баламалары	31 желтоқсан	430.699	5.879.147	—	6.309.846
	2021 жылғы				
Исламдық қаржыландыру бойынша дебиторлық берешек	31 желтоқсан	—	—	14.106.147	14.106.147
	2021 жылғы				
Клиенттерге берілген қарыздар	31 желтоқсан	—	—	11.779	11.779
	2021 жылғы				
Уакала және Мұдараба пулдарына инвестициялар	31 желтоқсан	—	—	818.108	818.108
	2021 жылғы				
Басқа да қаржы активтері	31 желтоқсан	—	—	575.525	575.525
Әділ құны ашылып көрсетілетін міндеттемелер					
	2021 жылғы				
Кредиттік ұйымдардың қаражаты	31 желтоқсан	—	780.866	—	780.866
	2021 жылғы				
Клиенттердің қаражаты	31 желтоқсан	—	8.592.757	—	8.592.757
	2021 жылғы				
Уакала және Мұдараба пулдарының салымшылары адында міндеттемелер	31 желтоқсан	—	73.366	—	73.366
	2021 жылғы				
Жалдау бойынша міндеттемелер	31 желтоқсан	—	—	245.893	245.893
	2021 жылғы				
Басқа да қаржылық міндеттемелер	31 желтоқсан	—	—	21.510	21.510

2022 және 2021 жылдардың ішінде Әділ құн көздері иерархиясының арасындағы Қозғалыс жасалған жоқ.

(Мың теңгемен, егер өзгесі көрсетілмесе)

25. Әділ құнды бағалау (жалғасы)**Әділ құны бойынша ескерілмейтін қаржы активтері мен міндеттемелерінің әділ құны**

Төменде қаржылық жағдай туралы есепте әділ құны бойынша көрсетілмейтін Банктің қаржы құралдарының кластары бөлігінде баланстық және әділ құнының салыстырмасы берілді. Кестеде қаржылық емес активтер мен қаржылық емес міндеттемелердің әділ құнының мәні келтірілмеген:

	2022 жыл			2021 жыл		
	Баланстық құн	Әділ құны	Танылмаған кіріс /(залал)	Баланстық құн	Әділ құны	Танылмаған кіріс /(залал)
Қаржы активтері						
Ақша қаражаты мен оның баламалары	16.915.962	16.915.962	—	6.309.846	6.309.846	—
Исламдық қаржыландыру бойынша дебиторлық берешек	14.297.125	13.415.214	(881.911)	14.724.953	14.106.147	(618.806)
Клиенттерге берілген қарыздар	—	—	—	11.779	11.779	—
Уакала және Мұдараба пулдарына инвестициялар	238.894	238.894	—	818.108	818.108	—
Басқа да қаржы активтері	244.077	216.730	(27.347)	581.127	575.525	(5.602)
Қаржылық міндеттемелер						
Кредиттік ұйымдардың қаражаты	724.993	724.993	—	780.866	780.866	—
Клиенттердің қаражаты	18.464.756	18.464.756	—	8.592.757	8.592.757	—
Уакала және Мұдараба пулдарының салымшылары алдында міндеттемелер	328.054	328.054	—	73.366	73.366	—
Жалдау бойынша міндеттемелер	296.239	279.581	(16.658)	261.684	245.893	(15.791)
Басқа да қаржылық міндеттемелер	33.600	33.600	—	21.510	21.510	—
Әділ құндағы танылмаған өзгерістер жиыны			(925.916)			(640.199)

Бағалау және жорамалдау әдістемелері

Бұдан әрі әділ құны бойынша осы қаржылық есептілікте бейнеленбеген қаржы құралдарының әділ құнын анықтау кезінде пайдаланылған әдістемелер мем мүмкіндіктер сипатталды.

Әділ құны шамамен баланстық құнына тең болатын активтер

Өтімді болып табылатын немесе өтеу мерзімі қысқа (үш айдан кем) қаржы активтері мен қаржылық міндеттемелер жағдайында, олардың әділ құны шамамен баланстық құнына тең болуы мүмкін. Бұл жорамал талап еткенге дейінгі салымдарға, өтеу мерзімі белгіленбеген жинақ шоттарына да қолданылады.

Амортизацияланған құн бойынша бағаланатын қаржы активтері мен қаржылық міндеттемелер

Бағасы белгіленбейтін құралдардың, Исламдық қаржыландыру бойынша дебиторлық берешектің, клиенттерге берілген қарыздардың, клиенттер қаражатының, басқа да қаржы активтері мен міндеттемелердің әділ құны осы секілді талаптармен, неснелік тәуекелмен және өтеу мерзімімен берешек бойынша қазіргі уақытта бар мөлшерлемелерді пайдалана отырып болашақ ақша қаражаттарының ағындарын дисконттау арқылы бағаланады.

(Мың теңгемен, егер өзгесі көрсетілмесе)

26. Активтер мен міндеттемелерді өтеу мерзімін сараптау

Төмендегі кестеде күтілетін өтеу мерзіміне қатысты активтер мен міндеттемелер берілді. Банктің дисконтталмаған шарттық міндеттемелері туралы ақпарат «Тәуекелдерді басқару» 24-ескертпесінде ашылған.

	2022 жыл			2021 жыл		
	Бір жыл ішінде	Бір жылдан астам	Жиыны	Бір жыл ішінде	Бір жылдан астам	Жиыны
Ақша қаражаты мен оның баламалары	16.915.962	—	16.915.962	6.309.846	—	6.309.846
Исламдық қаржыландыру бойынша дебиторлық берешек	4.414.359	9.882.766	14.297.125	3.941.121	10.783.832	14.724.953
Клиенттерге берілген қарыздар	—	—	—	11.779	—	11.779
Уакала және Мұдараба пулдарына инвестициялар	238.894	—	238.894	733.686	84.422	818.108
Негізгі құралдар	—	74.229	74.229	—	88.703	88.703
Пайдалану құқығы нысанындағы активтер	—	285.773	285.773	—	237.447	237.447
Материалдық емес активтер	—	258.966	258.966	—	339.770	339.770
Қорлар	191.229	—	191.229	190.565	—	190.565
Ағымдағы корпоративтік табыс салығы бойынша активтер	65.375	—	65.375	42.363	—	42.363
Кейінге қалдырылған корпоративтік табыс салығы бойынша активтер	—	98.808	98.808	—	—	—
Өзге де активтер	53.167	254.543	307.710	395.474	491.850	887.324
Жиыны	21.878.986	10.855.085	32.734.071	11.624.834	12.026.024	23.650.858
Кредиттік ұйымдардың қаражаты	724.993	—	724.993	780.866	—	780.866
Клиенттердің қаражаты	16.745.470	1.719.286	18.464.756	6.321.191	2.271.566	8.592.757
Уакала және Мұдараба пулдарының салымшылары алдында міндеттемелер	328.054	—	328.054	73.366	—	73.366
Шартты міндеттемелер бойынша резервтер	—	647.101	647.101	—	629.588	629.588
Жалдау бойынша міндеттемелер	104.287	191.952	296.239	129.784	131.900	261.684
Кейінге қалдырылған корпоративтік табыс салығы бойынша міндеттемелер	—	—	—	—	10.063	10.063
Басқа да міндеттемелер	175.774	21.703	197.477	185.705	98.989	284.694
Жиыны	18.078.578	2.580.042	20.658.620	7.490.912	3.142.106	10.633.018
Таза сома	3.800.408	8.275.043	12.075.451	4.133.922	8.883.918	13.017.840

27. Байланысты тараптармен операциялар

«Байланысты тараптар туралы ақпаратты ашу» 24 ХҚЕС-ке (IAS) сәйкес, тараптардың бірінің екіншінің қаржылық және операциялық шешімдеріне елеулі әсер ету немесе бақылау мүмкіндігі бар тараптар байланысты деп саналады. Тараптардың байланыстылығы туралы мәселені шешу кезінде олардың заңды нысаны ғана емес, тараптардың өзара қарым-қатынастарының мазмұны да ескеріледі.

Байланысты тараптар байланысты емес тараптар арасында жүргізілмейтін мәмілелер жасауы мүмкін. Мұндай мәмілелердің бағалары мен талаптары байланыспаған тараптардың арасындағы мәмілелердің бағалары мен талаптарынан ерекшеленуі мүмкін.

(Мың теңгемен, егер өзгесі көрсетілмесе)

27. Байланысты тараптармен операциялар (жалғасы)

Байланысты тараптармен операциялар көлемі, 2022 және 2021 жылдардың 31 желтоқсанына сальдо, сондай-ақ көрсетілген күндерге аяқталған жылдар үшін шығыстар мен кірістердің тиісті сомалары төменде көрсетілген:

	2022 жыл				2021 жыл			
	Акциянерлер	Жалпы бақылаудағы ұйымдар	Шешуші басқарушы персонал	Басқа да байланысты тараптар	Акциянерлер	Жалпы бақылаудағы ұйымдар	Шешуші басқарушы персонал	Басқа да байланысты тараптар
1 қаңтарға Исламдық қаржыландыру бойынша дебиторлық берешек	—	—	—	153.102	—	—	—	247.984
Жыл ішінде өтеу	—	—	—	—	—	—	—	(94.882)
КИЗ-дағы өзгеріс	—	—	—	(63.603)	—	—	—	—
31 желтоқсанға өтелмеген Исламдық қаржыландыру бойынша дебиторлық берешек	—	—	—	89.499	—	—	—	153.102
31 желтоқсанға ағымдағы шоттар	1.079	2.779	34	2.248	874	84.878	289	86.041

Төменде 2022 және 2021 жылдардың 31 желтоқсанына аяқталған жылдар үшін байланысты тараптармен болған операциялар бойынша кірістер мен шығыстардың баптары көрсетілген:

	2022 жыл				2021 жыл			
	Акциянерлер	Жалпы бақылаудағы ұйымдар	Шешуші басқарушы персонал	Басқа да байланысты тараптар	Акциянерлер	Жалпы бақылаудағы ұйымдар	Шешуші басқарушы персонал	Басқа да байланысты тараптар
Тауарлық Мұрабаха шарттары бойынша кірістер	—	—	—	8.277	—	—	—	14.598
Комиссиялық кірістер	599	652	14	436	—	79	—	—
Басқа да операциялық шығыстар	—	—	(25.867)	(778)	(2.198)	—	(69.714)	(10.800)

Төменде негізгі басқарушы персоналдың 8 мүшесіне төленген сыйақы туралы ақпарат көрсетілген (2021 жылы: 7 адам):

	2022 жыл	2021 жыл
Жалақы және басқа да қысқа мерзімді төлемдер	(88.345)	(72.321)
Әлеуметтік қамсыздандыруға аударымдар	(8.622)	(6.643)
Шешуші басқарушы қызметкерлерге сыйақының жиыны	(96.967)	(78.964)

28. Капитал жеткіліктігі

Банк қызметіне тән тәуекелдерден қорғану мақсатында капиталдың жеткіліктілік деңгейін белсенді басқаруды жүзеге асырады. Банк капиталының жеткіліктілігі, басқа әдістерден басқа, ҚРҰБ белгілеген нормативтерді пайдалана отырып бақыланады.

Банк үшін капиталды басқарудың негізгі мақсаты Банктің капиталға қатысты сыртқы талаптарды сақтауынан және қызметті жүзеге асыру мен акционерлік құнды максималдандыруға қажет капитал жеткіліктілігінің баламалы коэффициентін ұстап тұруды қамтамасыз етуден тұрады.

Банк өз капиталының құрылымын басқарады және экономикалық жағдайлар мен жүзеге асыратын қызмет түрлері тәуекелдерінің сипаттамаларындағы өзгерістерге орай оны түзетіп отырады.

ҚРҰБ банктерден барлық активтер сомасының кем дегенде 6,5% мөлшерінде бірінші деңгейдегі капитал жеткіліктілігінің коэффициентін және нормативтік талаптарға сәйкес есептелген тәуекелді ескере отырып алынған активтердің кем дегенде 7,5% мөлшерінде екінші деңгейдегі капитал жеткіліктілігінің коэффициентін қолдап тұруын талап етеді.

(Мың теңгемен, егер өзгесі көрсетілмесе)

28. Капитал жеткіліктігі (жалғасы)

2022 және 2021 жылдардың 31 желтоқсандағы жағдай бойынша Банк капиталының жеткіліктілік коэффициенті нормативтік минимумнан асып түсті.

Бұдан кейінгі кестеде 2022 және 2021 жылдардың 31 желтоқсанындағы жағдай бойынша ҚРҰБ талаптарына сәйкес есептелген Банк капиталының талдауы көрсетілген:

	2022 жыл	2021 жыл
1-ші деңгейдегі капитал	11.816.485	12.678.070
Капитал жиыны	11.816.485	12.678.070
Тәуекелді ескере отырып алынған активтер мен міндеттемелер, ықтимал талаптар мен міндеттемелер	39.090.510	31.657.938
Нарықтық тәуекел	2.033.085	1.060.581
Операциялық тәуекел	649.325	596.100
Тәуекелдерді, шартты міндеттемелерді, операциялық және нарықтық тәуекелді ескере отырып алынған нормативтік активтердің барлығы	41.772.920	33.314.619
k1-1 капитал жеткіліктілігінің коэффициенті (кем дегенде 5,5%)	28%	38%
k1-2 капитал жеткіліктілігінің коэффициенті (кем дегенде 6,5%)	28%	38%
k2 капитал жеткіліктілігінің коэффициенті (кем дегенде 8,0%)	28%	38%

29. Зәкят

Банктің Жарғысы Банк басшылығынан Акционердің атынан Зәкятты төлеуін талап етпейді. Тиісінше, Зәкят бойынша міндеттемені Акционер төлеуі тиіс.